

Taro

CP

Deftere dudal

Ce Manuel de classe a été conçu et imprimé grâce à l'appui généreux du peuple américain à travers l'Agence des États-Unis pour le Développement International (USAID).

USAID
DU PEUPLE AMÉRICAIN

Lecture Pour Tous

Taro

CP

Lecture Pour Tous

TARO

CP

Deftere dudal

Pulaar

Année 2018

USAID
DU PEUPLE AMERICAIN

Ce travail est disponible sous la licence Creative Commons Attribution 4.0 IGO. Sous cette licence, il est accordé le droit de copier, de distribuer, de diffuser et d'adapter [ce document] y compris à des fins commerciales selon les conditions énoncées sur le site électronique suivant :
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/igo>

PREFACE

Dans le cadre de l'amélioration de la qualité des enseignements et des apprentissages au cycle élémentaire, le Ministère de l'Éducation nationale du Sénégal a mis en place le programme « Lecture Pour Tous », financé par le Gouvernement américain à travers l'Agence Américaine pour le Développement International.

L'atteinte des objectifs de qualité annoncés dans le Programme d'Amélioration de la Qualité, de l'Équité et de la Transparence (PAQUET) dépend, en partie, du développement des compétences de lecture sans lesquelles les apprentissages se réalisent difficilement dans les autres disciplines. Or, les performances en lecture sont fortement tributaires de l'accès des apprenants à des intrants de qualité. C'est pourquoi, le matériel didactique conçu et réalisé par Lecture Pour Tous, pour servir de support à l'ambition du ministère d'améliorer les acquis scolaires dans cette discipline fondamentale, revêt un intérêt capital du fait de l'utilisation des langues nationales comme médium d'apprentissage de la lecture initiale.

Ce matériel didactique est élaboré sur la base d'expériences éprouvées, menées de par le monde et adaptées au contexte sénégalais, y compris le curriculum de l'éducation de base (CEB). Les évidences en apprentissage de la lecture initiale démontrent que le recours aux langues que parlent et comprennent les enfants, l'adoption du principe du décodable, l'application d'une approche d'apprentissage systématique, explicite et structurée permettent aux enfants de lire.

Au vu des nombreuses expertises sollicitées pour sa conception, il est à espérer que ces ouvrages constitueront des supports de qualité qui permettront d'apporter une réponse effective à la volonté du Ministère de l'Éducation nationale d'améliorer sensiblement les performances en lecture.

C'est le lieu de remercier l'USAID pour son précieux concours et d'inviter tous ceux qui auront en main ces outils d'en faire un bon usage.

Le Ministre de l'Éducation nationale

AVANT-PROPOS

Pour aider les élèves sénégalais à réussir l'apprentissage de la lecture dès les premières années de leur scolarité, le programme « Lecture Pour Tous » a conçu ce manuel de classe en langue nationale dans une approche syllabique. Il est destiné aux élèves de Cours d'Initiation (CI).

Ce livret est un outil de classe qui permet à l'enseignant (e) de travailler régulièrement les capacités de lecture des élèves. Il est fondé sur le respect du principe de décodage systématique en lecture. C'est-à-dire que l'élève apprend progressivement sur la base de lettres, de sons et de mots déjà étudiés.

Dans la progression, l'élève apprend à reconnaître les sons à l'oral et à l'écrit, à combiner des lettres pour former des syllabes, à associer des syllabes pour former des mots, à lire des mots familiers et des mots inventés, des phrases et des textes de façon fluide et à s'essayer à trouver le sens des mots et des phrases qui sont lus.

La démarche préconisée recommande fortement de :

- Utiliser régulièrement le livret pour dérouler toutes les activités de lecture en classe ;
- Amener l'élève à pointer du doigt l'objet à lire pendant au moins six secondes en lui accordant toute son attention ;
- Amener l'élève à lire à haute voix tous les jours les contenus présentés.

Outil indispensable à la classe, ce livret est un intrant de qualité pour aider les élèves à développer, avec un minimum d'assistance, leurs compétences en lecture.

Table des matières

Alphabet illustré	6
Tableaux de l'alphabet	10
Semaine 1 : Leçons 1, 2 et Leçon 3 (Révision)	11
Semaine 2 : Leçons 4, 5 et Leçon 6 (Révision)	20
Semaine 3 : Leçons 7, 8 et Leçon 9 (Révision)	29
Semaine 4 : Leçons 10, 11 et Leçon 12 (Révision)	41
Semaine 5 : Leçons 13, 14 et Leçon 15 (Révision)	53
Semaine 6 : Leçons 16, 17 et Leçon 18 (Révision)	65
Semaine 7 : Leçons 19, 20 et Leçon 21 (Révision)	77
Semaine 8 : Leçons 22, 23 et Leçon 24 (Révision)	89
Semaine 9 : Leçons 25 et Leçon 26 (Intégration 1)	101
Semaine 10 : Leçons 27, 28 et Leçon 29 (Révision)	108
Semaine 11 : Leçons 30, 31 et Leçon 32 (Révision)	116
Semaine 12 : Leçons 33, 34 et Leçon 35 (Révision)	124
Semaine 13 : Leçons 36, 37 et Leçon 38 (Révision)	132
Semaine 14 : Leçons 39, 40 et Leçon 41 (Révision)	140
Semaine 15 : Leçons 42 et Leçon 43 (Intégration 2)	148
Semaine 16 : Leçons 44, 45 et Leçon 46 (Révision)	153
Semaine 17 : Leçons 47, 48 et Leçon 49 (Révision)	161
Semaine 18 : Leçons 50, 51 et Leçon 52 (Révision)	169
Semaine 19 : Leçons 53, 54 et Leçon 55 (Révision)	177
Semaine 20 : Leçons 56 et Leçon 57 (Intégration 3)	185
Semaine 21 : Leçons 58, 59 et Leçon 60 (Révision)	190
Semaine 22 : Leçons 61, 62 et Leçon 63 (Révision)	198
Semaine 23 : Leçons 64, 65 et Leçon 66 (Révision)	206
Semaine 24 : Leçons 67, 68 et Leçon 69 (Révision)	214
Semaine 25 : Leçon 70 (Intégration 4) et Leçon 71 (Evaluation d'étape)	222

Limto pulaar

a

A

amre

b

B

bata

ɓ

ʼB

ɓotel

c

C

ciile

d

D

daba

ɗ

2

ʼD

ɗiɗi

e

E

elo

Limto pulaar

f

F

foto

g

G

gite

h

H

hoore

i

I

tati

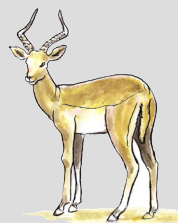
j

J

jalo

k

K

kooba

l

L

Lati

Limto pulaar

m

M

a**m**a

n

N

natal

ñ

Ñ

ñiiwa

ŋ

Ŋ

bu**ŋ**ee

o

O

oto

p

P

pooli

r

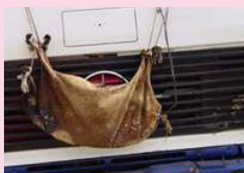

R

rato

Limto pulaar

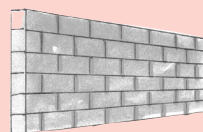
s

s

sasa

t

tata

u

u

unde

w

waande

y

y

yahre

y

y'i'al

be'i

a b b c d d

e f g h i j

k l m n ñ ŋ

o p r s t

u w y y ,

m t b l n a e i o u

m a o n l u f d

b e n u m d o l

o l u d e b e m

e b m o n o k u

n u b l i m b o

m o a d b l f e

d u i n b e a n

i m b o l n k u

m u mu

a t at

o l ol

t em tem

l im lim

n at nat

b i bi

e n en

b on bon

m um mum

★	a	ma	ama
▲	ba	tu	batu
■	ta	li	tali
●	bi	li	bili
♥	o	to	oto
☾	i	la	ila
☀	o	mo	omo
😊	a	bel	abel

i	li	ili
lo	mi	lomi
o	li	oli
i	na	ina
ba	ta	bata
mo	li	moli
ba	ne	bane
e	le	ele

★	lomi	lami	mola	malu
▲	boli	bane	mela	abel
■	nani	nule	eto	mata
●	lelo	bulu	moto	mela
♥	tiba	lati	lime	bili
☾	ami	ama	labo	amo
☀	bile	bune	tali	batu
😊	ilam	tale	nani	bele

Ami nati boli.

Ami nana ama.

Elo nana muta.

Moli bala muti.

Tiba bala ina boni.

Mali nana tami bal.

Moto Mami ina boni.

Anta nana tami lone Mati.

Ma mi labo oto am.

Bata Ama nana to Mali.

d b k d f

d	d	o	a	k	u	f	i
k	e	b	u	d	k	o	d
o	f	u	b	e	d	e	k
e	d	f	o	d	o	k	b
d	i	k	f	i	d	b	o
u	h	a	d	a	d	f	e
d	u	i	b	f	e	a	k
i	b	d	o	d	f	k	u

d	a	da
u	b	ub
k	od	kod
b	af	baf
d	al	dal

d	e	de
f	en	fen
i	t	it
f	od	fod
m	uk	muk

★	du	le	dule	te	ko	teko
▲	ba	ka	baka	a	da	ada
■	to	bo	tobo	de	bi	debi
●	e	de	ede	la	bi	labi
♥	mo	fi	mofi	ba	de	bade
☾	fa	do	fado	fo	to	foto
☀	e	be	ebe	e	di	edi
😊	am	de	amde	a	fo	afo

★	lu	bo	kaf	e	bo	lo	bo	ta
▲	mo	di	ba	ka	fa	di	do	bo
■	ad	a	lo	fi	to	bo	du	ko
●	de	fi	fu	di	ko	no	bi	di
♥	di	do	ku	di	da	di	ko	do
☾	ko	di	fa	do	fu	do	ki	ne
☀	bu	li	a	fo	bo	di	de	ne
😊	fi	bi	fa	da	fo	ko	e	be

Kudi dāl duko.

Ko Ami libi nafi.

Nafi defi ko kafe.

O ɓami kudi dabi.

Daba ko kodo dabi.

Kudi falo ɓoti mali.

Ko bede Badu keli ɓale.

Bano nana mofi dene dīdī.

Falo kadi en ina lofi.

O ɓami ko fuku Abdu Kome.

Mi reftoo

a e i o u m t b l n d 6 k d f

a	m	t	l	k	e	b	k
m	e	l	6	b	k	6	t
l	b	i	k	a	m	n	d
n	t	m	o	n	d	i	d
f	d	6	d	u	a	d	o
b	l	i	f	m	n	6	l
e	o	b	a	f	d	u	m
u	n	d	e	l	u	d	f

m	o	mo
b	il	bil
u	n	un
l	e6	le6
a	m	am

i	l	il
d	o	do
u	f	uf
d	ef	def
k	a	ka

ka la kala

do li doli

bo lo bolo

i li ili

di di didi

ka fe kafe

u fi ufi

ti ba tiba

na ne nane

mo li moli

ba ka baka

a dan adan

o li oli

i lo ilo

na nat nanat

ma ta mata

baka kala bala fuko

bata dimo boka kadi

nuli didi bolo bili

nani kani mami lima

dati nane kaba ladi

ama batu bele tiba

toli koli koto dote

dido kabi mata adan

Mata nuli Nafi.

Daba nana Ama.

Badu nana tafa.

Ko Mali dadɔ Bala.

Ko Bala tami bal.

Mali nana defa kafe.

Idi nana daɗa Mati.

Dabi nana tami kuɗi.

Kadi nana tami defte.

Moto Ama ko ko boni.

h j p r s aa ee ii oo uu

aa	r	s	ii	p	aa	h	uu
h	ee	j	oo	s	p	ee	r
oo	p	uu	h	j	aa	r	s
j	uu	h	ii	ee	r	oo	p
oo	s	aa	r	oo	p	j	ee
p	oo	s	ii	r	aa	h	j
uu	h	aa	j	s	j	ee	r
s	ee	r	oo	h	ii	p	uu

h	aa	haa
j	oo	joo
s	ee	see
uu	r	uur
s	iif	siif

ii	r	iir
p	eef	peef
j	uu	juu
h	aat	hoot
r	een	reen

★	haa	ju	haaju	jee	re	jeere
▲	ee	ro	eero	uu	ri	uuri
■	aa	li	aali	moo	so	mooso
●	huu	fa	huufa	paa	li	paali
♥	jee	ri	jeeri	oo	ra	oora
☾	saa	mi	saami	juu	li	juuli
☀	ree	du	reedu	jii	mi	jiimi
😊	sii	lo	siilo	raa	bi	raabi

★	jaasi	huufa	pefol	siilo
▲	joofo	eero	huuri	reedu
■	jeere	aali	uuri	pooli
●	haaju	koode	paali	hoore
♥	seese	jeeri	soore	kootu
☾	mooso	saami	paabi	ruumi
☀	eebe	reedu	jiimi	haadi
😊	juuli	suusi	raabi	sudo

Sala defii haako.

Faam haala Siidi.

Aali ruumi ko Mali.

Ko jam buri hare.

Haaji huufi ko Jibi.

Haako koo ina laabi.

Peeje dabi ina nafa en.

Kooti nana e baali Siidi.

Habii nana jogii pooli e kees.

Jiire e jahe kodii e luura.

y c ñ g w aa ee ii oo uu

★	y	ɗ	ñ	j	w	p	g	r
▲	h	c	s	g	a	y	ɓ	ñ
■	o	w	k	f	d	e	uu	g
●	ñ	u	c	w	ɗ	s	y	ɗ
♥	t	b	ee	u	g	n	m	w
☾	aa	ñ	k	c	i	ɗ	j	y
☀	ɗ	f	n	d	p	g	r	ii
😊	g	oo	ñ	l	c	h	w	f

y	ii	yii
aa	w	aaw
g	oo	goo
ñ	aam	ñaam
c	ook	cook

ñ	iiɓ	ñiiɓ
c	uu	cuu
ee	y	eey
c	aay	caay
w	uur	wuur

★	yaa	ji	yaaji	eew	no	eewno
▲	oo	ña	ooña	ño	ti	ñooti
■	wii	ge	wiige	aa	re	aare
●	yaa	re	yaare	coo	ke	cooke
♥	aa	wi	aawi	caa	li	caali
☾	gaa	we	gaawe	ee	be	eebe
☀	guu	fi	guufi	ña	go	ñaago
😊	cee	de	ceede	yoo	ro	yooro

★	ñokii	eewno	colel	wordfi
▲	caali	yeeba	waare	gorol
■	yaaji	ñooti	wiige	yooro
●	ñiiri	cooke	yoori	yaare
♥	soñii	laañe	aawi	ñaago
☾	ceede	yeeso	yooyi	waawi
☀	cowe	koydi	guufi	yolbi
😊	geese	gaawe	kaaw	ñiba

- ★ Ñaale ñaami ceeli.
- ▲ Hamdu dañii laaṇe dīdī.
- Wuro men ina weli.
- Hawaa nana saha gerte.
- ♥ Ñaaki nana dow caali.
- ☾ Waajo miṇe woto ñaago.
- ☀ Wuuri weñii paḍe mum weeḃa.
- 😊 Suudu Daado ina heewi come.
- 🐣 Rewḃe e worḃe nana coña maaro.
- 🥄 Gorel nana heḍoo cooji dow seeno.

Mi reftoo

aa ee ii oo uu hjprs ycñgw

ee	ñ	uu	s	oo	j	ee	w
w	r	p	ñ	p	g	c	p
g	c	ñ	ii	c	s	l	aa
ñ	p	s	g	l	aa	h	j
r	h	r	l	y	p	g	r
c	j	oo	r	ñ	ii	y	s
y	ii	l	p	c	r	h	g
s	r	j	aa	ee	w	p	uu

y	eeb	yeeb
c	iil	ciil
ñ	oot	ñoot
g	uut	guut
w	aal	waal

s	iiw	siiw
r	een	reen
p	uun	puun
j	oor	joor
h	aab	haab

★	haa	ju	haaju
▲	joo	we	joowe
■	cii	le	ciile
●	ee	ri	eeri
♥	huu	ri	huuri
☾	aa	wi	aawi
☀	poo	gi	poogi
😊	rii	si	riisi

yaa	ji	yaaji
hee	ge	heege
juu	ri	juuri
oo	ri	oori
iir	tu	iirtu
see	le	seele
uur	no	urno
gaa	we	gaawe

★	yooro	joowe	haaju	ceeli
▲	heege	ciile	hoori	caawe
■	gaawe	eeri	iirtu	oorti
●	juuri	yaaji	seele	huuri
♥	hirii	cuudi	urno	peece
☾	saare	poogi	ñoome	riisi
☀	ñeeño	aawi	gaajo	ruudo
😊	woogi	ruuyi	piile	ñaago

Goori yahii pale.

Haaji teeni ledde.

Jogii leydi ko demal.

Joodo padaa maaro wulko.

Reeno rafi sidaa ina raaba.

Paate oordi ko Wuro Jeeri.

Jaari soodi ko bota caaja baa.

Soodo juude maa haa laaba cer.

Reeno yaare nana sara koyde maa.

Oto Aali jooni oo ina yoodi.

ŋ y

yaare leele guufi yaali

ciibe ñaayko cuurki heege

woori ceeri ñoomre ooñii

caali saare wuuri siro

yiilo laaral kore boru

gaawe kure bolol soli

laabi luuro kuule buulo

bilo maayo laadol boli

ŋ ol ŋol

y eew yeew

ŋ uur ŋuur

h ooy hooy

ŋ aay ŋaay

t on ton

y oy yoy

f en fen

y uf yuf

ŋ on ŋon

★	ηaa	ηol	ηaanol
▲	yii	yam	yiiyam
■	ηol	de	ηolde
●	yū	ro	yuro
♥	ηeef	de	ηeefde
☾	yē	lo	yelo
☀	ηuu	rii	ηuurii
😊	yā	mal	yamal

★	yerii	ηonɗi	yaro	ηonji
▲	ηoral	yiiyam	ηaanol	layal
■	yāaroo	ηolde	yuro	lonji
●	sane	yīwi	ηeerii	looyii
♥	puyē	ηeefde	mooyū	ηaabde
☾	yēenja	yelo	ηormoo	yamii
☀	ηeele	ηaale	feyii	ɗeno
😊	yooole	yamal	ηuurii	yusii

- ★ 'Balel Muusaa ina heewi puy'on.
- ▲ Koyde Faatu Jaawel ina peña.
- Dooro nana ŋaala dene cafde suukara.
- Mooyu ñaamii tuuba Yero haa tonji.
- ♥ Bala nana ŋola yiyal e sara dudal.
- ☾ Faati nana ŋerya haako sapato e horde.
- ☀ Seyni nana joodii e ŋoral maayo sara laana.
- 😊 Maamu e Raki y'oogii loode gila subaka.
- 🐣 Ñiiye doomru nafata ko ŋatde e feyde gerte.
- 🥄 Doomru fey'ii gerte men, naatni de e gasde.

Wuro Gaano'en dawri ko yaro.
Gurmel dadii haa keeci mum neeri,
Seele heedi nano. O ardii baali, omo
nati karta, omo dogo. O yeeyii nano, o
nani Seele ina nuura.

Bala artu tan, yahi gese. Nawi mo
ko naalde dene. O tawi toon Naaraa
ina yaaroo gawri mum. Moodi woni e
nolde, Bala ina naala.

Altine hanke ko kawgel wadnoo.
Rewbe joom nari en waawbe yimde
ina tawaa. Doon tan gite Yero yoogi
gonɗi, ñiiye mum peeni. Yero woni e
yefde, yiifam mum ina dogo.

Saara yahii maayo awoyde. O yeenji
e laana ka o humnoo e norol. O werlii
caas tan, o honji sidere. O foodi seese
seese haa yeenji e norol.

bb

kk

jaari

geese

yoolo

raabi

ñiiwa

waalo

caali

koydi

peeci

reedu

puuni

gawri

pooli

bedol

baarol

laaci

yoori

soko

seeno

yalti

ñaama

loodo

laana

kooti

gosi

luuki

loocol

peeci

cooji

seede

sori

ñiire

d

eb

deb

b

ab

bab

l

ek

lek

l

ab

lab

b

ak

bak

l

eb

leb

b

ok

bok

ñ

ob

ñob

h

ok

hok

m

ak

mak

★	gab	be	gabbe
▲	tek	ki	tekki
■	fab	bo	fabbo
●	keb	be	kebbe
♥	ab	bi	abbi
☾	mak	ki	makki
☀	sab	bo	sabbo
😊	tuk	ku	tukku

★	tobbu	lekki	lebbi	jikka
▲	abbo	ubbat	ñebbe	labbo
■	cukkel	cabbi	ḡakke	fakki
●	abbo	ñabbu	dubbu	jubbu
♥	gakki	ñekken	sikke	sokku
☾	jabbat	debbo	debbu	nebbu
☀	hakku	cokken	rakka	hikka
😊	pobbi	gabbe	cubbu	hobba

Moodi aawii gabbe gawri makka.

Aali rokkii baaba ñabbel kaalis.

Takko jikki womre haako, dogdi heen.

Abba rokkii Sala miñum beñe belde.

Ñakko ñabbu teko ina jokki haa jooni.

Abbo Saydu miñe laawol lekkol hade booyde.

Midfo sikki Haadii jabbii gese dee fof.

Pobbi mobbii baali men fof hikka haa laabi.

Dikko juuwii e beelel haa comci takki bakke.

Kine Abba ina pakki no feewi gila e cukaagu.

Abba nokkii gawri ina sokka. Neene makko weltii, rokki mo kaalis. Abba soodi heen nebbu, feewni tuuba mum.

Jikku biy Aali oo ina yeebee e wuro hee. Ko kaaw makko Abba nehi mo. Debbo kala ina yidfi dañde hono biy Aali.

Ceedu ina juuti hikka. Baali fof kakkii sabu yooro. Kono baali maama labbo ina payi. Lebbi tati nani o soodat makka, omo rokka di.

Takko fabbii Maki haa tikki, woni e woyde. Labba ari ina welnoo Maki. O nawi mo les bokki, omo yima mo. Doon e booyde Maki daanii e dow koyde makko.

Mi reftoo

ŋ y bb kk

ŋaado hakke ŋonɔdo jikke

pooyi labbo gubbe woyi

debbo yeewen ŋanaa cenat

feni leeso tebbi seelde

gabbel kooce sokki wuli

tekku lobbo ruudii biidol

ŋaanol fakka moorde bunee

lekki duule selde laaci

y iiw yiww

ŋ aal ŋaal

b oom boom

k eef keef

y is yis

ŋ uur ŋuur

b iis biis

y eew yeew

ŋ aab ŋaab

k oob koob

★	bar	ki	nii	barkinii
▲	yar	ni	ri	yarniri
■	bey	da	na	beydana
●	sik	ku	de	sikkude
♥	ab	baa	de	abbaade
☾	wak	ku	de	wakkude
☀	lob	bu	du	lobbudu
😊	sok	ku	de	sokkude

★	neefat	babbaa	puyɛ	hokkat
▲	yaaɲaani	ɲakkini	tonji	gabbel
■	debbo	yaaaro	takkude	yakkori
●	sokkoyii	labbo	sabbude	ɲuurat
♥	yɛewat	ñekken	penjen	tikkanii
☾	sabbina	lanjat	daayɁa	pobbi
☀	yiiikiino	dikkaade	ɲeeri	lakkit
😊	sane	yoooga	jubbol	mukke

Ɓolo y'akki teewu, ɲoli y'iyal.

Kala mo Takko wirtii y'eewat ɲari makko.

Takko y'eeke, cabbo-daa haa ɲeele buuba.

Dene baaba Aali ɲaali dee ko belde.

Abuu y'ami Huley ko e y'aro baali.

Rewbe nana una gawri les lekkel Takko.

Abbo giye babbaa sanre, ɲaalon toon dene ɲaale.

Labbo neene Sala ina waawi sehde bobi lobbi.

Saalif wakkii debbo Yero, fawi e dow saret.

Sagata joodii dow danƙi, ina tenka gosi makka.

Debbu Gay ko debbo joom ɲari keewɗo needi. Hakke makko yoodde, so gorko yeezii mo, yidat mo. Yamal makko e Dulo juutii. Kala gardo yamde mo tawa ko yumum Dulo ina yeewa dum. Haa waɗi sahaa gooto, Dulo neldi teje, dewgal humaa haa tiidi.

Dooño nana ɲabbi dow lekki. Rugi ina yeewa haawaa ko dum fotata wonde. O wiya Takko yo hooyno, yeewa ko woni dow koo. Takko wiya mo, ko dooño woni doo.

Bunee nana yeenji dow lekki, ina ɲaaño. Koyde dee fof ko puyɛ mehe. Ñiiye keewde ko colde, hay ko o yakkiri o alaa. Ko maa o jippoo e pale o neefa makka.

dd dđ

★	sukka	fabbo	cekke	ñobbu
▲	jabba	ñekko	tobbu	cokki
■	nokku	sabbo	bukki	ubbu
●	labbo	takke	wubbude	dokke
♥	sukki	sabbee	sakka	pobbi
☾	lebbi	ukkude	robbo	sekkude
☀	bakke	dubbude	wokkaade	ubbude
😊	habba	sokkude	lobbi	rokkude

d	ad	dad
ḍ	eđ	ḍeđ
d	id	did
k	ođ	kođ
l	ad	lad

w	eđ	weḍ
k	od	kod
w	ođ	wođ
k	ed	ked
f	iđ	fiđ

★	fad	dii		faddii
▲	fud	di		fuddi
■	bad	de		badde
●	ad	do		addo
♥	mod	di		moddi
☾	wad	du	de	waddude
☀	fad	daa	ni	faddaani
😊	ged	du	de	geddude

★	noddu	fuddude	kedde	raddo
▲	addu	dadda	todde	fiddete
■	toddo	kedde	weddoto	riddat
●	uddu	deddiino	hoddu	fedda
♥	lidfi	paddi	goddo	fedde
☾	muddoto	boddaani	ladde	kaadfi
☀	neddo	kodda	woddiino	geddaani
😊	fuddi	poddon	huddu	caddo

Musee Kebe addi ko hiisa.

Addu liidfi dii, puddo-daa defde.

Gedda fidfdii leydi e dow leeso mum.

Kodda artii jeere, ina jogii liidfi mawdi.

Yo won ko neddo heddi e haala.

Ceddo raddii lelel ladde haa wari dum.

Aliw ina jiira kodde, modi tan, dedfdii.

Ko goddo addaa dudal amen yo o reen.

Kodda am resi ko e fedde Ayse'en.

Sala fuddii comci godfi, nana liira e liiñ.

Neene Gedda artii gese, ina saawi podde. Gila damal o fuddii, omo nodda Kodda. O fayi huddu omo yeewa so Todde jofii. Ko doon o yiyi neddo, ina ridda Todde yo naat.

Aali nana waddii welo ina ridda Hamdu. Faati jali haa jaddi, heddii ina yeeba. Sehil makko goddo faddii Aali, libi dum e leydi. O ummii, o fiddii, o sukki e Hamdu.

Siley nawii beyi mum ladde. O wirtii booti, ina todoo lidfi e beeli. Siley jofti, habri fedde mum. Weeti fedde makko dawii, awi di haa laabi.

Gedda ko debbo baawdo dogde. Kono Siley ne ko suka tiidoo. Gedda riddi mo haa o yani. Siley hersi, haftii, ina fidda hoore.

66 II

★	ladde	hoddu	koddo	fodde
▲	baddo	faddi	dadde	neddo
■	raddude	yeddi	moddo	addo
●	ledde	lidfi	fedde	woddfii
♥	moddi	badde	fudfaade	siddaani
☾	ceddo	kedde	kodde	ledde
☀	dadde	beddal	fiddude	siddaati
😊	koddo	widfaade	faddaade	fudfude

6 o6 6o6
 t ol tol
 l a6 la6
 d il dil
 k a6 ka6

t al tal
 s e6 se6
 h ol hol
 l o6 lo6
 w il wil

★	kaḅ	ḅe		kaḅḅe
▲	bel	li		belli
■	kol	laa	ni	kollaani
●	doḅ	ḅe		doḅḅe
♥	dol	lu	de	dollude
☾	loḅ	ḅo		loḅḅo
☀	huḅ	ḅii	no	huḅḅiino
😊	maḅ	ḅe		maḅḅe

★	taḅḅe	jaḅḅe	duḅḅi	kelli
▲	lella	lela	balle	laḅḅinee
■	poḅḅee	kaḅḅe	kolliti	koli
●	ella	elaani	buḅḅo	kallu
♥	laḅḅe	huḅḅu	pelle	pelete
☾	lolliri	tolli	polli	poli
☀	boḅḅiino	loḅḅiima	bolle	seḅḅe
😊	balle	wulli	wuliino	daḅḅel

Belloo nana jogii kabbe kaalis.

Malal dabbel fellii lelli dīdī, nawi galle.

‘Bulli wuro Rabba’en korii dee balde.

Lella baa tampii haa nana ñaama tabbe.

Kolli beldi nana piya galle baaba Dabbel’en.

Ko Ballel Jallo dawi lekkol Jullaa’en naane.

Ko baylo oo tafani Rellaa dobbe joodde no feewi.

‘Bulli dīi ina poti wadde banne sabu edi keewi.

Dannaa oo habbii lella baa haa tiidī sara lekkal baddi.

Billel labbo tobbii dihal barme seeda e newre mum ñaamo, lobbii.

Belli ina yidfi lekkol no feewi kam e Ama. Ebe keppa yaade toon so be pinii. Belli ko dabbel joom saak mawɗo. Ama alaa ella so wonaa juutde korle.

Rafi mabɓo naatii e wuro hee. Gorko e debbo, suka e mawɗo fof ina mabɓaa. Ko Lalla todɗaa yo hirjin. Omo na wada leegal e leegal, galle yoo galle.

Musee Jallo noddii pelle wuro lekkol altine. O ñaagii be balle yo be labɓin nokku oo. Golle puɗɗaa e coftal, kolli ina kodee, kelle ina pobbee. Be kubbi jayli, be cumi kala ko ina ñawna balli.

Bellel dawii beelel, ina yiiloo tabbe. O tawi toon colli mawɗi, tan o huli, o wulli. Dabɓo e Jullaa pobbi kelle, cikki bone ko ko wadi. Gooto fof dogi e ballal, tawi dara ko hebi be.

Mi reftoo

dd dd 66 ll

★	ɲardi	tekke	lebbi	haayʼii
▲	tubbee	yeeewe	ɲeli	mukke
■	yeeero	ubbee	cokka	fabbo
●	ekkoo	dokkaade	lella	wullo
♥	yelēl	billo	abbaade	kuddu
☾	ɲata	lobbaade	siddo	lolliri
☀	sakke	koddel	debbinde	fedɖude
😊	labbo	daɓɓel	cedɖo	fellude

d id did
 ɖ ed ɖed
 l al lal
 ɓ oɓ ɓoɓ
 ɗ aɗ ɗaɗ

ɓ uɓ ɓuɓ
 l ol lol
 d ed ded
 ɗ oɗ ɗoɗ
 l el lel

★	ted	dii		teddii
▲	fed	da	taa	feddataa
■	mul	lon		mullon
●	yab	bi	tii	yabbii
♥	ted	din		teddin
☾	ul	lu	de	ullude
☀	kaḅ	ḅe		kaḅḅe
😊	keb	be		kebbe

★	pobben	teddii	meḅḅo	hillan
▲	cudde	feddataa	yollaade	piddee
■	redḁaade	mullon	kedde	abbiima
●	labbo	gobḅe	nedḁo	kebbḅoo
♥	jeddi	tedḁinoo	cellal	jaḁḁo
☾	maḅḅiino	ullee	sabbanoo	ḅabbo
☀	dobbu	kaḅḅe	toḁḁo	tellotoo
😊	ollo	kobben	yabbii	jubbol

- ★ Balla weddii cawel kelli, tebbii-mi.
- ▲ Gite Keddaa ina keewi cudde jooni.
- Sabbee mabbii tenkel, o woofi, o bobpii.
- Suka hoto fiyete kelle, ina udda dum.
- ♥ Yabbii koyde seeda, ko aan be cabbii.
- ☾ So jeddi keewii, wonta kelle e gobbe.
- ☀ Medda ina moofti kabbe kaalis e sasa mum.
- 😊 Hobbe nana telloo e saret, ina pa'i galle.
- 🐣 Kodda yuppaa kedde kodde e beelel, liddi todarii.
- 🥄 Fijo naywii, gooto fof nana heen ulla leydi.

Juulde koorka Bellel waddii ko Beede fa'i dognal. Omo habbi puccu makko haa yoodi. O dogni haa o tolnii laamdo, o wadi beddal. Yimbe cabbii haa o dartii, ummii, pobbi.

Fedde leegal amen dawri ko golle. Min mobbi kala ko weddaa, min mabbi e kees. Tekke dee kubbaa, ko heddii koo weddaa e oto. Hedde futuro, min kooti, min tawti kodde belde galle.

Sabbee ko neddo keewdo golle. Altine o dawat gubbi, o sooda lidfi. So weetii, o nawa di ladde, omo yiiloo kabbe. So booyii, o fa'ta galle, o sabboo toon balle.

Labbal ina lolli jooni. Omo seha ledde kewe, o feewna kullon ladde. Galle mabbe wontii naat yaltu. Debbo makko Gedda kadi ina teddi.

jj mm

★	tobbe	balle	lobbo	tebbo
▲	tolli	mebbo	colli	bobba
■	muubbo	kelle	fobbu	kolli
●	maabbi	maabbude	follere	bobbude
♥	golle	hollude	sobbiti	dalli
☾	pobbi	daabbo	salli	dubbitii
☀	dolle	ballo	hubbaa	fallii
😊	gubbal	habbu	wallaa	kaabbii

j	oj	joj
m	am	mam
j	ej	jej
l	em	lem
y	aj	yaj

m	om	mom
j	uj	juj
l	um	lum
w	uj	wuj
k	am	kam

★	tij	jo	tijjo	
▲	sam	me	samme	
■	lam	mi	lammi	
●	baj	jel	bajjel	
♥	mam	maa	ni	mammaani
☾	maj	jii	no	majjiino
☀	jam	mi	nii	jamminii
😊	gaj	je	gajje	

★	kajji	samme	gajjal	ummi
▲	kammu	ajjo	jammi	tijjaama
■	gujjo	mammel	hajjoyii	sammatt
●	tammotoo	jejji	hammee	hajjaa
♥	hijjata	mammii	jojji	amma
☾	gemme	bojji	ummo	majje
☀	gajje	wammiino	dojjo	jamminii
😊	fummaani	majjel	lamminii	hujjii

Ko Mamma Ballel woni bajjo yummun.

Kajjaa nana huufi biyum Amma Daadel.

Kajjel defii gosi gemme gulɗo jaw.

Kullon ladde kon na keewi bojji jamma.

Ummu sammii jaabi falo Mammel Aan'en.

Woto ɗojjat so ada waaña jamma ceedu.

Gujjo naatii ɗoo altine, tawi Jammel na ajjii.

Cillo e Mamma tolnii tawo ko e hijjo.

Kajji nana una gawri samme galle
Demmaa'en.

Maama Takko Jallo yidɗaa bojji tiggu
hedde futuro.

Jamma altine oo Demmaa e Kajji ina cofti. Ebe cikka so weetii ko juulde maa be pummoy. Be tinaani tan haa Mammel ummii dojji. Be paami o yidi ko be ummoo, be kejjoo.

Hajjaa ina tampa no feewi jamma sabu bojji Bajjel. O ummii law, o tawi doon fof ina wamma. Jojjii yo o ummo, o yiiloo dadi jammi. Jarno wiyi yo o dajjit potyel, o yarna mo.

Kujja e Mamma naatii e ladde gila subaka. Be nawori looci mabbe e siwoo mawdo. Be cammii jaabe keewde kono won heen ina lammi. Hajji e Ummu nani padi be galle.

Ummel e Bajjel ko yidbe coñal. Ko soñaa kala so gemme so samme, be bofta. Hammee wallii be no feewi haa be nawti wuro. Kajjaa ne kay addii heen ballal mum.

cc

gg

★	jojji	mammi	ɗojjo	ummo
▲	samma	hejjo	himme	bajjel
■	jejji	lammu	sojja	ɗemma
●	ajjii	bajjel	semmu	rijjude
♥	lammin	lemminii	fajjaani	semme
☾	majjii	dajjita	lammii	ɗojjude
☀	wammii	kammu	wujjude	sojjii
😊	sojjaani	rajje	simme	rijji

c	oc	coc
y	og	yog
g	ic	gic
d	og	dog
w	ec	wec

c	ac	cac
d	ug	dug
ɲ	uc	ɲuc
j	ig	jig
c	ic	cic

★	ac	cu	accu
▲	jog	gaa ni	joggaani
■	gac	ce	gacce
●	dog	gi	doggi
♥	rug	ge te	ruggete
☾	toc	cin	toccin
☀	fag	gaa ma	faggaama
😊	foc	co	focco

★	accude	joggaani	soccaama	tiggu
▲	boggi	taccu	goggo	toccin
■	hoccude	saggin	gacce	taggete
●	kaggu	becce	pegge	accaa
♥	muccu	coggata	gicce	eggi
☾	diggiino	dicco	baggu	pecce
☀	taccu	nagge	kecce	suggiino
😊	jaggu	feccu	duggitii	focco

Goggo soccii koyde Accaa haa laabi.

Reento no feewi so odon tacca kallu.

Jaari moggi bale dee caggal biro musee Faal.

Ko Accaa jibini oo tiggu jooddo.

Liggit burgal e kaggu hee.

Neene duggii jeere gicce mawde.

Soggu pucci men, koccaa boggi.

Nagge ina aaccoo hudo ko ñaami ladde.

Fuggat suudu hade maa naatde.

Suka yo neho, jogoo gacce.

Aamaa biy goggo Accaa ko joom gacce e needi. So omo nata e suudu, o fuggat. Aji ina diccoo e yeeso mawbe. O jagga lahal so omo ñaama, o laara yeeso makko.

Reggin miñe so ada arta lekkol. So odon tacca kallu woto yejjit laarde nano e ñaamo. Pade mon baggon caggal damal suudu men, boorton comci mon, liggon do toowi.

Alet kala, Umar jaggat e golle goggo mum. O baccat tekke seeda, o ligga e liiñ. O socca kolfe kadi, o tagga daago so yimbe ñaamii.

Goggo Maari artii luuma, ina fecca jaabe. Umar e Sala kam nana baggii, ina mucca. O wiy yo be daccu jaabe dee, be cogga boti dii.

Mi reftoo

jj

mm

cc

gg

bojji

mamma

sacci

caggal

saggii

bacce

timmii

gajjal

kammu

kajji

doggi

acci

bajjo

cammaa

bajjo

eggude

soggi

puccu

jamma

rajje

sammi

sojjaani

majjude

accani

socciino

mammel

siccii

seggaama

gujjo

lacciri

sammii

kajji

d

og

dog

m

ej

mej

c

am

cam

g

ac

gac

j

ug

jug

m

aj

maj

g

em

gem

j

ac

jac

c

ig

cig

w

uj

wuj

★	baj	jel	bajjel
▲	tim	ma taa	timmataa
■	bac	ci	bacci
●	sag	gu de	saggude
♥	guj	jo	gujjo
☾	bug	gal	buggal
☀	rem	me	remme
😊	cog	ge te	coggete

★	bajjel	doggol	doggol	puccu
▲	demmaa	siccata	diccoto	coggetee
■	bacciino	timmat	ammir	mamma
●	doggi	bojji	buggal	tacciino
♥	gujjo	caggal	hujjiino	bacce
☾	baccataa	focco	kocce	wujjii
☀	remme	demmo	laggo	kammu
😊	dugge	bajjo	ummin	kaggu

- ★ Billo Booli nana soccoo caggal suudu.
- ▲ Kajjaa Baccel nana sacci haa yoodi.
- Geese mawdo nana sañee caggal suudu.
- Lewru bural ina tijjaa gila ko booyi.
- ♥ Neene wiya yo Moodi ammir ataaya beldo.
- ☾ Bajjel Jaawo nana motta falla dow leeso.
- ☀ So kosam lammii, safnu dum haa safa.
- 🍲 Puccu baaba Bacca nana hija caggal wuro.
- 🐣 Coggal baali Mammel rewii doo gila naane.
- 🥄 Ummu e Kajji nana cigga ko yaraa.

Caggu yonii gila naane.

Kajjaa e Maari nana badii neene Sira.
 Be coccii barme e kaake godde ko adii.
 Neene yidi defde ko ñiiri bunaa gawri
 samme.

Bala haciti lacciri, tan hucci caggal
 wuro. O tawi toon Sala e Kajji ina pijira
 bal. Be keddii toon haa weeti no feewi.
 Mamma nana fadi be wuro ellee cekdo.

Suka debbo nana una samme les lekki.
 Ko Kajji walli Accaa haa unu mabbe
 yaawi. So gawri unaama sedete haa
 laaba. So duum bennii defee, deftee.

Mamma ina yaha hajju hikka.
 O heblii haa gasi gila ko booyi.
 Caggal duum, o hucci wuro.
 O waynii toon yimbe bee kala.

tt pp nn

★	weccu	moggo	focco	lugge
▲	laggo	toccin	togge	moccu
■	pecce	saggii	kecce	eggu
●	muccu	baccete	simmii	ummanii
♥	jaggu	waggidi	loggitde	baccel
☾	dacce	toccinde	dajjitaa	soggi
☀	bajjo	lammii	seggude	lumminii
😊	maccude	baggii	boccitii	socciima

t	ot	tot
l	ap	lap
c	an	can
g	it	git
j	ip	jip

t	en	ten
g	op	gop
j	in	jin
c	et	cet
m	ep	mep

★	bet	te	bette
▲	dup	pe tee	duppetee
■	tun	nu	tunnu
●	pet	taa ka	pettaaka
♥	bap	pe	bappe
☾	sun	no too	sunnotoo
☀	jip	po	jippo
😊	pit	tee	pittee

★	hanna	mettotoo	kette	jinne
▲	happo	fannu	innete	koppi
■	finniino	bippo	rappi	binne
●	cette	tenne	futtii	mottunoo
♥	bannii	ottunoo	bonnata	tappi
☾	sippoy	soppu	metto	wonnoo
☀	tunnee	gitte	huttu	kinne
😊	lappete	kanni	innu	tinnete

Gunnaa tappii jawdi mum haa pettii.

Reento gayel Kinne ina fetta bonde.

Ko Kanni happii buudi sappo Banna hanjki.

Mettu mottii falla haa koppi mum muusi.

Koorka lappii gorbali mum haa ba otti.

Pittee jamaa cellal jippoo e sappe juulbe.

Banna Jaawel unnii Kanni haa juude putti.

Boorno pade hade tuppe gaañde ma e teppe.

Jarle nana kippii e coppi mumen ina cirka.

Bam gitte, kuttaa giye gonde e teppe maa.

Binne ina bonna kosam e kala sahaa.
Do o hebi fof, o yuppa dam. Cippam
jooi ina itti sabu ko koppe jogii dam.

Amin keppa yo lekkol uddu haa min
paya donal. Jawdi kirsee, kuttee, wadee
cette. Kette payde cahee, pawee e lehe.
Min botta teewu haa min mettoo juude.

So buubol heewii, durmo jippoo.
Yimbe e jawdi fof lappoo mabbo.
Mo woni fof hinere ina yora ñitte.
Ittata dum tan ko yarde suppu guldo.

Banna nana caggal suudu ina werti
noppi. O dicci koppi omo hedoo ko
haalaa. Omo heppa nande ko ñohaa
haa o fenoya. Jikku Banna oo bonnat
suka haa wadta fende.

,

★	foppu	banni	ñitte	soppa
▲	sunno	mottu	leppi	sanne
■	pettee	lappi	tennu	cette
●	kanni	tuppotoo	tammaade	selli
♥	tottunoo	sammii	battinii	ammaa
☾	tuppo	labbe	woppaama	duppee
☀	lannaani	ruttiima	bottaa	dannaa
😊	batte	salli	kolli	wutte

★	wi'de	y'i'e	yi'i	fa'be
▲	y'i'al	wa'iino	wi'noo	ga'i
■	gi'al	yi'ata	wa'a	bi'do
●	ji'de	fa'ti	yi'oyde	wa'de
♥	wi'iino	go'o	be'i	yi'aani
☾	pa'ree	wi'ri	fa'iino	ko'e
☀	wi'ata	ga'el	pa'a	na'i
😊	pa'i	fa'ii	wi'noo	wi'etee

Hoto wi'at hay gooto ko boni.

Mayram ina tiidfi ko'el haa burti.

Musee amen wi'i yo min taaro gi'e.

Gi'al yuwata ko neddo kono wonaa na'i.

Buulel yi'ii be'i mum ina ñaama hudo.

Yimbe ca'el amen fof eggii, pa'ii jeeri.

Go'o hanke yi'de mi ga'i bugali potdi nii.

Colli joyi nana itta kooti e ga'el Muusaa.

'Biy Demmaa ko bonni fof, fi'ee haa woya.

Daadel Soh fa'rii Ami lekkol, taarni
dum gi'e.

Dee balde, leydi men ina henii no feewi. Neene wi'i Belli e Binta yo cuddu ko'e mum'en. So colli pa'tii rewo, tan jooni toba. Be'i e baali kaara, gooto fof wonta do wonnoo.

Sukki nattii yi'de ko jagi. O yi'ata ko do ballii, so woddii ji'de caloo. O wi'ata ko maa inna dowa mo so omo yaha. O ñalla wi'de inna yo reenat ji'de mum.

Muusaa ko wi'aa wadii fof ina gasa. Wuro fof yi'ii no o boniri needi e mawbe. Baaba Dabbel wi'i mo yo o neho, o yi'oya ko arata. Ko needi wadata suka yi'de ko fa'i e mum.

Ñiiri Huley naane alaa kette. Ko yi'e bole tan o fawani yimbe bee. Neene wi'i yo o yi'at yimbe so omo fecca teewu. Be yi'on mu'en cuwaa tiid ina poti ñaamde ko tekki.

Mi reftoo

tt pp nn ,

★	pottee	nennaa	hippu	ca'el
▲	bonnu	coppi	wi'aa	tenni
■	teppe	y'i'on	tunnee	pette
●	innu	pettal	foppo	feppi
♥	bannude	bennii	fettaani	la'al
☾	wi'i	cippaani	yi'de	yi'iino
☀	cette	ko'e	tenniino	batte
😊	foppude	battinii	lappi	lannaani

t	ut	tut
f	a'	fa'
y	i'	yi'
j	ap	jap
c	in	cin

p	ot	pot
t	o'	to'
b	on	bon
p	ap	pap
p	in	pin

★	nop	pi	noppi	
▲	mot	tat	mottat	
■	yi'	ee	yi'ee	
●	jen	ni	jenni	
♥	bon	nu	de	bonnude
☾	tup	paa	de	tuppaade
☀	sot	tu	de	sottude
😊	top	pi	tii	toppitii

★	bonnii	noppi	lottete	y'i'on
▲	teppon	mottat	bu'e	bettel
■	settude	yi'etee	bonnii	ko'e
●	guppaa	jenni	cippal	gitte
♥	gi'el	cettal	pinniino	leppin
☾	sottata	tuppoto	be'i	tottude
☀	duppaa	wi'ri	lapon	yennaa
😊	bannii	huttaa	sunnat	coppata

- ★ Teppan mo e noppi makko dobbe lobbe.
- ▲ Jarlal e gerlal fof ina kippoo e coppo.
- Yeftu gitte maa, kuttaa gi'al nana yuwi keccel.
- Siree Yennaa ina fiya hoddu, kadi yima beldi.
- ♥ Hawaa e Demmaa coppo ledde joorde, nawi galle.
- 😊 Sottu gawri maa, wadee kette belde, min mettoo.
- ☾ Deftel maa niinii, wa'i no ko rufaa nebam nii.
- ☀ Kanni ina wuppa ko heewi sabu o yidaa tendi.
- 🐔 Woppaa wi'i yo mi yiilo kaalis, yeeya mi moto.
- 🥄 Jaañce kulle ina kubba jayli walla wadee e gese.

Lekkol amen wad̩ii kawgel pettel fuku.
 Rewbe keedi nano, worbe keedi ñaamo.
 Rama fetti dow ko'el, Banna hebbii
 naatni. Rewbe luuki worbe cukki noppi.

Madam Kinne Jallo yidaa rewbe cippira.
 Heen d̩ido kabi haa comci mum'en
 ceekii. O nodd̩i Mata e Sippaa, o yenni be.
 Gooto e mabbe fof turi hoore, woyi.

Kunnaa ina waawi yi'tude na'i e be'i.
 Kala mo kolce mum majji, heppat yi'de
 mo. E sifaa, o wi'a na'i maa ko d̩oo
 keedi. Heen sahaa be totta mo kaalis,
 o saloo.

Kaawel e Moodi pa'ii beelel.
 Baaba ina saloo be woppu, be buftoo
 toon. Be d̩acci haa o daw̩i, be pa'i
 beelel. O betti be toon, o lappi be.

nd ng

★	yi'i	go'o	be'i	na'i
▲	ko'e	pa'i	si'aani	wa'iino
■	wa'i	y'i'al	la'al	ga'el
●	fa'i	wi'iino	ko'el	ko'on
♥	yi'aani	bu'al	wi'ataa	yi'iino
☾	wi'a	si'ataa	y'i'on	le'el
☀	ba'di	na'i	fi'aani	fa'ataa
😊	ka'el	jo'i	bu'e	na'i

nd een ndeen
 ng u ngu
 nd e nde
 ng een ngeen
 nd uun nduun

ng u ngu
 nd aa ndaa
 ng al ngal
 nd aar ndaar
 ng aal ngaal

★	nda	nee	ri	ndaneeri
▲	ngo	ri		ngori
■	foo	ndu		foondu
●	ngor	ba		ngorba
♥	fe	naa	nde	fenaande
☾	naa	ngaa	ni	naangaani
☀	ndoo	ndi		ndoondi
😊	ñal	lu	nge	ñallunge

★	ndema	nder	ndañata	ngamen
▲	ngalu	ngaren	nguliino	ndaarata
■	nguunu	ndeeni	ndotti	ngoyfa
●	ndefata	ngabu	nguyka	ndekete
♥	ngaari	ndukata	ndiwri	ngoyiino
☾	ndogiino	nguru	ngoone	ndaama
☀	ngirja	ndusiri	nduula	ngawat
😊	ndawen	tenge	ngada	nduggu

- ★ Ngabu ñaabi hunuko wojji, wayi no jayngol.
- ▲ Ñande fof, ngori Alhajji waalata ko joggude, ina haɗa yimbe doyingol.
- Mi hulii ñande mbirtii-mi ndinka, ina joodii e dow waande.
- Sala'en ko tampube sabu ngalaa woyndu welndu e wuro mumen.
- ♥ Nawnoo Rama'en parka Aan tan ko yeeɓde ndinka e ngirja.
- ☺ Sikke alaa yimbe fof kawrii ndema gerte ina beyda ngalu leydi.
- ☾ En ndokkii Saydu sakke nguru ngaari ndii, ina haɓɓira caali jakkaa.
- ☀ Awa e Usamaan ina cunii sabu ɓe ndonkii jaggude ekkorde maɓɓe hiisa.
- 🐑 Mawɓe e sukaabe ndog, carii e nder ladde nde ngaari ndii laawii.
- 🥄 Ngirja ina naata ñande fof e nder ngesa men, lelɓa basaale, yakka makka baggo.

Almuɓɓe ngoni ko e guurti. Ñande fof Saadibu'en ñallata ko dogde e leegal. So hiirii, ɓe ngona e ekkaade taro. Ngoone walla ɓe waɗde ekkorde maɓɓe hade leɓɓe.

Jeeba e miñum meedaa yiye kuundal e kaatane. ɓe ngari yeewde maama maɓɓe wuro mum. Jeeba hocci kuundal, ina asira leydi. Abuu yetti kaatane, joodii heen.

Mawɓe e sukaaɓe yo ndeento maayo ngoo. Ngabu ɓesngu ñallata ko riddude yimɓe e tufnde. Jaalti e baadum ngari egginde ngu. Yimɓe ndarii dow powle ina njeɓa hakkunde jaalti e ngabu.

Ngori Moodi abboto jarlal Sira e coppi mum to ñaande. Ñande fof coppi makko ina ngustoo. Nde o faamata ko ndaddo nawata ɗi, tawi ɗi ngasii. Ko ndeen o saltii ɗi njalta galle.

nj mb

★	ngoppi	piindi	ngunat	ndesi
▲	ndar	ngottii	ndooren	ngeddani
■	ngayniino	ndoogu	maango	ndoyi
●	ndaabba	ngom	ngordi	ngesa
♥	ngacci	ndaaba	ndawuuji	ndiima
☾	ndiddata	ngori	nguleeki	liingu
☀	nguy	ndokkaani	ndoondi	ndaw
😊	ndar	ngardiino	ngullata	ngoron

nj	aay	njaay
mb	ir	mbir
nj	oor	njoor
mb	ar	mbar
nj	aɓ	njaɓ

mb	at	mbat
nj	ow	njow
mb	el	mbel
nj	eeɓ	njeeɓ
mb	at	mbat

★	njal	tat	njaltat
▲	mbeel	ti	mbeelti
■	njo	len	njolen
●	mbuu	du	mbuudu
♥	njaa	waa ni	njaawaani
☾	mbal	noo ndi	mbalnoondi
☀	njoo	ro to	njooroto
😊	mbil	ti di	mbiltidi

★	njillu	mbeelu	njaru	mbayla
▲	njeddii	mbalndi	mburu	njiirata
■	mbortu	njoolata	njoldiino	mbaden
●	njulliino	mbaggu	mbardi	njiiraani
♥	mbedda	njabu	njudu	mbakke
☾	njuumri	mbonni	mbuubu	njum
☀	mbaaw	nji'iino	njabbiima	mbooc
😊	njeedi	mbeetii	mbooro	njiiree

Njooro nawii kootone sukaabe mum to mbayla.

Sukaabe njabbii Mbaare, o hokki be njuumri booyndi.

Aysata'en nana mberti les lekki, ina ndeey'ci.

Saada addani taanum taande, o naatni nder mbayla.

Siley e Mbure mbertii les mbaara ngam juulde geey'e.

Njabu'en mbaadii ekkorde mumen gila naane haa njalti, kooti.

Njawdi riddii mbaalu, dogi, suudii nder geddu be'i kono ngu dadaani.

Kaaw e goggo njoli ko e oto, pa'i Mbooro locital Jaari.

Mbuuldi Bah hiiri han'ki ko fiydude e mbeelu mum ina jala.

Deede Yero'en ummi Fuuta, mbaali Mbooro haa weeti, benni Kees.

★ Njabu e kaaw mbeeti ko duggere Njum. Be naati galle, sukaabe ndogi, njabbii be, ina mbeltii. Kaaw soodi toon ko mbiifu saret. Kono Njabu yeewi mburu soodnoo, tawi ko ko yoori.

▲ Aysata soggii mbaalu mum, nawi wasorde. Nde o yettii, o tawi Hasan ina yakka mburu mum. O tinaani tan, haa njawdi Njabu iwri Hasan caggal, hawi dum. Aysata e sukaabe ngari, mballi mo daraade.

■ Ina wiye lacciri njoorndi ina itta heege. Isaaga e Haawa njettii, ina keydi. Be ndogani bolon lacciri, ebe mbeltii. Be njuppi lacciri e kosam, be ndenkii haa be kaari.

● Raabi artii Daakaa, ina addori njuumri. Faati naamnii hol to Mbure yoogata njuumri. Sukaabe galle njali mo haa o seki. Yumma makko haalani mo ko ñaaki peewni njuumri.

Mi reftoo

nd ng nj mb

★	tiidnde	ngufy'ii	foonde	mbertanen
▲	mbeeyat	ndalla	njoodi	ndefen
■	njeloto	mbedu	loongal	njalataa
●	juutnge	njulliino	mbaawaa	mbay
♥	ndaayri	mbuubu	ngollata	ndikke
☾	ngulliino	njullata	mbadete	ngom
☀	njuumri	ngeello	ndokki	njillu
😊	mbayriino	nduumii	njaawri	ndalla

nd	iw	ndiw
ng	een	ngeen
nj	uw	njuw
mb	aas	mbaas
nd	ef	ndef

nj	al	njal
mb	eñ	mbeñ
ng	un	ngun
nd	er	nder
nj	i'	nji'

★	huu	nde	huunde
▲	nguj	jii	ngujjii
■	mba	roo di	mbaroodi
●	mbe	lel di	mbeleldi
♥	njii	la wu	njiilawu
☾	hoy	tu nge	hoytunge
☀	fii	foo nde	fiifoonde
😊	bur	tu nde	burtunde

★	mbure	wumnge	njoobii	ndiwri
▲	ndonu	njabbiino	mbewi	njoodiino
■	ngamri	ndeeyi	ngofiino	mbuudu
●	njaaren	mbadtu	neerndu	nguurrata
♥	ndaɓɓa	ngonen	mbirna	nduula
☾	mbeetii	njaynoto	ngarata	mbeeyat
☀	ngeewii	tiidnde	njarlu	ngedon
😊	njiilaw	mbeccen	burndu	njulli

- ★ Njabel rewii dōo jooni, ina dōwi njawdi ndewna.
- ▲ Ngonen nder bafe haa tobo ngoo silta, njalten.
- Ngaree njahen fijirde, ngaddon bal mon, mbaɗen kawgel.
- Ko e nder lewru koorka njabbu-ɗen mballa men.
- ♥ Ngaree njahen galle, ndeenen Mbure haa neene gayna birde na'i.
- ☾ Ndaaree ɗii pooli ndonkii diwde sabu naange wulnge e ɗomka.
- ☀ Juulde kala sukaabe njaltat, ñaagoo ndewnel, ngarta galle ina mbeltii.
- 😊 Binta e Maalik ngotti, tan nduttii lekkol les naange wulnge.
- 🐣 Addoy bal maa, njahen dow wuro, mbaɗen toon fuku koyngel.
- 🥄 Eɗen ngoowi yarde e loonde Njabu nde wonnoo ende suusi buubde.

Ñande juulde Taaski, ko maa imaam hirsii nde min kirsii njawdi amen. Mbaalu e mbortu keddii e geddu ina njiiloo njawdi. Balde tati edii ngeddi ñaamde. Ko maa baaba yahii daral soodi njawdi nde ñi njabi ñaamde.

Ko nde Njabel dañi duubi sappo e ñiidi, resaa, woppi lekkol. Sukaabe wuro njokki jande mum haaji njahi liisee. Cellal e mbaadi Njabel ustii, nimsa neene e baaba njalii. Sabu ngonka Njabel, yimbe wuro ngoppi dewgal sukaabe rewbe law.

Aysata riddi ngoriyal sori les ndalla. Daga furtii toon mabbi ngal, fayi nder foonde. Seele ne abbi heen ngam hebtude ngoriyal. Daga woppi ngori, tawi maayii. Seele faami ngoriyal ko ko maayi, wuufi ngal, artiri wuro.

Wuro ngo Mbure'en pa'i alaa mburu. Be coodori mburu Mbuur, be njoobii. Be njettii wuro, mburu wiy be addor. Ndeke mburu saamii e yolnde ko booyi. Goddi mabbe tayi, be njoomi.

ŋŋ

★	ndema	mbeewa	ngalu	njobdi
▲	nguru	ndaɓɓa	mbaalu	ngirja
■	njaru	dengo	njarla	mbolu
●	ngeello	mbasu	njanete	ndiftii
♥	mbaay	ngollee	ngabu	njokkitii
☾	ndolata	ndufata	mbuure	nguunu
☀	njalata	mburu	njillu	mbiifu
😊	ngaren	njonete	ndilletee	ndiwriino

t	eŋ	teŋ
f	oŋ	foŋ
b	oŋ	boŋ
ŋ	oŋ	ŋoŋ
r	uŋ	ruŋ

d	uŋ	duŋ
k	aŋ	kaŋ
h	oŋ	hoŋ
l	eŋ	leŋ
s	iŋ	siŋ

★	ton	ɲi	no	tonɲino
▲	jon	ɲin		jonɲin
■	hon	ɲin		honɲin
●	fan	ɲan		fanɲan
♥	fan	ɲi	no	fanɲino
☾	bu	luɲ	ɲe	buluɲɲe
☀	fuɲ	ɲi	nii	fuɲɲinii
😊	hon	ɲi	no	honɲino

★	jonɲan	buluɲɲe	jonɲin	kanɲe
▲	denɲin	tonɲin	fanɲan	fuɲɲin
■	fanɲan	banɲin	tonɲino	tonɲino
●	banɲe	banɲino	turuɲɲe	honɲina
♥	banɲin	honɲin	fanɲino	fanɲin
☾	jonɲe	kusuɲɲe	buluɲɲe	banɲin
☀	kanɲe	jonɲino	banɲin	jonɲan
😊	fuɲɲinii	fanɲino	denɲinii	denɲin

- ★ Ko Moodi wadɪ koo dey funɲini haa welaani yeddude.
- ▲ Daado tonɲin loongel e dow hoore, tan raanani maayo.
- Hoto fanɲino e dow saret so a yidaa yande muusngu.
- So a dalaani fiyrude nii cukalel ngel, o wontat turunɲe.
- ♥ Suka nehoto, so yi'ii mawbe hoto tonɲino e dow fonɲorde.
- ☾ Ko hanɲi Sala artiri kanɲe mum to mbayla ŋolo Caam.
- ☀ Haadɪi ko kusunɲe mawdo, kala nde o defi maa yimbe mettoo pedeeli.
- 😊 Nde Salli yettii dental ngal haa tottaa siis mawdo, o honɲini dow.
- 🐣 Nde Sala yillii jeeri kooyaa ndee, o waali ko e suudu bulunɲe.
- 🥄 Ndeen gorko defataa kono jooni ina heewi do gorko woni kusunɲe haa dadi rewbe.

Farba naatii galle ina tonjini laafa mawka e dow hoore. Nde o yettii jodnde makko, tan o hanjini. Heddii gooto kala ina wiya dum kam wii ko fannan.

So a yidii nehde, hoto sukaabe maa panno e mbedda pudal haa mutal. So yawtii dum, suka fotaani fiyeede haa wonta turunje. En njawtii sahaa mo yimbe kodnoo e cuudi bulunje. Jooni kala ko neddo wadi biyum, maa karalle kese dee mbaɗ dum fannan.

Kala nde naat-mi jeere, tawat-mi ko njeeygu Faama ina wadi fannan. Ko o jidɗo beydude golle, ko dum wadi omo bannina njeeygu nguu e teleeji. Sahaa kala, o yaltat wuro ngoo, etee alaa banje mo o woppi e leydi ndii.

Muusaa mahii suudu bulunje e nder mballa mum. O wadi diwre, o wi'i yo bidɗo oo fannino heen. So wonaa duum, o fiyat mo haa o wonta turunje.

ññ yy

★	faɲɲino	kaɲɲe	faɲɲan	deɲɲino
▲	toɲɲini	fuɲɲini	baɲɲin	baɲɲe
■	daɲɲino	baɲɲin	joɲɲe	toɲɲin
●	hoɲɲin	fuɲɲino	hoɲɲino	turɲɲe
♥	baɲɲino	deɲɲino	baɲɲin	faɲɲino
☾	toɲɲin	baɲɲe	joɲɲe	bulɲɲe
☀	kuɲɲe	toɲɲin	kaɲɲe	baɲɲin
😊	joɲɲiniima	turɲɲe	fuɲɲinii	deɲɲinii

ñ	eñ	ñeñ
y	oy	yoy
ñ	uñ	ñuñ
s	ay	say
w	añ	wañ

f	uy	fuy
ñ	oy	ño y
m	oñ	moñ
ñ	añ	ñañ
f	ey	fey

★	ñañ	ñu	de	ñaññude
▲	say	yí		sayyí
■	yõñ	ña		yõñña
●	toy	ya		toyya
♥	ley	yí		leyyí
☾	ñoý	yu	de	ñoýyude
☀	feñ	ñi	ni	feññini
😊	pey	yu	do	peyyudo

★	moññi	ñaññu	siññataa	oyyo
▲	hayyí	toyyata	soyyude	moññude
■	yõñña	soññi	ciññat	sayyí
●	duyyal	ñoýyunoo	gayyo	ñaññude
♥	feññinii	ciññee	ñaññina	guyyoo
☾	peyyen	leyyí	doyyoo	foñño
☀	ḡaññoto	coññini	yõññi	peyyí
😊	tuyyam	moyyí	dayye	moññon

- ★ Gawlo oo sooyinii dimo mum ina soññina comci, tan toyfi daande yelaa.
- ▲ Hoto ñaño so ada lewa kolaade dee, a feyfat ledde dee kala.
- Nde Sammba yuwi ngaari ñawle weñaande, ko doon ndi ñaño, ndi ñoyfi mo.
- Gila Habii yonni haa jooni nana lelii dow leeso, tan ina ñoyfa hoore.
- ♥ Neene yamirii yo a feyfu ledde dee, so a gasnii, moññaama tamaate dee.
- ☾ Nde kenal kal sooyi, nan-mi ledde ina coña, cate majje ina coyfoo.
- ☀ Deyfu, buftaa cukalel ngel, ngittaa dum e ndiyam dam gila siññere hebde dum.
- 😊 Ko nde Paate moññani Kumbel cekkiri ndee, tan o samori, o ñaami jaga cayfel.
- 🐣 Maa mi sood biyye, mi moña mburu, mi wadda heen, mi totta jawdi ndii.
- 🥄 Nde wonnoo hikka ina buubi, min cuusaa duyfude sabu koyde ko ko mbaadi peyfi.

Golle muusde ina kayƴina cukalel, yo reente. Wonaa ko moyƴi sabu edum feññina cadeele e nguurndam maggel. Cukayel yo feyƴane do foti, tawi ina yahdi e duubi mum. Ñaamdu mum hoto won foñño tan, yo waylete.

Penndel na daranii nehdi biyum sabu ina moyƴina gonal mum janngo. Yumma oo yidaa nii o ƴoñña. O meedaa deyƴude e waaju e kala sahaa. So a memii biɗɗo oo tan, o siññat Alla e korsa.

Koyde Paate mbaɗii peyƴi sabu yahdu jamma e ñalawma. So omo buftoo, o oyƴoto e ndiyam tan hay so omo siñña. Alaa do o yiyaa omo ɗaňñii e golle, etee ko ko moyƴi tan o yahata.

Tobo tobii, diyƴe keewi gila e boli wuro haa e beeli catiidi. Ko duum hebbini bowɗi haa yoga e sukaabe ƴoññi. Bowɗi dii keewa haa so a memii huɗo koo tan, di ñaňñat, di kucca e cuudi.

Mi reftoo

ηη ññ yy

★	kan̄ge	moññu	toȳyi	ton̄gin
▲	saȳyi	hon̄gino	siññii	haȳyin
■	foñño	oȳyen	turun̄ge	ñaññi
●	moññat	bulun̄ge	coȳyee	kan̄ge
♥	ban̄ge	moȳyaani	siññinde	feññinii
☾	soññini	ton̄gino	saȳyii	moȳyii
☀	leȳyi	moññu	lon̄gini	bulun̄ge
😊	fun̄ginii	baȳyii	foñño	ñaññina

★	soñ	ña		soñña
▲	day	ye		dayye
■	fan	ɲin		fanɲin
●	ban	ɲe		banɲe
♥	moñ	ñat		moññat
☾	ton	ɲin	de	tonɲinde
☀	soñ	ñi	nii	soññinii
😊	boy	yɹu	de	boyyude

★	bulunɲe	moññat	dayye	banɲini
▲	payyi	honɲan	soññii	deyyɹu
■	aññeere	boyyee	fanɲin	soññude
●	banɲe	ciñña	oyyude	denɲin
♥	boyyen	jonɲe	yoonñii	hayyɹu
☾	foñño	ɲayyɹu	turunɲe	ɲañño
☀	tonɲin	soñña	cayyel	kanɲe
😊	leyyii	kusunɲe	moññon	meyyude

Jarlal mon ngal toññini ko coppi moyyi.

Yeewee bota baa so alaa e suudu bulunje hee.

Geelel feññini daande mum welnde ko ñande o toyyi daande.

Fowru yidiino judde teewu, oyyi ngu e oyū, ndu ronki yaltinde.

So neddo lelaaki e fabiyon, so bowdi pidii dum, tan yonñat.

Yerel nana wada ataaye, ina hedoo duyyal belngal e rajo mum.

Umar ko jula kanje mawdo, o heewi somaade noon ko wuro Ngudaal.

Kodda hodi ko pale, o wonata ko e siññude jaangol hade jayngol hubbude.

Faati nana ñaama jaga cayyel sabu o sikkata ko maa ittu siññere makko.

Malal ko daddo mo ñaamaa saayna, kala ko o nani ina soñña, o yuwat.

Abuu soodi nebam kaarite, ina boosira hoyyudu. O moññi dam haa daati, o honjini daande omo naala. O wii buri muusde ko banje nano. Ko mola mabbe mayyi mo e leydi.

Koyde Seyni mbadii peyyi sabu njuuwam. So omo dawa gese, o yahrata ko banje, o wona e dasaade. O faami jooni ko diyfe buubde beydi tooke dee. Dum fof wadaani haa o ñaññii nde wonnoo ko o dimo.

Aamadu Tijjaani feññini mbaawka mum ko ñande beto lekkol mumen. Gooto e mabbe kala wadaa banje. O gasni law, o woppi beya ina ciñña. Ko ñande heen, o anndi ganndal na moyyi haa laatii kanje.

Aadama ko moyfo, o mahii bulunje, o rokki dadde makko. Tawi dii duubi, so jaangol yontii, o wondata ko e siññere. Wadde oon ne duwanii mo e bernde mum moyfere buubnde.

mmb nnd nnj nng

★	kaŋŋe	ñaññi	leyyi	moñña
▲	feññin	moyyi	toñni	moyya
■	biyye	siñña	tuyyi	soññat
●	mayyii	siññu	feyyii	baŋŋini
♥	buluŋŋe	moññat	dayye	deyyu
☾	payyi	hoŋŋan	toññii	toññude
☀	aññeere	boyfee	faŋŋin	deŋŋin
😊	baŋŋe	ciñña	oyyude	hayyu

★	sam	mba	sammba
▲	han	nde	hannde
■	lan	njal	lannjal
●	ban	nge	bannge
♥	jan	ngu de	janngude
☾	lam	mbu de	lammbude
☀	san	nje re	sannjere
😊	can	nda lo	canndalo

★	sammba	lonngin	tammbi	sonngete
▲	bonnji	hannde	anndata	ammbi
■	lannjal	lummbi	bannge	anndiino
●	lammbata	anndete	cannje	lannji
♥	mbummba	tanngal	lommbi	lonnge
☾	lonngoto	lummbiino	tonngete	dammbi
☀	kannje	binndi	sannju	kanndi
😊	bannda	demmba	kummba	wimmba

Sukaabe lekkol bee njahii yeeboyde lammba.

Sammba nana sogga ngaari mawndi no feewi.

Bala e Sala kubbbii sonndel ina njannga.

Kosam kanndi ina moy'yi e ñalel tokosel.

Moolo badɗo sannjere ina murtina hay mawbe.

Amparante heewi ko lanngude so oto heewi.

Dooro nana winnda bataake pa'do caggal leydi.

Mbabba kaaw Demmba nana tonngaa hade mum wodɗude.

Sonndu yoodɗu nana juurii e tiba taanoo Molel.

Bataake jahoowo e posto ko maa wada temmbere.

Lammba mbelka fiyii hannde to dingiral seefaa Pikini. Mbiruuji ngarii e waktu, ebe ni leewoo. Yeeboobe keewii gila e rewbe e worbe, mawbe e sukaabe. Sippiro ngoo welii haa weltinii arnoobe fof.

Sukaabe janngoobe bee fof ina mbeltii hannde sabu lekkol uddii. Ebe ni njaha, ebe ngarta no mbiruuji lammba nii. Sammba e Banndel ko sehilaabe no feewi. So lekkol uddii, be kootat gure mabbe haa guurti ngasa.

Hannde janngoobe bee ngalaa binndande kono ko golle galle. Sala e Aali pinii gila subaka law. Sala nana fitta, Aali nana bofta kurjuru. Kambe dido fof be ndufoya kurjuru oo caggal wuro.

Sammba e Demmba ngoni ko e ñalawma pooftel. Be cubii hannde ko yahde maayo, ebe ngawoya. Be njogii ko caasuui mabbe juutdi. Ndeen be ngartii, lidfi mabbe mbaannjaa e paan.

Mi tabitina

Ngonka :

Caggal nde njanngu-daa ko ina wona dumunna, musee walla madam maa tottii ma yo a janngu kaatumeeje gonde les dee.

Yamiroore :

Tar taro regiingo wootere wootere kaatumeeje nayi dee.

- ★ ba ew dee kuc ngoo dil nguu wan
- ▲ ot iib oor ang suud end boom amb
- lu al lot eed ndii tiif ngee laad
- ki mbo ndi nge duur ngi nja mbaa
- ♥ ur bot oob oom nguf bee sad sor
- ☾ us doo lel uur mbat loot dul luum

★	lati	boli	baata	yarnaniino
▲	seeno	rem	bilaa	soodaniino
■	yah	ullundu	sood	bottaari
●	araani	suud	ndakaaru	remanano
♥	wof	dulla	badiniino	tarantuno
☾	addani	sor	baam	ardineede

Ko Dulo e Raabi ñaami.

Sammba winndanii han̄ki neene mum bataake.

So hare wad̄ii, mo suusaa bone laamotaako.

Hikka ndunngu nguu ina ñakki e dowri ndii.

Na'i e be'i ina oorda kono njiidaa ko ñaamata.

Laade gawoynooɗe fof ngartii haa heddii ka Bajjel e Moodi.

Mo muñaani cuurki hebataa yulbe teen̄ti noon nde caɗeele ɗee keewi.

Jid̄ɗo ɗaɗ̄de wune e jaɗ̄de ko maa toppitoo ɗum gila e cukaagu.

Janngatnoobe e tolno go'o lekkol oo fof bennii gila e daawal gadanal ngal.

Balla ko mbiru nanaaɗo e nder tunndu nduu no feewi kono o malaaka wune.

Wuro Lewa-Hoda dawri hannde ko coñal gese maaro. Rewbe e worbe, sukaabe e mawbe kuudiima gila subaka law. Ko worbe bee keedti e soñde, rewbe bee ina ndobta. So maaro koo lappaama, ko yaaree, ko loowee e saakuuji.

Sukaabe leegal funnaange njahii teenoyde caggal maayo. Ledde nattii heewde sabu nokku oo wayrii tobeede e ameede. Dum fof dey hadaani yitere-ngaari e burgel-colel ina puda e nokku hee. Sukaabe bee nji'aani ele de teeni kono mbaɗdii heen haa ndaani ko nawti.

Ñalde juulde haaraan sukaabe wuro ina mbaala dognude bamdi. Kala do njahdaa nji'ataa ko ebe mbaɗda palee palee e bamdi. Dooroo waddii ko mbabba mbaawba dogde kono tuudoowa no feewi. Bamdi garnoodi e oon jamma fof ko mbabba Dooroo nawi raay.

Udditgol lekkol

Hannde, Yero e Maari pinii law. Ebe poti heblanaade dawol lekkol. Ko hannde woni udditgol lekkol. Neene Ayse wallii ɓe haa ɓe lootii, ɓe ɓornii comci maɓɓe. Yero yahiino laɓoyaade, hanki. Yontere yawtunde ndee noon, Maari ñalloyiino to goggoo Hawo, oon moori mo moorol joodngol. Jooni noon, ko baaba maɓɓe nawata ɓe lekkol. Hade ɓe yahde noon, o wiya ɓe yo gooto kala yeeewto mbele defte, kayeeji e kabirde mum godde dee fof kawrii.

Yero ɓoornii tisetel joodngol, waddi heen pade basket daneeje. Maari ne woni e moosmoosnude, kam e robbo mum joodɗo, e pade mum toowde.

Hannde kay, maa sukaabe ɓee mbeltoro kawroygol mum'en e giy'iraabe mumen ɓee.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude ɗee

laɓoyaade : yahde femmboo walla femmboyaade

basket : paɗe cuume baɗɗe kaɓɓirkon

moosmoosnude : moosde sahaa e sahaa kala sabu welemma

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir ɗee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

o

sulmii

subaka

fini

o

ndeen

b. Mi yiya kelme

- Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :
lootii
jippiido
kawrii
- Winndu e kayee walla alluwel maa helmere weñondirnde firo e :
mooraade
moosmoosnude
ɓornii

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **defte, mbaalu, kaɓirɗe, laɓaade, unugal, tisetel.**

Suɓto e majje ɗe njeyaaka ɗee e udditgol lekkol, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko Maari e Yero keblantoo ?
- Hol nawoowo Yero e Maari lekkol ?
- Hol ɓoorniido tisetel ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Neene Ayse wallii ɓe haa ɓe ɗaanii.
2. Neene Ayse wallii ɓe haa ɓe lootii.
3. Neene Ayse wallii ɓe haa ɓe culmii.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

1. Hol ko njiy-don e natal hee ?
2. Hol mo sukaaɓe ɓee ngondi ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

1. Hol ko Yero e Maari mbaɗata to lekkol too ?
2. Ko waɗi udditgol lekkol welde ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee : (baaba, dolokkeyel, lootii, helifaabe, baaba, lefol, wallii, nawata)

Neene Ayse ɓe haa ɓe

Ko maɓɓe ɓe lekkol.

Yero ɓornii joodngel.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Maari ina daarii ina ɓoornii simiis.
- B. Maari ina joodii ina ɓoorni wutte.
- E. Maari ina darii ina ɓoorni robbo.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol ciimtowol weltaare Yero ñande udditgol lekkol ndee.

Nder dingiral lekkol

Maari e Yero, ko be sukaabe funeebe dido janngoobe, jiidube wuro. Subaka kala, kayno-daa be gila to woddi, ebe njaha lekkol, ebe njeewtida e laawol hee. Yero ko moyfo, tee Maari ne ko newiido.

Wadi ñalaande, e nder dingiral lekkol hee, Maari yandoraa lonlonjal mum do fijdatnoo e sehilaabe mum. O woni e irtude leydi tan, omo dabbita, haa booyi Yero yottii, wiya mo :

- Maari, ko irtataa e leydi hee ?
- Ko hootonnde am nofru yani.
- Kono neene am wiya, juude mbadetaake e leydi.
Ina adda ñabbuuj.
- Hee, miin dee mi anndaano dum !

Tan Yero wiya mo : « Yah soodoyo, maa neene men soodan ma heen didi joodde, janngo. »

O wadi noon. Maari kadi weltii no feewi.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

kayno-ɗaa : cooyno-ɗaa, njiyaa to wodɗi

yandoraa : saamiraa, woodi ko yani walla saami e makko

loŋloŋal : hootonnde nofru

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

e	njeewtida	Maari	ina	laawol	Yero	e
---	-----------	-------	-----	--------	------	---

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

njeewtida	ɗabbita	yottii
-----------	---------	--------

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

adda	joodɗe	weltii
------	--------	--------

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kayno-ɗaa**, **kooce**, **fijdatnoo**, **dingiral**, **tuppe**, **janngoobe**.

Subto e majje ɗe njeyaaka ɗee e dingiral lekkol, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko Maari e sehilaabe mum mbaɗata e dingiral lekkol hee ?
- Hol ko Maari yiilotoo e leydi hee ?
- Ko Yero wiyi Maari nde tawi ɗum ina irta leydi ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

- 1 Yero ko newiido, tee Maari ne ko moyɗo.
- 2 Yero ko moyɗo, tee Maari ne ko newiido.
- 3 Yero ko beltiido, tee Maari ne ko newiido.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko sukaaɓe ɓee mbaɗata e nder dingiral hee ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yummum Yero wiya ɗum e irtugol leydi ?
- Hol ko weltini Maari ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee :
(woni, leydi, ñabbuuji, njeewtida, irtude, njaha)

eɓe lekkol, eɓe e laawol hee.

Maari e leydi.

Juude e ina adda

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Yah soodoy.
- B. Yah lootoyo.
- C. Yah soodoyo.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol cifoɗoongol ko sukaaɓe mbaɗata e dingiral lekkol.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta :

1	joodɗo	dolokke	pettuuje	boorniima	Yero	e
2	laawol	Maari	e	njeewta	Yero	e nana

b. Mi subta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, subto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee maa.

1	lekkol, alluwal, coñal, kayee, kaadam
2	comci, pade, kootone, jalo, mukke

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moy'ol ngol.

Winndannde adannde :
Naamne

- Hol fotɓe heblanaade dawol lekkol ?
- Hol ko waɗi Neene Ayse wallude sukaaɓe bee lootaade ?
- Hol miiɗo maa e no sukaaɓe bee toppitortee nii.

Jaabawuuji

a.	Laaliya e Hamme
b.	Yero e Maari
c.	Jibi'en
a.	wonde ɓe sukaaɓe
b.	jogaade sahaa
c.	softude tan
a.	ina moy'yi
b.	moy'yaani
c.	ina foti yuɓɓitineede

Winndanne dɪmmere :**Naamne****Jaabawuuji**

1. Hol ko woni hakkunde
Maari e Yero ?

- a. cehilaagal
- b. ko ɓe funeeɓe
- c. jahdigal

2. Hol ko waɗi Yero wiyde waɗde
juude e leydi ina adda ñawu ?

- a. leydi ina waɗi mboros
- b. o hulɓintu Maari tan
- c. o yiɗaa o yiɗta loŋ-loŋe ɗee

3. Mbele fijirde kala ina waawi
wadeede e dingiral lekkol.

- a. Eey
- b. alaa
- c. won heen potaani

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'ɗol jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. Ko goggoo Hawo moori Maari moorol joodngol.
2. Ko goggoo Hawo rokki Maari wutte joodɗo.
3. Maari yandoraa loŋloŋal mum ko ɗo fijdatnoo e sehilaabe mum.
4. Maari yandoraa pijirgel mum ko ɗo fijdatnoo e mawnum.

c. Mi haala ko paam-mi e winndanne ndee

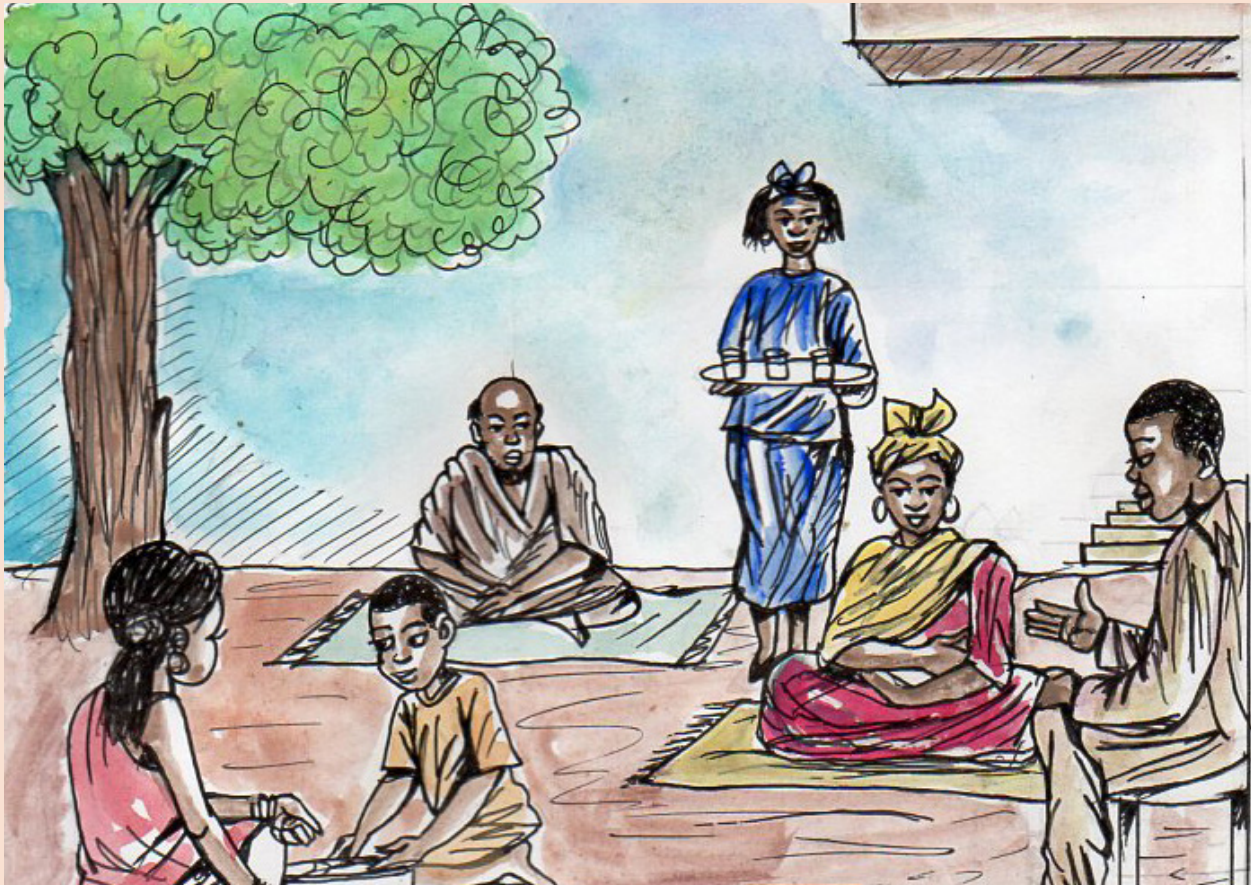
Mi jannga winndanne ndee, mi haala ko paam-mi heen.

III. Mi tara taro regiingo

Tar binndande ɗiɗi yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi ɗiɗi. Labbinaa kelme ɗee e konngi ɗii, mbaɗtaa hakkille no moy'yi e toɓɓe joofnirde e poofirde ɗee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi ɗiɗi e kayee maa ekkorɗo, ciimtaa ñalawma maa gadano e dingiral lekkol.

Laaroygol Taanoo Sammba

Hannde min njanngoyaani. Baaba wiya ko miden laaroya Taanoo Sammba.

Ahaa ! ko Taanoo Sammba woni baban neene am.

Omo wuuri e taan am debbo, e gorgol am, e denndiraaɓe am.

Neene feewnii sasa, o waɗi toon gerte, lacciri e kosam. Ko Taanoo Sammba min ndokkoyta ɗum. Mi boorniima robbo am jurtiɗo, bulajo oo ; baaba waɗi kaftaan mum haako-ñebbe joodɗo oo ; neene ne boornii kamisa mum boɗeejo nataaɗo piindi oo.

Taanoo Sammba weltiima e garal amen no feewi. O joodɗini mi hedde mum, o hokki mi tanngaleeje. Miin e dendi am Maham, min ngoni e fiydude ko juuti. Goggoo Hawo addani amen ndiyam follere mbeldam sanne.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

laaroya : y'eewoya

Baban : woni baaba mum, jibini

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

addii

ndiyam

goggoo

mbeldam

follere

Hawo

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

laaroygol

jurtiido

ngokkoyta

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

jurtiido

feewnii

mbeldam

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kayee, lacciri, sasa, kosam, kaadam, laana**. Subto e majje de njeyaaka dee e laaroygol Taanoo Sammba, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol mo Taanoo Sammba jibini ?
- Hol peewnudo sasa, wadi heen gerte ?
- Hol beltiido e garal hee ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyƴol ngol.

1. Neene feewnii sasa, o wadi toon gerte.
2. Neene feewnii saawdu, o wadi toon gerte.
3. Neene feewnii sasa, o wadi toon gawri.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol joodiido e leeso hee ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko saabii neene feewni sasa ?
- Hol ko wad'i haa Taanoo Sammba weltii ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa d'ii doo konngi, njokkitiraa d'i kelme kaande dee : (baban, tanngaleeje, wuurdi, sasa, debbo.)

Omo e taan am, e gorgol am.

Ko taanoo Sammba woni neene am.

O jod'dini mi hedde mum, o hokki mi.....

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Hoore Taanoo Sammba ina heewi sukundu.
- B. Hoore Taanoo Sammba ina wad'i farde.
- C. Hoore Taanoo Sammba ina wad'i laafa

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-daa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol ciimtoowol laaroygol taanoo maa.

Neetanogol jinnaabe

Yero meedii bonirde baamum needi, o salii nelal mum. Oon na yidnoo tan nelde mo pakket wargaa to bitik too. Kono, Yero gantini, o wiyi ndeen o tardat lekkol, tee wonaa goonga noon.

E jango e mum, meeterees amen Madam Jallo wadi winndannde e biileydaagal. O haali heen gedde besngu. O wiyi : neene e baaba mbaadanii en kala huunde, gila eden pamdi. En mbaawataa yobde be. Njobirten be tan ko rewtaade e hormaade be.

Yero hedii no moyyi, o woni e miiytaade : “Meeterees haalii goonga noon, miin mido foti rewtaade jinnaabe am, mi nanana be.”

Nde o hooti galle, o fuddii waylude jikku. Baaba makko weltii heen no feewi.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

needi : jikku moyʼo, teddingol kala nedɗo

hormaade : teddinde, jogaade needi e lesɗikinaade

biileydaagal : needi jeyegol e leydi

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

ina

teddinde

nedɗo

jinnaabe

mum

foti

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

sali

tokosifi

haali

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

haali

moyʼi

foti

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **yattaade**, **salminde**, **neetanaade**,
janngude, **tiidde hoore**, **deeyde**.

Suɓto e majje ɗe njeyaaka dee e nehdi.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol bonirɗo baamum needi ?
- Hol ko madam Jallo waɗi janngo e mum ?
- Hol ko Yero waɗi nde hooti galle ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyʼol ngol.

1. Mi yawoto neene e baaba.
2. Mi salminat neene e baaba.
3. Mi tooñat neene e baaba.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol mo cukalel ngel salminta ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko saabii Yero arti galle salmini baaba mum ?
- Mbele ko neene e baaba tan poti teddineede ?

c. Mi jokkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dñi doo konngi, njokkitiraa dñi kelme kaande dee : (huunde, goonga, rewtaade, nanana, mbaɗanii, hormoo)

neene e baaba en kala, gila eden pamɗi.

Meeterees haalii noon, miin mido foti jinnaabe am, mi ɓe.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Maari salminta ko almuudo kalaas mum.
- Maari salminta ko madam mum.
- Maari salminta ko kaaw Aali.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa konngol gootol, ciimtaa heen baɗe cukalel nehingel.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi kira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

1	hokkii	beldɗe	tanngaleeje		Taanoo		min
2	yoo	nelaama	Maari	warga	Yero	e	coodoy

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen, mbinndaa nde e kayee maa.

1. **bojji, kosam, follere, weltiima, ndiyam**

2. **goonga, nelal, jinnaabe, furkitii, nehii**

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndefтинаа heen alkulal jaabawol moyɗol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne

- Hol to sukaabe bee mbaɗanaa ko ɓe nawani taaniibe koo ?
- No garaangal sukaabe bee wayi e taanum'en oo ?
- Ko hokkude cukalel njaram follere mbeldam nafata ?

Jaabawuuji

a. e siwoo

b. e taasa

c. e sasa

a. na metti mo

b. na weli mo

c. na sekna mo

a. hulɓinde ɗum

b. weltinde ɗum

c. dognude ɗum

Winndannde dɪmmere

Naamne

1. No Yero e Maari cifortee ?

Jaabawuuji

a. bonɓe

b. furkitiibe

c. nehiibe

2. Hol no suka neetaniido mawɓe sifortee ?

a. calordo

b. nehiido

c. ñaardo

3. Hol no jinnaado foti nehirde biyum ?

a. o janngintu mo

b. o welsindto

c. o resndoytu mo

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'ɗol jaadowol ngol e kala heen winndannde.

1. Yero e Maari nganndiraa ko bonde nehdi.
2. Yero e Maari nganndiraa ko moy'ɗude nehdi.
3. Taano Sammba hokkiri ɓe tanngal ko haa ɓe mbeltoo.
4. Taano Sammba hokkiri ɓe tanngal ko ina pina ɓe.

c. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Tar laabi keewɗi, binndande ɗe njanngu-ɗaa ɗee e yontere ndee, e taro deefngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-ɗaa heen.

III. Mi faama loowdi winndannde ndee

Tar binndande ɗiɗi yontere ndee, e taro regiingo, winndannde heen fof laabi ɗiɗi. Laɓɓinaa kelme ɗee e konngi ɗii, mbaɗtaa hakkille no moy'yi e toɓɓe joofnirde e poofirde ɗee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi ɗiɗi e kayee maa ekkordo, ciimtaa heen no taane debbo waɗatnoo.

Moyyere taanoo Kummba

Minen miden njidi Taanoo Kummba. Ko kanko woni neenoo mum baabam. So omo yanoo Paate, miñigel am gorel ngel, o wiyata dum ko kam woni joom galle makko ; miin Maari noon, ko mi nawliiko. Subaka kala, so min pinii. O naamnoo so min daaniima no moyyi. O jabataa neene furoo min. So neene wiyi mo ko o jogordo bonnude amen tan, o tikka, o naatta e suudu makko.

Hade amen dawde lekkol, min ngarat, min mbaynoo mo. O totta amen, gooto kala, buudi 20 kannjara mbelnaari amen. Kono, o yejjittaa wiye amen noon : So on njaltii lekkol, woto ngonee toon e mbeddaaji. Ngartee galle.

Kikiide kala, o wiyata ko yo min ngar, min leloo nder suudu makko. Omo mooma min haa min daanoo.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme cadtude dee

taanoo : taaniraado; yummum walla baaba mum jinnaabe ma

nawliiko : mo o renndi joom galle

jogordo : ganniyiido wadde huunde

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

mbaynoto

hade

min

dawde

amen

lekkol

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

miñigel

haali

fiyde

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

ngam

leloo

tikka

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **alluwal**, **neenoo**, **laɓi**, **galle**, **hoddu**, **kannjara**. E nder kayee maa, subto heen kelme de njeyaaka e taariindi Taanoo Kumba.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko sukaaɓe ɓee mbaɗata hade mumen dawde ?
- Hol ko Taanoo Kumba naamnotoo so ɓe pinii subaka kala ?
- Hol ko Taanoo Kumba jabataa neene mum sukaaɓe ɓee wada ɓe ?
- Hol no foti taanoo Kumba tottata sukaaɓe ɓee so eɓe ndawa ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. So on njaltii lekkol, woto njenngée toon.
2. So on njaltii lekkol, woto ngonee toon e mbeddaaji.
3. So on ndawii lekkol, woto ñallee toon.

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko sukaaɓe ɓee mbaɗata ɗo ngonni doo ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko waɗi sukaaɓe ɓee njidi Taanoo Kumba ?
- Hol ko holliri moyƴere mum ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee :
(furoo, mbaynoo, miden, dawde, taanoo, salaade)

Minennjidi Taanoo Kumba

Hade amen lekkol, min ngarat min

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Maari e Yero nana mbaynoo Paate miñiibe.
- Maari e Yero nana mbaynoo Taanoo Kumba.
- Maari e Yero nana mbaynoo Baaba Umaar.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol, ciimtaa jikku Taanoo Kumba.

Galle Maari'en

Maari, e baamum, e neene mum, e banndum gorko Yero, e miñiibe Paate, fof koddi. Gorgol mum, kaawiraado mum, e taaniiko debbo kadi ina e galle hee.

Besngu nguu fof na jaggondiri, ebe mballondira, ebe njidondiri ; hay so tawii noon, heen sahaaji, Maari ina sekna Yero so ebe petta bal. Jinnaabe Maari ko ñemmbeteebe. Ebe njidi besngu mabbe kadi ebe toppitii dumen no feewi.

Yummum Maari na defana galle oo fof ñameele belde. Ko goggoo Hawo Jah wallata mo heen. Baaba ne, ina walla mo ñande goo, kam yoo kaaw Alasan. Yimbe na ñaama no moy'yi, e galle hee. Maari buri yidde fof noon ko saangaaji kikiide, nde neene e gorgol Hawo mbadata ndee ataaya gondudo e beñe e fataaya.

Oon sahaa, galle oo fof renndat, taanoo wona e siimtande be gede cukaagu makko.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

ñandegoo : waɗi sahaa

kam yoo : kañum e

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubɓondir dee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

neenoo

na

galle

ñameele

belɗe

oo

defana

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

taanoo

dadde

maama

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

moy'yi

jaggondiri

renndat

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **besngu, laana, banndum, kolangal, endam, barme, wallaani**. Subto e majje ɗe njeyaaka dee e galle, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol defoobe e galle hee ?
- Hol ciimtanoowo be geɗe cukaagu mum ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'yoɓ ngol.

1. Besngu nguu fof na jaggondiri, ebe calmondira.
2. Besngu nguu fof na yurmondira, ebe mballondira.
3. Besngu nguu fof na jaggondiri, ebe mballondira.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol defoowo ñameele belde ?
- Hol balloowo mo defde ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko waɗi Maari ina haljina Yero ?
- Mbele galle oo burata renndude ko subaka ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee :
(siimtande, galle, Maari, cukaagu)

Neenoo..... ina defanaoo fof.

Taanoo wona e..... be gedde..... mabbe.

d. Mi tottira yiyannde am

- Hol ko jaggondirgol besngu nguu nafata ?

e. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Aysata nana walla mo y'oogde.
- Maari ina walla Yero.
- Goggo Hawo ina walla Maari defde ataaya.

f. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e karne walla alluwal maa konngol gootol ,cifotoongol ballondiral besngu nguu.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir ɗee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta

1	leloo	suudu	nder	min	makko	
2	lekkol	dawde	amen	min	hade	kacitto

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee maa.

1. taanoo, kaaw, mbeewa, nawliiko
2. ɓesngu, ɗannotooɓe, gorgol, kodda

II. Mi siftora loowdi binndande ɗee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande ɗee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moyɗol ngol.

Winndande adande :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol gondo neene mum baaba am ?	a. Taanoo Kumba b. miñel c. taanoo Sala
2. Hol no miñigel sukaaɓe ɓe wiyetee ?	a. Sala b. Paate c. Yero
3. Hol caliido neene furooɓe ?	a. baaba b. Taanoo Kumba c. Faati

Winndannde d'immere

Naamne

1. Hol galle Paate hodi ?

Jaabawuuji

a. Faati Kebe'en

b. Maham'en

c. Maari'en

2. Hol defoowo ñameele belde ?

a. Ummu

b. Goggo Pennda

c. Yummum Maari

3. Hol sahaa Maari buri yidde ñaamde ?

a. subaka

b. jamma

c. kikiide

b. Mi subtoo

Winndu, e kayee maa, tonngoode konngol moy'ol jaadowol ngol e kala heen winndannde.

1. Min mbaynotaako mo so min ngarii e dawde lekkol.
2. Hade amen dawde lekkol, min ngarat min mbaynoo mo.
3. 'Besngu nguu fof jaggondiraani, yanti heen kadi be mballondirtaa.
4. 'Besngu nguu fof na jaggondiri, ebe mballondira.

c. Mi haala ko paam-mi

Tar laabi keewdi, binndande d'idi de njannu-daa e yontere ndee, e taro deey'ngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi faama loowdi winndannde ndee

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndannde heen fof laabi d'idi. Labbinaa kelme dee e konngi d'ii, mbaftaa hakkille no moy'yi e tobbe joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi d'idi e kayee maa ekkordo, ciimtaa hol no Taanoo Kumba wuuri ?

Ñakkoyagol to safrordu

Hanki kikiide, takkusaan dow, gawlo nokku oo tintinii wuro ngoo fof wonde maa ñakku wade hannde to dispaaseere too. Neeniraaɓe, joom'en cukalon fof, mbiyaa na poti nawde sukaaɓe mumen, ɓe ñakkoyoo. Hannde subaka noon, miin e funeere am Yero, min njahdii e neene amen, omo nanngi Paate miñ am e juude makko.

Ñakkagol nafata ko haɗɗude yimɓe e paawngal jaɗɗo. Addata jaɗɗo noon ko yuweede njamndi walla kala gaañannde nde yiyataa henndu ɗo mullel rafi oo ina naata. Tee ko rafi bonɗo e sukaaɓe no feewi. Dispaaseere ndee na heewnoo yimɓe. Sukaɓe ɓee fof na ngondi e kulol, nde ɓe njiyi ndee safroobe ɓee. Paate kam woni e siññude tan, ellee barwalol, omo ɗaɓɓini gite. Gooto e emfirmiyeeɓe ɓee wiya : woto kulee, ñakkagol muusaani.

Nde neene ɓadtii ndee taabal ñakku ngal, mido yontaa ñakkaade, mi muɓɓu gite am. Haa tin-mi ko wayi no juwanngel seeda e junngo am, tan ndeke ɗum gasii.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude ɗee

ñakkagol : ñeesagol, pesagol

barwalol : beremlefol, kaakol

ɗabbini : futtini, ɗabbiti

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubɓondir ɗee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

haa

muubnii-mi

mi

hul

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

haɗɗude

neene

safrrordu

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

seedɗa

muusaani

kulol

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **faawaama**, **ñeeso**, **aynoya**, **safrrordu**, **kawgel**, **ñawɗo**.

Suɓto e majje ɗe njeyaaka ɗee e ñakkagol, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko gawlo nokku tintini wuro Yero'en ?
- Hol ko waɗi sukaaɓe ɓee ina poti ñakkeede ?
- Hol ko hulɓinta sukaaɓe ɓee so ina ñakkoo ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Sukaabe ɓee fof ina cuusi ñakkagol.
2. Sukaabe ɓee fof ina ngondi e kulol.
3. Sukaabe ɓee fof ina ngondi e weltaare.

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko njiy-don e natal hee ?
- Hol ko cukalel ngel wadatee, e junngo mum hee ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko hebbini safrordu nduu yimbe hannde ?
- Ko ñakku nafata e wuro ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dñi doo konngi, njokkitiraa dñi kelme kaande dee :
(kulee muubni heewnoo rafi safrordu)

Ñakkagol nafata ko haɗdude yimbe e

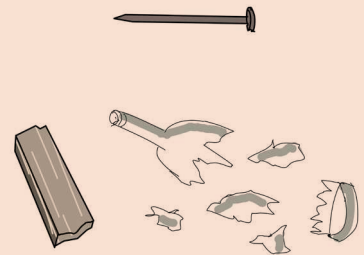
Dispaaseere ndee na yimbe.

Woto, ñakkagol muusaani.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Addata jaɗɗo ko fideede bowngu.
- Addata jaɗɗo ko yuweede njamndi.
- Addata jaɗɗo ko ɗateede rawaandu

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol ciimtowol ko sukaaɓe mbadata so ina ñakkoo.

Ndaw ko oo lekkol laabi !

Lekkol amen Ceel, ko lekkol ladde wonnoo. Ombo wonnoo hedde mbalka fooraas kaa, do jawdi yaroyatnoo. Nde min puddii naatde ndee, hakkunde CI e CP, lekkol oo howanooka. Jawdi fof na heewnoo taycude dingiral ngal.

Kono nde Musee Maane, gumminoodo Tiwaawoon oo, addaa doon ndee, ko heewi fuddii waylaade. Ko adii fof, o wiya janngoobe bee e jinnaabe mu'en kala, alaa e sago lekkol oo howanee galle. Duum wadaa haa gasi. Caggal duum, subaka kala dingiral ngal fittete haa laaba. Kala kurjuru bobtee, weddoyee.

Alkamiisa kala, subaka law, ko adii jande ndee ina fuddoo, eleweebe bee fof, rewbe e worbe, mawbe e tokosbe, ngarat labbinde dingiral ngal, e weranndaa oo, e saal dudad oo fof. Rewti heen, min ngaawtii ledde, ede ndoosee. Haa booyi, sardinje lekkol wadaa.

E nder hitaande tan, lekkol amen jeytaa e nokkuuji burdi laabde e Ceel fof. Jinnaabe eleweebe bee mbadti arde, na njeewtida e jannginoowo oo, ina njaara mo.

Duum doon wonani amen teddungal manngal noon.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

boɓtee : boftee, ndenndinee y'ettee

taɣcude : lummbude, rewde e nokku yawta

jinnaabe : jibnaabe, jiknaabe, yumma e baaba

I. Mi fira

b. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

dingiral

ina

hee

sukaabe

pija

e

c. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere jiidunde firo e :

laɓɓinde

ngaawtii

njaara

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere weñondirnde firo e :

naatde

heewnoo

mawbe

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kayeeji defte mbaalu salamburu kaadam unugal jappeere.**

E nder kayee maa suɓto heen kelme de njeyaaka e taariindi lekkol.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol to lekkol oo heeditirnoo ?
- Hol nde lekkol oo fudɗii waylaade ?
- Hol aroobe yeewtidde e jannginoowo lekkol oo ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Duum doon wonani amen teddungal manngal.
2. Duum doon wonaniino amen teddungal manngal.
3. Wonaa duum doon wonani amen teddungal manngal.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko eleweebe mbaadata subaka alkamiisa kala ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol mo jinnaabe eleweebe njeewtidta ?
- Hol ko saabii jinnaabe bee arde yeewtidde jannginoowo oo ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwal maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee : **(laaɓde, haa, lekkol, jeytaa, dingiral, galle)**

E nder hitaande tan amen e nokkuuji burɗi e Ceel fof.
Subaka kala ... ngal fittete ... laaɓa.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwal maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Duudu nana winnda e nder kayee mum.
- Maham e Hawo nana njaha lekkol.
- Madam Maari'en nana winndii e alluwal mawngal hee.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwal maa, konngol gootol ciimtoowol mbaadi lekkol Ceel oo.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta

1	jaddo	e	boni	ina	sukaabe
2	men	lekkol	howaama	dingiral	

b. Mi subta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, subto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee maa.

- dispaaseere, jaddo, dannaade, rafi, ñakkaade
- laabal, tuundi, fittude, duule, senaare

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndefтинаа heen alkulal jaabawol moyɣol ngol.

Winndanne adanne :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol ñakkoytoobe ?	a. yummiraabe b. baabiraabe c. sukaabe
2. Hol ko sukaabe ñakkantoo ?	a. jontinooje b. jaddo c. doyr
3. Hol ko ñakkaade nafata e cukalel ?	a. ina reena b. ina safra c. ina ñawna

Winndanne d'immere

Naamne

1. Hol ko waylil e Ceel ?

Jaabawuujil

a. jumaa

b. jeere

c. lekkol

2. Mbele wuro ngoo ina weltii heen ?

a. eey

b. alaa

c. mi sikkaani

3. Hol ko ñakkaade nafata e cukalel ?

a. aamnude

b. softinde

c. falaade ñawu

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'ol jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. Paate yiya safroobe bee, o woni e siññude.
2. Musee Maane addii peeje moy'ye e dispaaseere Ceel.
3. Paate yiya safroobe bee woni e jalde.
4. Musee Maane addii peeje moy'ye e lekkol Ceel.

c. Mi haala ko paam-mi

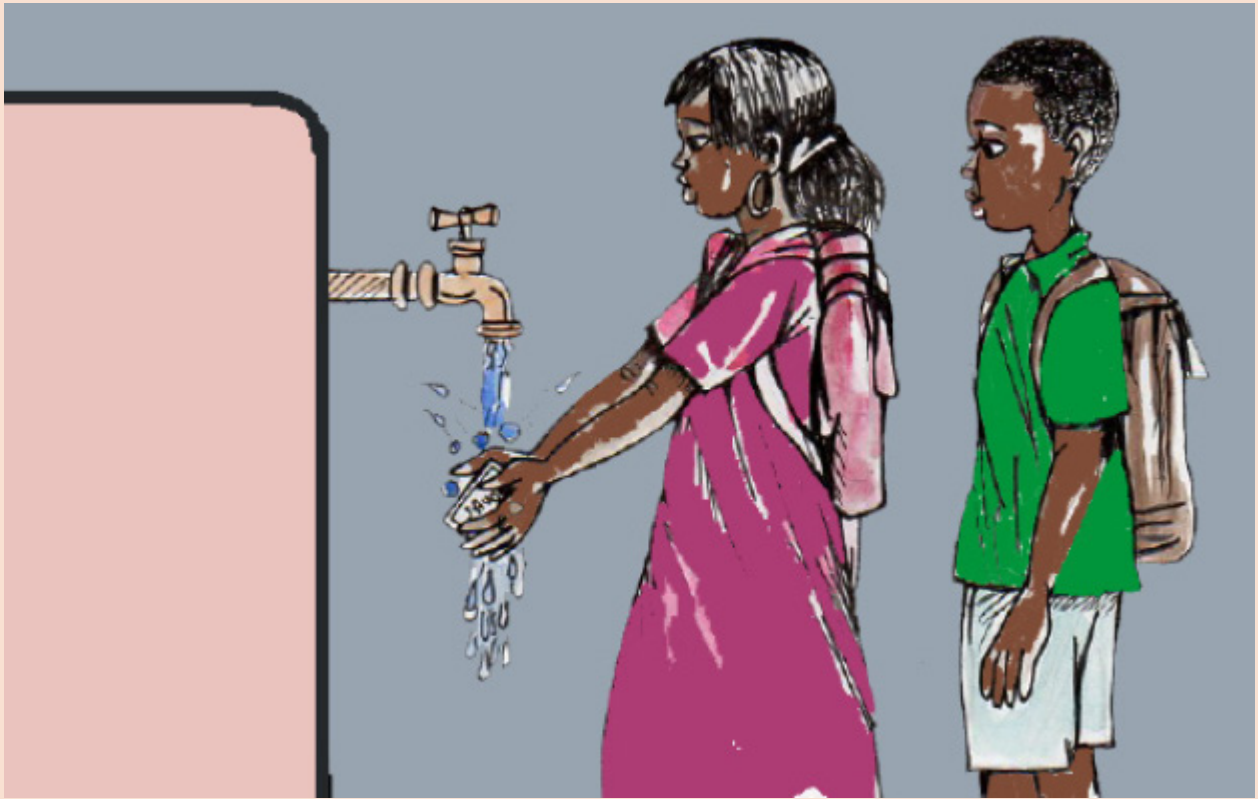
Tar laabi keewɗi, binndande d'idi de njannu-daa e yontere ndee, taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi d'idi. Labbinaa kelme dee e konngi d'ii, mbaɗta harkille no moy'yi e toɓɓe joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi d'idi e kayee maa ekkorɗo, ciimtaa hol no Taanoo Kumba wuuri ?

Laabal nokku

Yero e Maari ngoni ko kalaas CP. Be boornotoo tan ko comci laabdi. So pooftel gasii, ko maa be coodoyoo, nde be puɗɗoo naattude dudal. Sahaa gooto, musee oo wiya be yo be kaalan giyiraabe mabbe, no be mbaɗata haa be ngona laabbe ñande kala.

Yero wiya : « Kikiide fof, fodde am lelaade, neene am lootirat kam ndiyam e saabunnde. O walla mi kadi e soccude ñiiye am. »

Maari ne hebbitii : « Fodde am arde lekkol, mi loototo. Mi socca ñiiye am haa laaba. Mi boornoo wutteeji am laabdi. So guurti mbaɗii, min mballat jinnaabe amen e fittude galle oo haa laaba. Neene e baaba fof mbiyii min wonde, neddo na foti soodoraade saabunnde e kala sahaa nde o yalti e taarorde, walla hade mum ñaamde. »

Maari suuti junngo, o wiya : « Hanki, dendi am woni e fijde e nduufri haa gasni, o yahi o ñaamoyi. Reedu muusooru hebi mo. »

Jannginoowo oo holli be noon wonde, laabal timmungal ñande kala, ko duum haɗata ñabbuuji.

Naamne e golle

Ñalawma **1**

Kelme caftude dee

nduufri : leydi nduufnduufoldi

giy'iraado : mo ndenndu-ɗaa ñalawma jibinannde, mo ndenndu-ɗaa fedde ganni

dendi : biy kaaw maa walla biy gorgol maa

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

saabunnde

ñaamde

soodoro

maa

hade.

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

comci

soccude

wiyi

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere weñondirnde firo e :

neene

ñabbu

laaɓɓe

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **saabunnde, tuundi, kurjuru, pittirdi, bowdi, ndiyam, lawɗude, tuute.**

Suɓto e majje de njeyaaka dee e laaɓal, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

1. Hol ko Yero wiyii giy'iraabe mum ?
2. Hol ko Maari wiyii giy'iraabe mum ?
3. Hol ko neene e baaba mbiyi Yero e Maari ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Jannginoowo oo holli ɓe ko saabunnde.
2. Jannginoowo oo holli ɓe ko ndiyam.
3. Jannginoowo oo holli ɓe ko laaɓal timmungal.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol soodortoobe saabunnde ndee ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko saabii soodoraade saabunnde moy'ude ?
- Hol be musee oo haaldata nafaore laabal ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee :
(yalti, neddo, soodoraade, ñaamde, mbiyii, taarorde)

“Neene e baaboo fofmin wonde.....,
na foti saabunnde e kala sahaa
nde oe....., walla hade mum.....”

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Sukaabe loototoobe.
- Sukaabe fittoobe dudal mum.
- Kummba woni ko e wuppude, Idi ina lawya koyde mum.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-daa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol ciimtowol galle laabdo.

To safrordu too

Rowane, ñawu came feeñii e wuro hee. Neene Ayse nawi Maari e Yero to safrordu mbele ebe ñakkoo. Taw noon Maari na dañi duubi joyi, Yero na yahra e duubi jeedifi.

Nde be njottotoo to safrordu, sukaabe bee na nana gulaali cukalon. Be puddii faayde seeda noon. Kono, neene Ayse suustini be, wiya be wonde ko keccon tan ngoni e wullude, tee kamen dido bee noon, ko be mawbe jooni, be ngullataa.

Haadaani doon, balngol alkol ngol na hiilnii doon, tee na haabnii, woowaaka. Duum fof woni e yiilaade e koya sukaabe dido bee. Booyaani tan, doktor oo ari, yetti Maari e juude mum, fa'i to suudu safrordu too. Yero ne suusti noon, hankadi neene Ayse jaggi mo e junngo, be pa'i nder.

Do doktor toppitto Maari doo, Yero woni tan e yiilde gite, na yeewa dii doo butelaaji, weereeje, e gede godde kaawniide. Wattan fof noon, sukaabe be ñakkii e newaare, be kooti galle kamen e neene mumen.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

keccon : tigguyon walla cukalon tokoson

balngol : uurngol

hiilnii : huarde, hawridinde nokku.

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

jidɗo

dadde

yoo

laaɓal

kolera

e

teddin

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

gulaali

haaɓnii

hiilnii

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere weñondirnde firo e :

booyaani

jaggi

suusti

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **laana**, **safrordu**, **bolon**, **laaɓal**, **jaawinde**, **senaare**, **suukara**, **ñakku**,
Subto e majje ɗe njeyaaka e cellal aadee mbinndaa e kayee walla e alluwal maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol nde koleraa feeñnoo e wuro ngoo ?
- Nde koleraa feeñi ndee, hol to neene Ayse nawi Maari e Yero ?
- Hol cuustindo sukaabe bee nde be paayi ndee ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Yero na yahra e duubi jeetati.
2. Ayse na yahra e duubi jeedidi.
3. Yero na yahra e duubi jeedidi.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko anndinta neddo doo ko safrordu ?
- Hollu e natal ngal hol gondo yummum Maari e Yero ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko wadi neene Ayse ñakkoyde Maari e Yero ?
- Hol ko addani doktor o yettude Maari e juude mum ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee : (booyaani, doktor, Yero, ñakkoo, yiilde, yetti.)

Neene Ayse nawi Maari e to safrordu mbele ebe
 tan, doktor oo ari, Maari e juude mum.
 Do topitto Maari doo, Yero woni tan egite.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngal e natal ngal.

- Doktor debbo oo ñakkata ko Yero.
- ko suka debbo doktor debbo oo ñakkata.
- Doktor debbo ñakkata ko kaaw Aali.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-daa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol ciimtowol no sukaaɓe bee mbayi to safrordu too.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

1	wuro	hee	e	rowane	feeñii	came
2	coodoyoo	maa	so	gasii	ɓe	pooftel

b. Mi suɓta

Kelme nani : suɓto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee maa.

1. laaɓɓe, lekki, giy'iraaɓe, comci, soccude, saabunnde
2. ñawu, alkol, doktoor, noddude, balngol, ñakkii

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moy'ol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne

Jaabawuuji

1. Hol kalaas Maari e Yero ngonni ?
2. Mbele Yero e Maari na boornoo comci tunwudi ?
3. Hol ko laabal ñande kala nafata ?

- a. CM
- b. CP
- c. CI
- a. heen sahaaji
- b. jaddo
- c. alaa
- a. Ina adda cellal
- b. ina ñawna
- c. yideede yimɓe

Winndanne dɪmmere**Naamne**

1. Mande ñawu came feeñi e wuro hee ?

Jaabawuuj

a. 6ooyii

b. hikka

c. rowane

2. Hol ko saabii gulaali cukalon kon ?

a. kulol 6olol

b. kon muusete

c. kon paay

3. Hol ko nganndu-daa e ñakkagol sukaabe ?

a. ina hul6inii

b. ina faltoo rafii

c. ina safra

b. Mi su6too

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'ɔl jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. Yero e Maari keewaani lootoraade saabunnde.
2. Doktoor oo yettii Faati e juude mum.
3. Kikiide fof, neene am lootirat kam saabunnde.
4. Ko sukaabe mawbe ngoni e wullude.

c. Mi haala ko paam-mi

Binndande didi de njangu-daa dee e yontere ndee, tar wootere kala laabi keewdi, e taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi didi. La6binaa kelme dee e konngi dii, madaataa hakkille no moy'ɔi e to6be joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi didi, e kayee maa ekkordo, ciimtaa heen ñakkoyagol galle doktoor.

Tottirgol njeenaari

Hitaande janɗe gasii, lekkolaaji na ngudda. Kono hannde, ko yeengo tottirgol njeenaari yubbintee. Yero e Maari e Faati Kebe ebe njannga CP. Maari daɗi kalaas mum, omo foti hebde njeenaari hikka. Hannde, o ari ko omo ardi e sehilaabe makko ɗiɗo e jinnaabe mumen bee. Subaka law, taw tirbin oo darnaama e leriinde dingiral lekkol ngal. Omo huuraa lefol araaraay Senegaal.

Saanga waktu 10, hellifaabe bee puɗɗii arde. Tawi kadi joowe defte e njeenaaje godde na mbadaa e sara tirbin oo. Surweyaabe bee ngoni e hartaade sukaabe bee, nde wonnoo ebe piddi haa burti. Ko waanoo heen no Maari fof, tawi omo heewi mbelwette, sabu keɓgol mum njeenaari. Booyaani tan jaagorgal ngal ari, ngam ardaade yeengo ngoo. Jarfol ngenndi ngol yimaa.

Haa booyi tan, Maari noddaa. Bernde mum woni e diwde ko juuti. O yahri seese, haa o yottii, o tottaa njeenaari makko, o fotodii e jaagorgal ngal. O ruttii, o tawtoyi sehilaabe makko, kambe fof ɓe kooti galle ebe mbeltii.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme cadtude dee

njeenaari : mbelnaari, mbarjitaari
leriinde : leri, hakkunde
yeengo : bayyingol, ñalaande belaa
mbelwette : mbelamma, weltaare

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

sulmii

subaka

fini

dawi

Abuu

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

tottirgol

piddi

jaagorgal

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

mbelwette

burti

huuraa

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kayeeji, joowe, mbaalu, arduwaas, mbarjaari, unugal, tirbin.**

Subto e majje de njejaaka dee e tottirgol njeenaari, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol potdo hebde hikka njeenaari ?
- Hol gardo ardaade yeengo ngoo ?
- Hol tawtoydo sehilaabe mum ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ol ngol.

1. Maari dadi Yero e Faati Kebe, omo foti hebde njeenaari.
2. Maari dadi kalaas mum, omo foti hebde njeenaari hikka.
3. Maari dadaani kalaas mum, tee o hebii njeenaari hikka.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko lekkol oo dawri wadde ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko wadi Maari ina weltii ?
- Mbele ko janngoowo kala tottatee njeenaari ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dñi doo konngi, njokkitiraa dñi kelme kaande dee :
(surweyaabe, diwde, lefol, sehilaabe)

Hannde, o ari ko omo ardi e mum.
 bee ngoni e hartaade sukaabe.
 Bernde mum woni e ko juuti.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Huley e Sala nana koota galle.
- Paate yahnoo ko gese.
- Maari nana jogii njeenaari mum.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol ciimtowol weltaare Maari nde hebi njeenaari ndee.

Mi tabitina

Ngonka : Caggal nde njanngu-daa dumunna, ada foti betde ganndal maa.
A tottaama do les doo winndaande ina wondi e naamne.

Yamiroore : Tar winndannde ndee, e taro deeyngo, ngeto-daa
faamde loowdi ndii, mbaɗaa golle dee, kadi njaabo-daa naamne dee.

Kalaas Maari'en

Miin, mbiyetee-mi ko Maari. Mido weltii e kalaas am CP keso oo. Ko mbo mawɗo, jaajɗo. O woni ko sara kalaas Yero'en. Ombo waɗi alluwal mawngal ngal goobu haako-ñebbe kam e bale oole. Subaka kala, woodat elew momtuɗo alluwal ngal. Hannde, ko Maham yontaa. Janngo ko miin yontetee.

Meeterees oo na winndi e alluwal mawngal hee limooje e alkule. To bannge ñaamo too, ina waɗi nate kulle wuro, to nano too, nate kulle ladde. Ina waɗi gorwocci taabe joodorɗe tati. Joodorgal heen fof, sukaabe diɗo ina doon njoodii.

To caggal too, e lobbudu kalaas hee, ina waɗaa armuwaar. Ko nder toon meeterees oo moɓti nate jannginirɗe, defte e pijirkon. Meeterees amen yaltinta ɗe, ko saanga nde janɗe haala yonti.

Subaka oo, min pittat kalaas amen haa laaba, ko adii nde amin naata heen. Min ngitta kurjuru oo. So min ndentinii dum, min bofta, min mbaɗa e pubelaaji. So gasii, min njaha, min coodoyoo haa juude amen laaba ko adii nde min njoodoytoo. Kalaas amen na laabi no feewi, ina weeytii, kadi ina weli.

I. Mi fira

a. Mi timmitina

E nder kayee walla alluwel maa, timminir konngol kala kelme kaande dee :
kalaas, jamma, subaka, laaba.

1. kala, min pittat amen haa.....

E nder kayee walla alluwel maa, timminir konngol kala kelme kaande dee :
waɗi, nano, ñaamo, heedi, kulle.

2. To bannge kalaas amen, ina nate wuro

b. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

1. ina amen kalaas laabi
2. armuwaar caggal wadi kalaas ina

c. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

montude
ñalnde
yettude

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

feccude
njidi
boftude

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

1. Hol to meeteres oo heediri e kalaas hee ?
2. Haal gede godde de njii-daa e natal ngal ?
3. Hol ko saabii ebe pitta kalaas oo subaka kala ?
4. Hol ko wadi sukaabe bee ina coodoo so ngasnii fittude ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Subaka kala, woodat elew momtudo taabal ngal.
2. Subaka kala, woodat elew momtudo alluwel ngel
3. Subaka kala, woodat elew momtudo alluwal ngal.

III. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, yeewto-daa no moyɗi kelme dee e konngi dii. Wadtu hakkille no feewi e tobbe dee.

Ñalawma innde, galle Maari'en

Hannde ko innde miñ am. Baaba am soodii njawdi mawndi ndaneeri ndi gallaadi kaay'iidi. Gila e baafe hubeere hee haa e defirde ndee, barmeeji karaw mawdi ina njonngaa e dufe. Haa ñiiri na uura doo ! Neene werti e leeso mum darap keso pul. O boorni miñ am tigguyel ngel comci kesi di goobu baka kurmuɗo joodɗo, o fawi e maggel wudere nanndunde heen.

Jooni noon waktu 9 yonii, ko oon sahaa woni sahaa innugol tigguyel oo. Gorgol Hawo Jah yetti tigguyel ngel, o lelni ngel e daago, o hucciti e Almaami. Neene ina joodii bannge, ina boornii wutte keso oolo e misoor nannduɗo heen. Almaami oo tukkii e nofru tigguyel ngel, ina ñuumboo, o tukkitii o wiya : «Tigguyel ngel inniraama Gelaajo».

Subaka law, karaw rottaa e lehon palastik ndanewon, tottiraa. Booluujji maaro e teewu caraa e yimbe, be ngottii. Caggal duum, rewbe bee tottiri njaram buubdam e bibbe ledde. Ñalaande innde ndee yoodii.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

tukkii : turii e..., yurde hoore
ñuumboo : ño'a, haala daande les
tigguyel : cukalel keccel jibinaangel ko booyaani
njonngaa : pawaa dow jayngol

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

ndaneeri

Goggo

Ayse

rokkii

njawdi

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

wutte

deftaa

yetti

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

ñuumboo

tottaa

mawndi

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : ñiiri, maayo, gese, gawri, mbaroodi, kosam, njawdi, waandu.
 Subto e majje de njeyaaka dee e innde.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

1. Hol ko baaba soodi ñande innde ?
2. Hol ko defaa ñande innde ndee ?
3. Hol ko neene boorni tigguyel ngel ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Gorgol Hawo Jah yetti tigguyel ngel, o lelni ngel e daago.
2. Gorgol Ayse yetti tigguyel ngel, o lelni ngel e wudere.
3. Gorgol Hawo Jah yetti tigguyel ngel, o lelni ngel e leeso.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol be yumum tigguyel ngel buri badaade ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko addi almaami oo ?
- Hol ko njawdi ndii soodiraa ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ñii doo konngi, njokkitiraa ñi kelme kaande dee :
(**nanndufo, bange, keso, werti, oolo**)

Neene e leeso mum darap pul.

Neene ina joodii ina boornii wutte keso e misoor heen.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngal e natal ngal.

- Almaami nana tukkii e nofru tigguyel.
- Goggoo Hawo Jah nana werta leeso.
- Aysata nana yeyfa miñ mum.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol cifoongol ñalaande innde ndee.

Kermes lekkol amen

Lekkolaaji nguddii. Lekkol amen ina yuɓɓina kermes. Caaleeje ndarnaama e nder lekkol hee, nokkuuji pijirlooji e ñameele caraa heen.

Maari e sehilaabe mum maa pij, ɓe ndañora heen njeenaari.

Maari wi'i : mbido yidi wadde dadndu koyde e nder saak.

Kanko e sehilaabe makko, ɓe naatni koyde e saakuuji, ɓe ngoni e diwdiwnude. O adii yettaade, o dañi tobbere.

Jooni, ɓe mbiyi mbaɗen fijirde poodondiral boggol. Maari e wondiibe mum poodi cebal boggol, goomu godɗo foodi godngal ngal. Beya njolbini, goomu maɓɓe wiya e leydi rel ! Be poolaa.

Yero joopii pijirgel godngel, tawi ko beñuwaar baɗɗo ndiyam e jaabe. O wi'i : Maari, sukaabe ɓee nana pija, na ndiwndiwna, na ngulla. Ko ɓe weltiibe.

Jooni ɓe njahi to taabe too hollirde tobbɓe de ɓe ndañi dee, ngam hebde njeenaaje maɓɓe.

Hankadi noon, hedditii yahde to taabe baɗɗe gatooji e njarameeje too, mbele ebe meeda ko samori. Ndaw ko welnoo !

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caftude dee

caaleeje : mbaaraaji walla baasuujj keewdi

diwdiwnude : diwde, ina rippa na yaha

hankadi : hanti kam, jooni noon, tuggi jooni haa ko fayi arde

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

boggol

cebal

ngol

foodii

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere jiidunde firo e :

yidi

haali

ndañora

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere weñondirnde firo e :

yani

weltiibe

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : leeso, deftere, barme, dudal, holfo, ponndirgel, momtirgel.

Subto e majje kelme todɗiide lekkol.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

A. Hol ko saraa e les caaleeje dee ?

B. Hol ko Maari joopanii wondiibe mum ?

C. Hol to sukaaɓe ɓe kolliroyi toɓɓe de ɓe ndaɓi dee ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Caaleeje ndarnaama e caggal lekkol.

2. Caaleeje ndarnaama e damal lekkol.

3. Caaleeje ndarnaama e nder lekkol.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.****Jaabto dee doo naamne :**

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko sukaaɓe bee keɓata, so ɓe poolii e kawgel ?

b. Mi jaabtoo**Jaabto dee doo naamne :**

- Hol ko waɗi ñameele e njeenaaje mbaɗaa e les caaleeje dee ?
- Hol ko lekkol oo ɗaminii e kermes hee ?

c. Mi jekkita konngol

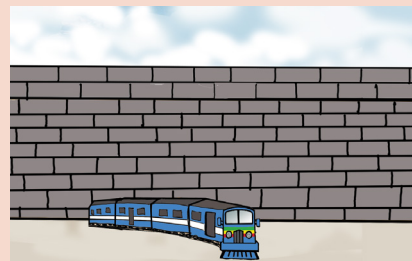
Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee :
(**ndarnaama, taabe, sehilaabe, pijirlooji, meedde, njeenaari.**)

Caaleeje e nder lekkol hee, e ñameele caraa heen.
Habii e mum maa pij, ɓe ndañoora heen
Hanjadi ko waktu yahde to baɗɗe gatooji e njarameeje
ngam ko samori.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol
jahdungol ngol e natal ngal.

- Cukalon nana pija e sara lekkol.
- Pijirgel suka ngel nana e sara ɓalal lekkol.
- Cukalel yejjitii pijirgel mum.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol cifootoongol njuɓɓudi kermes.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta :

1	ɓuuɓɗam	rewɓe	njaram	tottirii	
2	e	sehilaabe	saakuuji	koyɗe	naatnii

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee maa.

1. barme, dogdu, duɗal, ñiiri, holfo
2. fijirde, jaleede, cukalel, hare, njeenaari

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moyɗol ngol.

Winndande adande :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol ko neene werti e leeso mum ?	a. limsere
	b. darap keso
	c. darap kiidɗo
2. Hol defanaabe barmeeji karaw mawɗi dii ?	a. hoɓɓe aroobe
	b. yimɓe galle
	c. yummum tiggu
3. Mbele innde ina jari ndee tampere fof ?	a. eey
	b. alaa
	c. fotaani tampere no feewi

Winndannde d'immere**Naamne**

1. Hol ko Maari yidi wafde ?

Jaabawuuji

a. yarde ndiyam

b. hootde galle

c. dadndo saakuuji

2. Hol ko caaleeje nafata e kermes ?

a. sukaabe njannga les heen

b. rokkat buubri

c. paddagol henndu

3. Mbele yuɓɓinde kermes ina jojji e uddugol lekkol ?

a. ina jojji

b. jojjaani

c. ina waawi wonde

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'ɗol jaadowol ngol e kala heen winndannde.

1. Neene nana darii banngel, ina boornii wutte keso boɗeejo.
2. Neene nana joodii banngel, ina boornii wutte keso oolo.
3. Hammadi joopiima pijirgel godngel.
4. Hammadi joopiima cukalel godngel.

c. Mi haala ko paam-mi

Tar laabi keewɗi, binndande d'idi ɗe njanngu-ɗaa e yontere ndee, taro deey'ngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-ɗaa heen.

III. Mi tara binndande ɗee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndannde heen fof laabi d'idi. Laɓɓinaa kelme ɗee e konngi d'ii, mbaɗtaa hakkille no moy'ɗi e toɓɓe poofirde ɗee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi d'idi e kayee maa ekkorɗo, ciimtaa guurte ma galle kaaw maa.

Wuro heewngo jam

Jammel ko wuro awoobe, tiimngo e maayo Senegaal. Ko doon jinnaabe Mali Boobel, almuudo jahroowo e tolno diidmo e lekkol hee, kodi. Lekkol makko mahaado rowane na hesdi haa jooni. Wuro ngoo na wadi bitikaaji keewdi njeeygu. Kala ko soklaa ina tawee heen. Gure takkiide wuro ngoo dee fof, ko doon coodata kala ko cokli. Laabi wuro ngoo mbaadaaka godoronj. Ledde badde buubri ina tawee e won heen laabi. Ledde godde nani e nder galleeji, ko wayi no duballeeje toowde. Sahaa kala, kenal buubkal ina ummoroo to maayo too, ustana yimbe nguleeki ñalawma kii.

Ina wada kadi, dumunna mo kenal belkal, jamyamal, kal heewaani dille, sooyata. Kal heewi iwrude noon ko bannge rewo, hedde pale too, ebe innira kal baar. Ko wuro hakindiingo, welngo wuurde. Wuro ngoo ina deeyi. A nanataa doon dawaadi gofooji, walla nayi kuunooji, walla nii bamdi kanooji. Jawdi ndii ñallata ko ladde na dura. Heen sahaa ada nana meenaali borti kumaadi. So weetii, ko mawbe nayeebe tan tawetee e les caali jakkaa, ina caña saakitaaji, ina njeewta. Rewbe bee ngonata ko e golle galle. Sagataabe worbe bee ngawoytu. Be ngarta be ngaddora lidfi haa heewa. Ko ndeen bottaaje caggintee. Won heen noon awoyooobe kikiide faade jamma.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

baar : innde henndu

sooyata : yahrata seese, na mooytoo, tawa ko henndu

jakkaa : caali do yimbe wuro keewi hawrude.

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

borti

heen

nanaa

meenaali

sahaa

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

hedde

soklaa

inniraa

Winndu e kayee alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

worgo

deeyi

ɓuuɓkal

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kayeeji, kolangal, mbaalu, donjal, kaadam, unugal, yolnde.**

Suɓto e majje de njeyaaka dee e taariindi wuro heewngo jam ngoo, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko kenal ɓuuɓkal kal ustanta yimbe ?
- Hol ko laabi wuro ngoo mbadaaka ?
- Hol sañooɓe saakitaaji e caali jakkaa ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Jawdi ndii ñallata ko yahde, na dura.
2. Jawdi ndii ñallata ko ladde, na dura.
3. Jawdi ndii waalata ko ladde, na dura.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko ngoo wuro tinndinta ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko wadi wuro Jammal ngoo welde wuurde ?
- Hol sahaa sagataabe bee ngawoyta ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee : (heewa, takkiide, awoobe, coodata, ngaddora, worgo.)

Jammal ko wuro, tiimngo e maayo

Gure wuro ngoo dee fof, ko doon kala ko cokli.

Be ngarta be liddi haa

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Muusaa iwtii geddu.
- B. Muusaa iwtii awo.
- C. Muusaa yahii awoyde.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-daa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol cifoongol wuro Jammal ngoo.

Suka potɗo ñemmbeede

E nder sukaaɓe leegal ngal fof, biɓɓe galle Cammaa buri famɗude needi. Ebe ceerti e biɓɓe mawɗo Umaar. Biyiiko, Yero, dañɗo duubi jeediɗi oo ko suka nehiido. Omo dooftii jinnaabe makko, mawniraabe makko worɓe e rewɓe. No o wayi e nder galle maɓɓe, hay so o yaltii ko hono noon o wayata e mawɓe.

To lekkol too, Yero e banndum debbo, hono Maari, ina njeyaa e burɓe waawde janngude. So ɓe njaltii lekkol, ɓe njiilnjiilnataa e laabi. Kala nde giy'iraabe makko noddii mo yo o ar ɓe petta fuku, o wiyata ɓe wonde ko o kootoowo omo reftoyoo binndande makko.

Nde lekkol oo uddi ndee, mawniiko Maham subii yahde guurte to kaaw mum Alasan gondo oo Kawlak. Yero kañum, e banndum debbo Maari, cuɓii heddodaade e jinnaabe mumen, mbele ina mballa ɗumen e golle gese. Ko kanko nawata ndiyam subaka, e naange e hoore fof. Caggal ɗuum, o ruttitoo galle addoyde bottaari. Ñalɗi ɗi ɓesngu nguu yahataa gese ɗii, kanko e banndiiko debbo, ɓe ngonata ko e waɗɗe ekkorde e nder kayeeji maɓɓe. Yero e banndiiko debbo oo fof ko sukaaɓe horsube.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caftude dee

giy'iraabe : tolñondirbe duubi

besngu : renndube endam, yumma e baaba, ekn.

horsube : yidaabe, welbe yimbe.

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

guurte

Maham

subii

Kawlak

ko

yahde

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere jiidunde firo e :

banndum

sukaabe

dooftii

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere weñondirnde firo e :

mawniraabe

ruttitoo

waawde

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **normaade**, **dooftaade**, **mawnikinaare**, **hedaade**, **jaɓde**, **sanndolinde**, **yankinaade**.

Subto e majje kelme de njeyaaka dee e needi moy'firi.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol sukaabe burbe waasde nehaade e leegal ngal ?
- Hol sukaabe burbe nehaade e leegal ngal ?
- Hol ko seerndi sukaabe nehiiɓe e ɓe nehaaki ɓee ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'fol ngol.

1. Yero e banndum debbo ko sukaabe mettube.
2. Yero e banndum debbo oo fof ko sukaabe horsube.
3. Yero e miñum debbo ko sukaabe fiddube.

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol no foti rewbe ngoni e natal hee ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko addani Yero e Maari jeyeede e burbe waawde janngude bee ?
- Hol ko wadi be horsineede ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee : (subaka, giy'iraabe, wonde, ekkorde, fuku, ñaldi.)

Kala nde giy'iraabe makko noddi mo yo o ar be petta,
o wiyata be ko o kootoowo.

Ko kanko nawata ndiyam e naange e hoore fof.

Won e be ngonata ko e wadde e nder kayeeji maɓbe.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Habii nana ñaagoo baaba Abba kaalis.
- Habii na totta baaba Abba kayee mum.
- Habii nana salmina baaba Abba.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol cifoongol suka nehiiɗo.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta :

1	jeetati	duubi	ko	dañi	Yero
2	salminoyii	mum	hikka	Maham	kaaw

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen, mbinndaa nde e kayee maa, walla alluwel maa.

- nehii, golle, yattooje, dooftii, jinnaabe
- duballeeje, buubri, luubngol, liddi, jamyamal

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moy'ol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne	Jaabawuuji
1 Hol ko jammelnaabe buri heewde defde ?	a. kosam
	b. teewu
	c. liddi
2. Hol ko woni baar ?	a. lekki
	b. henndu
	c. kullel
3. Hol sifaa ledde ngoni Jammel ?	a. cerwude
	b. buubde
	c. joorde

Winndanne dɪmmere**Naamne**

1. Hol ko Yero e Maari cifortee ?
2. Hol ko suka neetaniido mawbe sifortee ko ?
3. No jinnaado foti nehirde biyum ?

Jaabawuuji

a. bonbe

b. furkitiibe

c. nehiiɓe

a. calordo

b. nehiiɗo

c. ñaardo

a. o janngintu mo

b. welsinto mo

c. resndoytu mo

b. Mi subtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moyɗol jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. Laabi Jammal ina mbaɗi godoroŋ.
2. Laabi Jammal ina mbaɗi dufndufoldi.
3. Omo anndiraa e nder wuro ngoo fof wonde suka neetardo.
4. Omo anndiraa e nder wuro ngoo fof wonde suka nehiiɗo.

c. Mi haala ko paam-mi

Tar laabi keewɗi, ɗe njanngu-ɗaa e yontere ndee, taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-ɗaa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi ɗiɗi. Laɓɓinaa kelme dee e konngi ɗii, mbaɗtaa hakkille no moyɗi e toɓɓe joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi ɗiɗi, e kayee maa ekkordo, cifo-ɗaa heen no wuro mon wayata ñalawma walla suka nehiiɗo.

Leegal keewngal ledde

E hakkunde leegal amen ngal, ina wadi dingiral. Kikiide kala, mawbe leegal ngal e sukaabe heewbe ngarat doon ina njahndoo. So a yeewii to bannge ñaamo naatirde dingiral ngal too, ko joodorde keewde ndeggondiri doon kañum e nokkuuji pijirdi sukaabe. Ga bannge nano gaa, ko sutu ledde biifniide, buubde, woni doon. Hakkunde sutu oo, ko bokki mawki ki cate cariide e beramlefi jooddi lommbii doon. Woon e almubbe lekkol amen mbiyata ko so en njiyi bokki fuddiima wadde beramlefi e nder hitaande, tawata ko demmiraare yontii. Ko takkii laabi dii fof, ko lekkon ndabbon kon piindi njoodndi, uurndi ngaawaa heen. Rewbe leegal ngal softube bee ina ngaawi e sutu hee naanaa, persi, e gumgummeeje. Hay salaata ina doon tawee. So yeeyaama, be mballitortoo dum ko toppitagol sutu oo. Colli ina cabbini e ledde hee. So leegal ngal fof deeyii subaka oo, nanetee ko edi cirka. Henndu buubndu, uurndu, ina yalta heen, haa teenti noon so ledde dee mbisaama ndiyam. So jamma arii, lampaaji-naange kubba, lewlewal jamyamal yaynoo e sutu hee fof. Ko nokku deeydo beldo wonde !

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

sutu : nokku baɗɗo leɗɗe haa sukki

lampaaji-naange : lampaaji ɗi naange huɓɓata

demminaare : sahaa jawtoowo oo, nde ndunngu rewa heen

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

doon

njahndoo

ngarat

ina

yimɓe

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

takkii

njoodndi

lommbii

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

ngarat

naatirde

deeyi

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **ɓokki taabal leɗɗe colli lampaaji beremlefi.**

Suɓto e majje ɗe njeyaaka dee e dingiral sutu hee, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol yahndotoobe kikiide kala ?
- Hol to ɓokki kii lommbii ?
- Hol to colli ɗii cabbini ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyyol ngol.

1. Rewɓe leegal ngal ina ngaawi heen makka.
2. Rewɓe leegal ngal ina ngaawi heen ñebbe.
3. Rewɓe leegal ngal ina ngaawi heen naanaa.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol bannge mo leɗɗe dee ngoniri ?
- Hol godɗum ko takkii kallu oo ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko waɗi sutu oo welde yahndaade ?
- Hol ko wallata rewɓe leegal ngal toppitaade sutu oo ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee :
(sukaabe, leɗɗe, cabbini, mawɓe, cate, njoodna)

..... ina leegal.

..... e ina njahndoo.

Colli ɗii ko e leɗɗe.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Mawɓe e sukaabe nani njahndoo e jeere.
- B. Mawɓe e sukaabe na njahndoo e ladde.
- C. Mawɓe e sukaabe ina njahndoo e dingiral hee.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

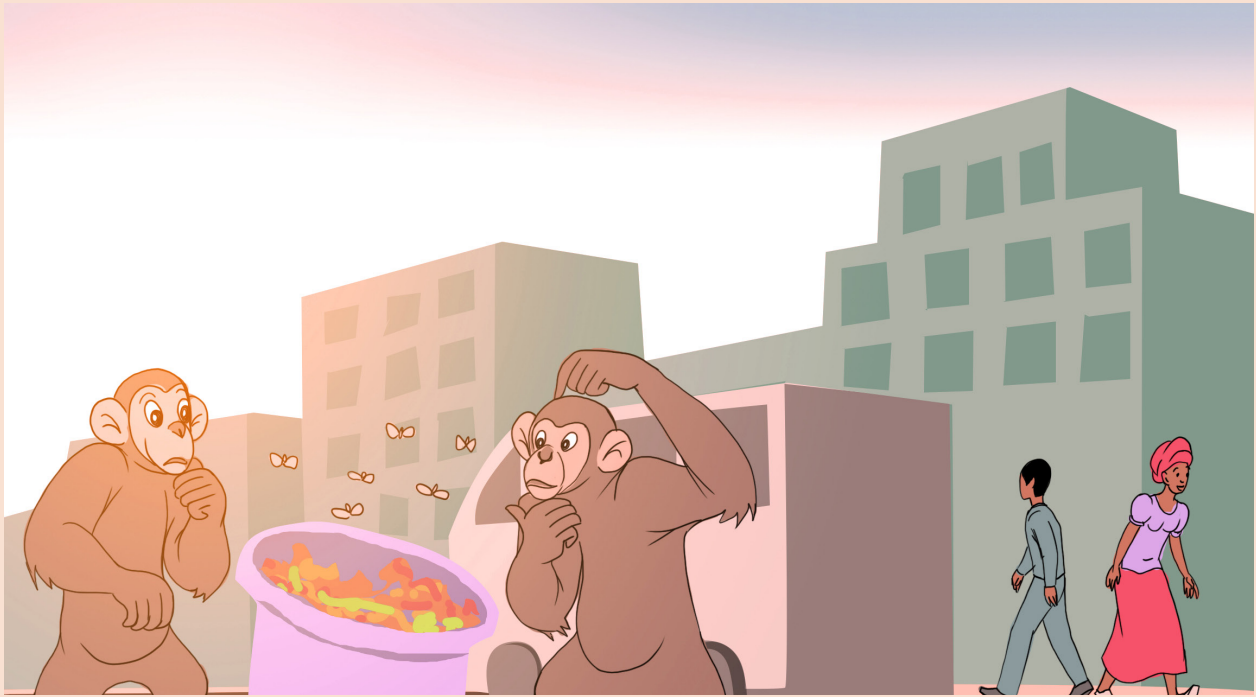
Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol, cifo-ɗaa hol ko yoodni leegal ngal.

Hay baadi najii

Meedii wadde ñalawma gooto, waandu wiyeteendu Buubu e debbo mum boccitii Parka Aan mbo Ndakaaru. Kambe, be ganndal mum fof haadi tan ko e Parka hee, mbiyi ina yeewa hol no yimbe bee nguurdi e taariindi mum.

Ko do be njalti boowal doo tan, be puɗɗii yiide tuundi wuro ngoo. Doon do be njahata e laawol, be ngadii teskaade fof ko mbuusuuji palastik di kala mbaadi ina mbedii haa caggi e cate ledde gaawaade sara mbeddaaji. Duma henndu ina joowi e lobbudi. Be njawti seeda, be ndewi e laawol bannge maɓbe ñaamo. Doo, dubuuje puccu luubde dus ina carii, ko buri teemedere meeteer, e dow laawol hee. Kono ko buri haawde be fof, ko ndee doo joowre kurjuru ñolnde bof wonnde e sara otorut hee : kartonjaaji, saakuuji mawdi, kedde ñameele puɗɗiide ñolde, e kuutorde ndefu bonde. Buubi ina ngommba ban yoo ban. Hay gildi ina njalta dow won heen e ñameele.

Wattan fof, ko Buubu e jom suudu mum mbiyi : ‘Dum doo kam waawaa wonde ! Hol no yimbe tunwirbe hono ndaa nii mbaawri uddude en e cuudi ? On kaawaaka ?

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

kurjuru : gedde goppaade, mberlaa
taariindi : sato, kala ko taarii wonorde
kala mbaadi : kala fannu, kala edda

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

tunwi

fof

wuro

ina

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

yeewa

haadi

tunwi

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

uddeede

waawaa

luuɓndi

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **fittude, duppude, werlaade, renndinde, tunwinde**. Suɓto e majje ɗe njeyaaka dee e ko laɓɓinta taariindi, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol sokanoobe e cuudi ?
- Hol ko Buubu e debbo mum ngadii yiyde nde ɓe njalti ndee ?
- Hol ko ɓuri haawde ɓe ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Buubu e debbo mum ngabbiima baadi nder ladde.
2. Buubu e debbo mum ngabbii dow leɗɗe gonde sara kallu.
3. Buubu e debbo mum kaawaama tuundi wuro ngoo.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko Buubu e debbo mum njiyi e mbeddaaji wuro ngoo ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko waɗi Buubu e debbo mum haaweede ?
- Hol to kurjuru mo Buubu e debbo mum njiyi oo ummii ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee :
(**tunwirɓe njawti mbaawri cuudi maɓɓe**)

‘Be seeda, ɓe ndewi e laawol bannge ñaamo.
Hol no yimɓe hono ndaa nii uddude en e ?

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Waandu nana ɓofta kurjuru.
- B. Waandu nana duppa kooce.
- C. Waandu nana hokka ɓohe.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol cifootoongol Buubu e debbo mum no mbayi nde ɓe njiyi oo kurjuru ?

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta :

1	ledde	e	ina	rewɓe	ngaawi	sutu
2	wuro	puɗɗii	ngoo	tuundi	yyide	ɓe

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen, mbinndaa nde e kayee maa.

1. baramlefi, sakkoos, ledde, alluwal

2. liingu, waandu, wojere, parka

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moyɗol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne

Jaabawuuji

1. Hol heewɓe yahndaade to dingiral too ?

a. mawɓe leegal

b. eleweeɓe

c. rewɓe

2. Hol nde leegal ngal deeyata ?

a. kikiide

b. jamma

c. beetawe

3. Hol nafaore lampaaji-naange ?

a. wulnude ndiyam

b. yaaynaade nokku

c. lomtaade naange

Winndannde d'immere**Naamne**

1. Hol ko baadi d'ii puɗɗii yiye ?

Jaabawuuji

a. laaɓal

b. tuundi

c. mbuusuuji

2. Mbele wuro ngoo na laabi ?

a. ina senii

b. ina laabi

c. ina tunwi

3. Hol ko haawi baadi d'ii ?

a. nguurndam dam

b. tuundi ndii

c. mbeddaaji d'ii

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'ol jaadowol ngol e kala heen winndannde.

1. Ko sutu ledde pey'aaɗe gulɗo woni doon.
2. Ko sutu ledde biifniide buubde woni doon.
3. Buri haawde ɓe ko kedde ñameele belde uurde.
4. Buri haawde ɓe ko kedde ñameele puɗɗiide ñolde.

c. Mi haala ko paam-mi

Tar laabi keewɗi, binndande d'idi ɗe njanngu-ɗaa e yontere ndee, taro deey'ngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-ɗaa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande d'idi yontere ndee, e taro regiingo, winndannde heen fof laabi d'idi. Laɓɓinaa kelme dee e konngi d'ii, mbaɗtaa hakkille no moy'yi e toɓɓe poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi d'idi e kayee maa ekkorɗo, hol ko najji baadi d'ii walla cifo-ɗaa no leegal ngal woniri.

Otooji woppu-yaha

E jamaanu hannde oo, yimbe dowri na mbaɗti jolde jooni e otooji kaat-kaat kulbiniidi biyeteedi woppu-yaha.

E kesamhesaagu majji, ɗi mbaɗata ko cuurel gootel e kees juutɗo to caggal too. Caggal ngal waɗiranoo tan ko rimndude njeeyguuji. Kono, sabu yiɗde nawdude yimbe e njeeyguuji, ɓe mbayli ko heewi e mbaadi kees oto oo.

- Ko jamɗe mawɗe ɓe peewniri caali. Ɗe cenja caggal haa jiimi e cuurel dognoowo oo.
- Nder oo, ɓe pala heen denkuuje ɗeppe, ɗe ngona joodorde.

So eɗi njaha duggere, ko ndammiri njeeyoyteendi ndii e sukaaɓe mbaɗɗatee e nder caali kii. Mawɓe ɓee, debbo heen e gorko heen, ɗabba dow caali, nanɗoo e ɓooli jamɗe ɗii. Ɗe bittondira haa ɓe njiima e cuurel ngel. So eɗi njofta, ko saakuuji njeeyguuji lomtotoo ndammiri njeeyaandi ndii. Ina tawee heen ko wayi no : saakuuji nguura jawɗi, suukara, maaro, barille palastik e gede godɗe.

Rewɓe e tigguyon mumen, cukalon e sagataaɓe, nayeeɓe e aynaabe, alɗube e waasɓe, fof njoldata ɗo gootel. Woppu-yaha hoolnaaki, refti heen dognoobe ɓee ko mbela mbaɗata e laawol. Sahaa fof yimbe ina mboomoo heen. Ko ɗuum waɗi minen fof e heñaade, baaba am jabataa sukaaɓe mum njola e majji.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

kesamhesaagu : do woni kesum doo

rimndude : fawde kaake dow huunde nawee

mboomoo : ngaañoo, tilfoo

woppu-yaha : oto kat-kat nawdoowo yimbe e marsandiis

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

Duudu

minikaar

jolata

ko

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

duggere

nanɗoo

wayi

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

hoolnaaki

ɗabba

njaha

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **puccu, biis, minikaar, woppu-yaha, mbabba, ngelooba**. Suɓto e majje ɗe ɓaartaaki dee e oto, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol no otooji kulɓiniidɗi ɗii mbiyetee ?
- Hol ɗabbooɓe dow caali oto oo ?
- Hol ko baaba am jabataa ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Ko beyi e baali kaɓɓatee dow caali woppu-yaha.
2. Hay huunde waɗetaake dow caali woppu-yaha.
3. Ko yimbe bittondirɗa dow caali woppu-yaha.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol no foti yimbe ngonni dow oto oo ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko waɗi woppu-yaha waasde hoolnaade ?
- Mbele ko ootooji woppu-yaha tan njahrete dugge ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ɗii doo konngi, njokkitiraa ɗi kelme kaande dee :
(**njola, mboomoo, jabataa, denkuuje, yimbe, heñaade**)

Nder oto oo be pala heen ɗeppe, ɗe ngona joodorɗe.

Sahaa fof ina heen.

Ko duum waɗi minen fof e, baaba am sukaaɓe mum e majji.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Ndammiri e yimbe e njeeyguuji nana e nder oto hee.
- Ndammiri e yimbe e njeeyguuji nana dow caali oto hee.
- Ndammiri e yimbe e njeeyguuji nana e nder oto hee.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

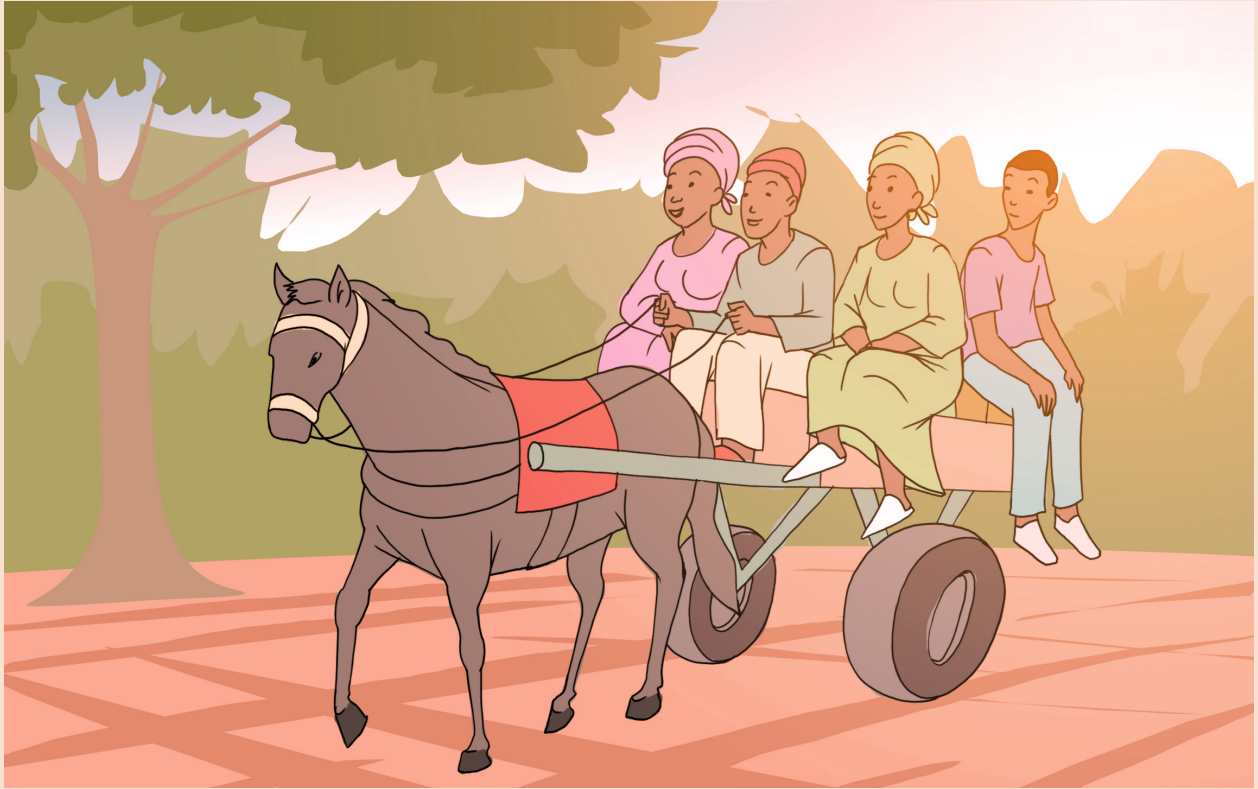
Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu, e kayee walla alluwel maa, konngol cifotoongol woppu-yaha.

Danngal e saret

Ina wadi wuro wooto, wi'eteengo Wuro Soogi. Engo wada luumo e nder yontere kala. Alarba hannde noon, ko luumo dawi doon. Saretaaji ina ummoroo banngeji fof. Dii heen ko di pucci, keddiidi dii ko di bamdi. Edi ndimnda sifaa njeeyguuji kala : ko ñaamete, saakuuji nguura, gertoode, baali e beyi.

Kannji fof e bittude, edi njolnora nii hay yimbe. Won heen njoodotoo ko e hanngooji, koyde ina mbeelta e les balankaaruuji dii. Kala heen dognoowo saret noon, joodotoo ko yeeso saret oo. Ina wadi nii hay sawndotoobe saretaaji mumen, so ina njaha, walla nii cawndoo dum ina ndogira seese.

Hono no laabi dii mbayi bonde nii, heen sahaaji kaake ina njana e laawol walla nii yimbe tebbitoo e sooynde. Walla nii, heen sahaaji, puccu mamma. Dimngal ngal, fof saroo e laawol. Ina wada kadi nii neddo yana, wooda do heli e mum. Ko hono dum nii hebtinoo Maham, binngel Goggoo Huley, jahratnoongel e duubi jeetati. Ngel debiino nii hay waasde ñiiye maggel. Dogdu saret ina weli, kono kadi ko noon wayi bonde e sukaabe.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtufe dee

luumo : duggere, jehre wadoore sahaa e sahaa kala.

hanngooji : banngeeji, senngooji, walla cenɗe

mammata : burtina ko dogatnoo, boccitto, ronkee dartineede.

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

ina

ummoroo

fof

saretaaji

banngeeji

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla e alluwel maa helmere jiidunde firo e :

bittude

wuro

laawol

Winndu e kayee walla e alluwel maa helmere weñondirde firo e :

njolnora

seese

waasde

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **baali**, **huɓeere**, **saakuuji**, **oto**, **gertoode**, **laana**. Subto e majje de njeyaaka dee e dimngal saret, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol nde woni luumo Wuro Soogi ?
- Hol sifaa saretaaji ngoodi ?
- Hol to dognoowo saret joodotoo ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Ko Yero ɗeɓnoo waasde ñiiye mum.
2. Ko Goggo Huley ɗeɓnoo waasde ñiiye mum.
3. Ko Maham ɗeɓnoo waasde ñiiye mum.

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol sawndotoobe saretaaji so ina njaha ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Mbele dognoowo saret ina foti sawndaade saret ina dogo ?
- Hol ko wadi dognude saret boni e sukaabe ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee :
(laawol, mammida, kaake, neddo)

Puccu ina e dimngal, fof saroo e laawol.
Ina wada kadi nii yana, wooda do heli e mum.
Heen sahaaji ina njana e

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

1. Baali nana kumaa e sara saret.
2. Hammadi nana waddii puccu.
3. Umaar nani jolni baali mum e dow saret mum.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

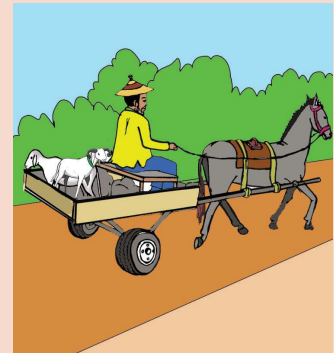
Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol cifotoongol ɗanngal saret.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir ɗee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta :

1	e	yimɓe	ɓittondirta	ndammiri	ina
2	balankaaruuji	les	mbeelta	ina	koyɗe

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen, mbinndaa nde e kayee maa walla alluwel maa.

1. beyi, diwliin, suukara, rippaas, wuro
2. masiɗ, balankaaru, puccu, mbabba, pono

III. Mi siftora loowdi binndande ɗee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande ɗee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndefтинаа heen alkulal jaabawol moyɗol ngol.

Winndanne adanne :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol ko woppu-yaha addorta so ina jofta ?	a. Saakuuju njeeygu b. geloodi c. gayi
2. Mbele ko yimɓe dowri ndii fof njidi jolde e woppu-yaha ?	a. eey b. alaa c. ko worɓe tan
3. Hol ko waɗi ngabbude dow caali woppu-yaha hoolnaaki ?	a. ina bitti b. ada waawi yande c. ina wuli

Winndanne d'immere

Naamne

1. Hol ko hebata yanoobe e saretaaji d'ii ?
2. Hol ko joloobe e d'ii saretaaji kulata ?
3. Hol ko wadi yahoobe luumo bee njidi jolde e saret ?

Jaabawuuji

a. 6e kelat

b. 6e mabbete

c. 6e muumdat

a. yande

b. yettoyaade

c. jippaade

a. buri yaawde

b. 6e ngalaa goddum

c. buri hoolnaade

b. Mi subtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moy'fol jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. Kala heen dognoowo saret joodotoo ko yeeso.
2. Kala heen dognoowo saret joodotoo ko caggal.
3. Caggal ngal wad'iranoo tan ko rimndude njeeyguuji.
4. Caggal ngal wad'iranoo tan ko rimndude yimbe.

c. Mi haala ko paam-mi

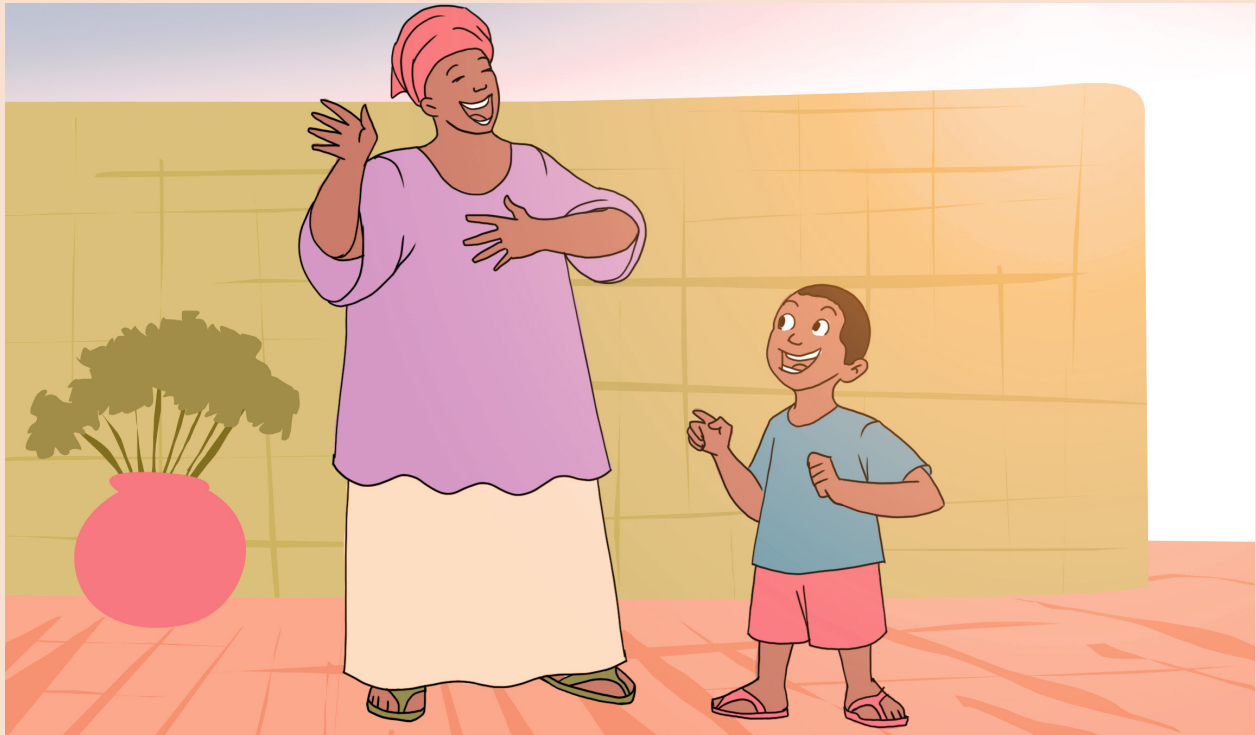
Tar laabi keewdi, binndande didi de njanngu-daa e yontere ndee, taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi didi. Labbinaa kelme dee e konngi d'ii, mbaadtaa hakkille no moy'fi e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngol gootol, walla konngi didi, e kayee maa ekkordo, cifo-daa heen yimbe jolbe e saret e dognoowo oo.

Kaardo Gawlal

Hannde ina wuli, ñalawma oo na olwi, ina gasa toba. Taanoo Ayse nana joodii e leeso bali-borngel ina suba maaro. Sara makko, taaniraagel makko Kinne na yeewtoo janngirde mum lekkol, ina ñuuña les jimol Kaardo Gawlal Mbup. Kala nde Taanoo Ayse nannoo taaniraagel mum ngel ina yima, o wonatno e ñuuñdude e maggel. Kambe dīdo fof ebe korsinnoo oo naalanke debbo dowludo.

Kaardo Gawlal askitintee ko e galleeji burdi mawnude e ngawla, ko duum wadi o wiyaa Gawlal. Yumma makko resndunoo mo ko gorgol makko yo oon neh mo. O heewno needi haa kala nde o janngoyaani, o yettatno yooqirgal makko, o faya robine leegal. Kala mo o wirtii, e balewol makko fino Alla, balabe jaajde e gite putte no eede, sikkata ko o binngel Uurul Ayni. Hunuko makko yaajko koo ina yaltina mooso yoodko. Omo heewnoo hormo e mawbe. Daande makko no joolooli, na nanndi e daande yumma makko. O fuddiima yimde law.

O nanaama gila omo famdi. O fuddii darjude ko nde o ardii e kawgel “Jooloolel kanje”. Omo heewi yidbe e Senegaal do o jeyaa doo. Ko “Yelaa” makko, mo o yetti e jimdi men ganni dii, buri darjinde mo caggal leydi.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude ɗee

bali-borngel : leeso cañiraango bordi nguru, leeso rimo

ñuuña : yima daande les

darjude : mawnude innde, lollude, bayde

I. Mi fira

a. Mi timmitina

Yuɓɓondir ɗee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

Senegal

omo

e

leydi

heewi

yidɓe

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

askitintee

ngawla

ngenndi

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

putte

yaajko

yidɓe

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **mooso, jullaare, fino, korlal, joolooli, eede.**

Suɓto e majje ɗe njeyaaka ɗee e sifaa Kaardɔ Gawlal Mbup, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko Taanoo Ayse waɗata ɗo joodii ɗoo ?
- Hol ko waɗi Kaardɔ Gawlal Mbup wiyeede Gawlo ?
- Hol nde Kaardɔ Gawlal Mbup fuddii darjude ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. O yettatno yooɗirgal maɓɓe, o fawa e hoore makko.
2. O yettatno yooɗirgal makko, o fawa e buhal makko.
3. O yettatno yooɗirgal makko, o fawa e hoore makko.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal**

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol no Kaardó Gawlal siforii ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko nawi Kaardó Gawlal to goggoo mum ?
- Hol ko darjini Kaardó Gawlal e nder aduna oo fof ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee :

hormo, korsinnoo, fuddii, omo, debbo, heewnoo, duubi, dido

Kambe fof ebe oo naalanke senagaalnaajo dowludo.

E makko 14, o darjude.

..... heewnoo e mawbe

d. Mi tottira yiyannde am

- Hol ko miiji-daa e nafoore naalankaagal ?

e. Mi yerondira konngol e natal

- A. O wonatno e ñuuñdude e maggel.
- B. O wonatno e suɓdude e maggel.
- C. O wonatno e wullidde e maggel.

f. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-daa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol cifotoongol naalanke mawdo.

Mi tabitina

Ngonka :

Caggal nde janngu-daa dumunna, ada foti betde ganndal maa. A tottaama do les doo winndannde ina wondi e naamne .

Yamiroore :

Tar winndannde ndee taro deefngo, ngeto-daa faamde loowdi ndii, madaa golle dee etee njaabo-daa naamne dee.

Mbaroodi tigi rigi !

Ngam mawningol gasnirde hitaande ndee, lekkol amen wadii fijirde simmbu to dingiral wuro too. Naange e hoore bennu tan, bawdi puddii jirwinde dingiral. Ada yiya yimbe ina madaa naat-yaltu do mbaroodi ndii heblotoo doo. Nde o yaltata heblorde, mobbolde yimbe anndanbe duum ina taarii mo, ina e mabbe deefnoowo burdo anndireede “cefotoodo.”

Ko oon tan waawani ndi, kadi jogii kalifaandi mayri. Mbaroodi ndii na dooftii mo. Jammel ina siñña kulol. So omo yeewatnoo ndi, gite makko fof puttinto. Sehil makko Daadel yurmii mo, hokki mo pibel ngel joginoo. Ko goonga nii, o waawaano dogde no moyyi sabu sii mo o wondi oo, kono ko o cuusnoodo, o hulaano mbaroodi ndii no feewi. Kala garnoodo yeebde ina fotnoo jogaade pibel coodangel buudi 50. Be ngalaano ngel bee, mbaroodi ndii riddatno dumen. So woodii heen mo ndi nanngi ndi fooda dum haa nder dingiral. Ndi wona e fiide. Deefnoowo oo tan waawi sowde mo ; o wona e sefaade haa ndi deefa. Ko oon tuma ndi woppitta mo, ndi ara haa e koyde cefotoodo oo ndi hippoo doon. Woon e sahaaji, endi woppita mo ndi jaggunoo sabu won suka debbo ari haa yeeso mayri woni e amde mbele endi weltoo.

I. Mi fira

a. Mi timmitina

E nder kayee walla alluwel maa, timminir konngol kala kelme kaande dee : **leegal, wadii, dingiral, boowal, Lekkol.**

1.amenfijirde simmbu towuro too.

E nder kayee walla alluwel maa, timminir konngol kala kelme kaande dee : **kaaloowo, cefotoodo, mbaroodi, njawdi, kalifaandi.**

2. Kooo tan waawani.....ndii, kadi jogiimayri.

b. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

1.
2.

c. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :
deey'noowo
garnoodo

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :
nanngi
woppitta

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

1. Hol yuɓɓinɓe fijirde simmbu ndee ?
2. Hol baawando mbaroodi ndii ?
3. Mbele simmbu ko mbaroodi tigi rigi ?
4. Hol ko waɗi yimɓe ina mbaɗa naat yaltu ɗo heblorde mbaroodi ndii ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Kala mo alaa piɓel ngel, mbaroondi ndii jalantu ɗum.
2. Kala mo alaa piɓel ngel, mbaroondi ndii riddat ɗum.
3. Kala mo alaa piɓel ngel, mbaroondi ndii ɗatat ɗum.

III. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, y'eewto-ɗaa no moy'yi kelme dee e konngi ɗii.
Waɗtu hakkille no feewi e toɓɓe dee.

So a yidii wonde pettoowo bal baawdo

Baabiraado gooto, meednoodo wonde pettoowo bal ina haalda e biyum, jahroowo e duubi jeetati, jiddo kañum ne futbol. O wiyi dum : So a yidii, aan ne, wonde pettoowo bal baawdo, so a mawnii, ko nii mbaadataa.

- ko adii fof, ekko fettude bal, mbo rewa laawol peewngol ;
 - fuddoro bal koydo noon, mo teddaani no feewi ;
 - caggal dum, waaw tejaade bal oo, tawa ada mbo ruuytina e dow ngal koyngal faade e ngala ;
 - reggin bal oo hakkunde koyngal maa, nanal e ñaamal, tawa ada yaha, o waasa saamde ;
 - so ada fettida e sehilaabe maa, janngu sorsortude, wappaade e wadde logge;
 - so a regginii bal, hoto turoto ada yeewa bal oo tan;
 - sahaa e sahaa fof, turtu hoore maa, yeewaa no njahrataa, kadi nganndaa to wondiibe maa keedtiri ;
 - janngu wadde paasuui jubbudu e puuntel ;
 - janngu wadde pette portiide, bal dartiido ;
 - so a tottaama bal, janngu dartinirde dum becce walla koyde : kono hoto nanngir dum juude ;
 - janngu fettude penalti e fettude e sobbundu ;
- Dum doo woni seeda mo pot -daa fuddoraade.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme cadtude dee

ruuytinde : bal yana leydi faata dow.

faw-fettu : penaltii.

puuntel : kadiraa koyngal maa haa goddo waasa hebde bal oo.

I. Mi kira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

sahaa

e

sahaa

maa

yuntu

fof

hoore

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

Moyyol

tottirgol

fettude

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

wappaade

yurtaade

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kayeeji**, **pade pettirde**, **mbaalu**, **arduwaas**, **kawase**, **unugal**, **mayoo**.

Subto e majje de njeyaaka dee e futbol, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol gonnoodo pettoowo fuku koyngal ?
- Hol jidde wonde pettoowo fuku koyngal ?
- Hol ko foti adaade wafde ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyyol ngol.

1. Ko adii fof ekko fettude bal, rewa e laawol moyyol.
2. Ko adii fof eto fettude bal mo rewaani e laawol moyyol.
3. Ko adii fof waaw fettude bal, rewa e laawol portingol.

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko janngoowo pettugol oo yidi ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko o weltorii ?
- Mbele weltini mo ko ko o janngata bal koo ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ñii doo konngi, njokkitiraa ñi kelme kaande dee :
(keedtiri, hakkunde)

fettir bal oo..... koyngal maa.

Anndu to wondiibe maa.....

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Janngoowo futbol oo e sehilaabe mum nana koota galle.
- Janngoowo futbol e sehilaabe mum nana tiimi e fuku.
- Janngoowo futbol e sehilaabe mum nana tiimi e deftere.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

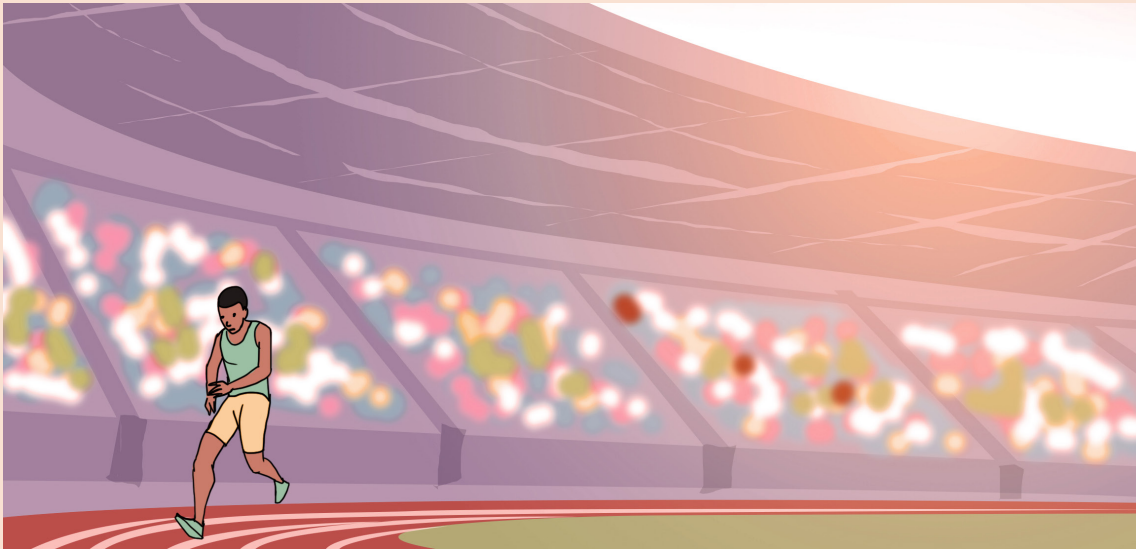
Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol jamiroowol ko pettoowo bal foti wadde.

No neddo wonirta baawdo dogdu

Dogdu ina moyyitina, feewnita jirlagol yiyam he nder bernde, ena tiidtina banndu maa. Ko dum coftal banndu ngal neddo fof waawi wadde, ngal naamnii tan ko pade jahdooje heen wonda kadi e kimmirgol. So tawii ada yidi waade no dadoobe e aduna oo fof nii, ada foti ñiibde heen. E alaaesago kadi, hono ñii doo bagginaali ndewee :

- Jaabde e ñaamdu seniindu e tawa banndu na heba kala ko sokli e ndiyam.
- Boornaade pade ñe pot-ñaa dogrude ñee e dingiral ngal.
- Dumunna gardo fof tawa ada joganii dum comci, waasde boornaade comci tekkudi e sahaa nguleeki walla comci koydi haa no feewi e yonta buubol.
- Anndude foofirde no moyyi e wadinde dum no feewirta nii haa waasa yaawde tampude walla ñaande jaado.
- Weeltinde juude cawndinaade no haanirta nii, jaayagol juude ina wallita kadi hada caytugol.
- Wadude hakkille e banndu mum ndu daroo coti, ndu waasa hiwaade walla turaade.
- Ñaande duyyal moyyal tawa ko dewondirngal, so ada dogaa noon, yeewtoro-ñaa no taabe ñee potata e kala hojom.
- Hoto burtin haa mbaadnaa banndu maa ko hattantaa.
- So tawii ada tina tampere mawnde walla muuseeki banndu, ustu e ndartinaa.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caftude dee

ko senii : ko haydara godfum jillaani

jaaɓde : waawde waɗde huunde, ñiiɓde he yaawre dogdu

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

muuseeki

so

a

tinii

ɓanndu

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

moyyitinde

turaade

coti

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

ɓuuɓol

dogde

koyɗi

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **dogde fettude lummbaade fuku.**

Suɓto e majje de njeyaaka dee e waawde dogde, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko dogoowo oo foti ɓoornaade ?
- Hol ko dogoowo oo foti waɗtude hakkille ?
- Hol ko dogoowo oo fotani burtinde ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyyol ngol.

1. Hoto burtin haa mbaɗnaa ɓanndu maa ko hattanaani.
2. Hoto burtin haa mbaɗnaa ɓanndu maa ko hattani.
3. Hoto burtin haa mbaɗnaa ɓanndu maa ko hattantaa.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol no portol dadndu ngol wayi ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko wadi jidfo wonde dogowoo oo weltii ?
- Mbele omo hoolii hoore makko ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee :
(yiiyam, bernde, tiidatina, moyyitina, dogdu, jirlagol)

Dogdu ina jirlagol

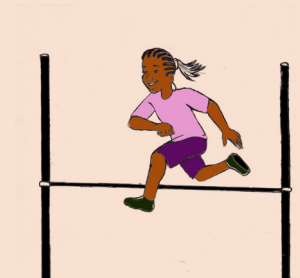
Dogdu ina feewnita yiiyam he nder

..... ina banndu maa.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Suka debbo oo nana dogo.
- B. Suka gorko oo nana dogo.
- C. Suka debbo oo nana diwa.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu, e kayee walla alluwel maa, konngol gootol jamiroowol coftal banndu.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fara

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

1	foofirde	moyyi	no	anndu	
2	koyngal	bal	fettir	oo	hakkunde

b. Mi subta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, subto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

1. siis, allaadu, comci, ñaamdu
2. bal, koyfo, yunfo, pette

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moyfol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol duubi bidfo kaaldeteedo ?	a. jeegom b. sappo c. jeetati
2. Hol ko pettoowo bal foti jonngude ?	a. diwde b. sorsortude c. lelaade
3. Hol ko pettoowo bal foti adaade wafde ?	a. fettude bal ulloo e ladde b. fettude bal faya dow c. fettude bal rewa laawol

Winndannde d'immere

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol nafoore dogdu ?	a. ina wara banndu b. ina sellina banndu c. ina bonna banndu
2. Hol gondo Ami Mbakke Caam ?	a. ko o dogoowo a. ko o binndoowo a. ko o jimoowo
3. Hol ko dogoowo foti ñaamde ?	a. ñaamdu ndu aldaani b. ñaamdu seniindu a. ñaamdu jiiɓiindu

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa, tonngoode konngol moy'ol jaadowol ngol e kala heen winndannde.

1. So a dañii pot bolo e gaarawol tan, ada waawi wadde bitikolonel.
2. Njuuteendi gaarawol bitikolonel ina bura santimeetuuji 60.
3. Mariyam weltaaki, sabu loorgol ledde na sadti.
4. Mariyam anndaa no lekki loordetee.

c. Mi haala ko paam-mi

Binndande d'idi de njanngu-daa dee e yontere ndee, tar wootere heen kala laabi keewdi, e taro deef'ngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndannde heen fof laabi d'idi. Labbinaa kelme dee e konngi d'ii, mbaɗta harkille no moy'yi e toɓɓe joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi d'idi e kayee maa ekkordo, njanto-daa heen no suka wondirta e taanum walla cifo-daa heen miñe nehiido.

No lekki loordetee

Hannde ko ñalawma loorngo ledde e leegal hee. Maari ina weltii sabu o anndii maa o jeye heen kanjo e miñiiko. Kono o anndaa hol no wadirtee. O naamnii baaba makko : baaba hol no lekki aawirtee ? Baaba makko jaabii mo : ko adii fof ada foti jogaade kabirde, refti heen loorngo ledde ina jogii daawe keewde. Kono so a yidaa yejjitde a winndat dum mooftaa :

1. Ko faati e Kabirde, maa njogo-daa : peel, yaañorgal, nokku, doornde, ndiyam.
2. Ko faati e daawe loorngo ngoo, ada foti :
 - Ko adii fof boorno gan hade maa gaañaade ;
 - Fuddo asde ngaska mawka ;
 - Reento renndinde sifaaji kette leydi di kawrataa ;
 - Jirgitir goppu walla goddum nder ngaska kaa ;
 - Beydu e ngaska kaa komposte sardinje walla doornde ;
 - Yaltin boodde ndee e pot hee, tiggir seeda dadi dii ;
 - Faw boodde ndee hakkunde ngaska kaa ;
 - So a haljitii loorde, ñib yaañorgal ngal ndeento-daa tayde dadi ;
 - Habbondir lekkel ngel e yaañorgal ngal ittooytaa doo e hitaande ;
 - Renndin leydi e doornde, ngubbiraa dadi dii ;
 - Ñoyyir seese leydi ndii haa ndi meloo, ndoosaa.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caftude dee

loorngo : tutagol (tutaade pudî)

kabirde : kuutorde (ko hutortee ngam gollaade)

komposte : jiiBre wiinnorde (ko wiinnirtee ngesa)

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

muuseeki

so

a

tinii

ɓanndu

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

jaabii

yaañorgal

tiggiti

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere weñondirnde firo e :

haɓbondir

hakkunde

renndin

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : leeso, deftere, barme, dudal, holfo, ponndirgel, momtirgel.

Subto e majje kelme toɗɗiide lekkol.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko Maari naamnii baaba mum ?
- Hol kabirde neddo foti jogaade so ina aawa lekki ?
- Hol ko looroowo foti reentaade ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Renndin leydi e doornde ngubbiraa ɗaɗi.
2. Boorno garɗ hade maa gaañaade.
3. Ir juude maa e leydi hee haa nder.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko sukaaɓe ɓee njogii e juude mumen ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko woni nafoore lekki e nder nguurndam neddo ?
- Hol ko yimɓe poti waɗde ha ndeena ledde ?

c. Mi jokkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dɗii doo konngi, njokkitiraa dɗi kelme kaande dee :
(**ngaska, yaañorgal, boodde, lekkel, ittoytaa, daɗi**)

Fawndee hakkundekaa.

Ñiɓngal ndeento-ɗaa tayde

Haɓɓondirngel e yaañorgal ngaldoo e hitaande.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngal e natal ngal.

- A. Sukaabe nana nder ladde ina teena ledde.
- B. Wuro Daadel'en ina teddini ladde ko duum waɗi gese maɓɓe moyɗude.
- C. Labbo nana feyɗa lekki nder dulndu, ina se'a laana.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol jamiroowol toppitaade laaɓal suudu.

No bitikolonel feewnirtee

So tawii ada yidi feewnude bitikolonel aan tan, mo pijir-daa, ko dum ndaarataa. Ko adii fof, ndaar :

- pot tamaate mawdo tawa ko bolo,
- caas walla gaarawol ferej welo mo njuuteendi santimeeteruuji 60 ko famdi fof,
- loocol gawdi keccol walla lekki mbaawki wonde tawa ina hofoo ;
- penngal,
- leggel ngel santimeeteruuji 2 walla 3 njuuteendi tawa ina wona jaddo,

Caggal dum, ndewondiniraa dum hono nii :

- yul pot oo e sawndo e hakkunde,
- habbu dartinirde ndee e cebam boggol ngol,
- rewnu gaarawol ngol nder pot oo e wuddere wadaande e sawndo ngoo,
- foodir gaarawol ngol boowal haa dartinirde ndee, lojaa no moyyi,
- naatnaa loocol juutngol ngol haa ngol loggoo dow sawndo oya,
- hofir loocol ngol seese, faya e maa,
- food gaarawol ngol haa neera,
- habbu no moyyi gaarawol ngol e cebam oya banngel,
- ñaantir dum no weldu maa,
- huutoro leggel walla kudol almet so ada fiya.

Fij no moyyi !

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

bolo : meho.

hofoo : ooño.

jaddo : kelitinel leggel walla hepetere bitteteengel hakkunde caas oo e pot oo.

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

seese

ngol

loocol

hofir

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

haɓɓu

hofir

juutngol

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

neer

keccol

boowal

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **caas siwoo loocol fado pot meselal.**

Subto e majje de njeyaaka e bitikolonjel, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko pot-ɗaa adaade wafde so ada feewna bitikolonjel ?
- Hol ko kuutorto-ɗaa so ada fiya ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Haɓɓu no moy'ɗi loocol ngol oya bannge.
2. Haɓɓu no moy'ɗi gaarawol ngol e cebam oya bannge.
3. Haɓɓu no moy'ɗi tekkere ndee e cebam oya bannge.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol gede peewniraade ko woni e natal ngal ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol kuutortoodo bitikolonel ?
- Mbele ko loocol gawdi tan feewnirtee bitikolonel ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dñi doo konngi, njokkitiraa dñi kelme kaande dee :
(weldu leggel gaarawol)

habbu no moy'yi..... ngol e cebam.

Ñaantir bitikolonel ngel no maa.

Huutoro walla kudol almet so ada fiya.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- Sala nana tira mbaggu.
- Sala nana tira hoddu.
- Sala nana hoda hoddu.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu, e kayee walla alluwel maa, konngol gootol, njamiraa sehil maa yo feewnu liital.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee maa, yuɓɓondir ɗee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta :

1	heewii	oo	batiri	maa	so	kuɓɓaa	portaabal
2	kadi	kuuraa	e	njanngée	mbo	sejirtee	no

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

1. pawee, ɓosnira, doombel, caabi, diidel.
2. batiri, ɓoggol, noddude, sarsude, ayaawu

II. Mi siftora loowdi binndande ɗee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande ɗee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moyyol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol mo anndaa no lekki loordetee ?	a. Baaba
	b. Maari
	c. miñiiko
2. Hol ko loorgol ledɗe nafata ?	a. ɓuuɓri
	b. cellal
	c. fijirde
3. Hol ko woni miiɗo maa e loorgol ledɗe ?	a. ina moyyi
	b. alaa ko nafata
	c. ina sadti

Winndanne d'immere

Naamne

1. Hol no pot bitikolonel foti waade ?

Jaabawuuji

a. Jaajdo

b. bolo

c. deppo

2. Ko bitikolonel nafata ?

a. Hodde

b. waylude

c. yimde

3. Mbele jogaade bitikolonel mum, hada janngude ?

a. alaa

b. mi sikkaani

c. eey

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa, tonngoode konngol moy'ol jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. So a dañii pot bolo e gaarawol tan, ada waawi wadde bitikolonel.
2. Njuuteendi gaarawol bitikolonel ina bura santimeetuuji 60.
3. Mariyam weltaaki, sabu loorgol ledde na sadti.
4. Mariyam anndaa no lekki loordetee.

c. Mi haala ko paam-mi

Binndande didi de njannu-daa dee e yontere ndee, tar wootere heen kala laabi keewdi, e taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi didi. Labbinaa kelme dee e konngi dii, madaa harkille no moy'fi e tobbe joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi didi e kayee maa ekkordo, njanto-daa heen no suka wondirta e taanum walla cifo-daa heen miñe nehiido.

No ordinateer huutorirtee

Maari e Paate, ko mawniraado e miñiraado, tiidniibe no feewi e janɗe mum'en lekkol ndee. Baaba maɓɓe yiɗi weltinde ɓe, soodani ɓe ordinateer keso hecci-hanki. Nde wonnoo noon, ɓe cuwaa tawo waawde huutoraade ordinateer, ɓe pelliti naamnaade kaaw maɓɓe Alasan yo o fammin ɓe no wadettee. O woni e hollude ɓe e famminde ɓe :

- Njoodo-dee doo kucciton e ordinateer oo;
- Ndaaree no moy'yi nate ebbaade dee e kayit tinndinoore garduɗo oo e ordinateer oo ;
- Njanngee kadi no mbo senjirtee e kuuraa, e no mbo sentirtee, tawa alaa ko boni heen ;
- Pawee fedeendu mon e pawee gondo to les, e hakkunde tappirde oo. Njahdinee no mbaɗirton nii e portaabal mon hee, oɗon bosnira fedeendu nduu ;
- yettee doombel ngel, oɗon mbaawi ngel huutoraade nde njid-ɗon fof; ko kangel e pawee oo njiidi nafoore ;
- so won pawee oo yoo kangel fof, bosnee diidel hoore binndol ngel e dow alluwal hee, maanaa ekaraŋ oo :
- jooni noon, yo wood ko puɗɗi-ɗon tappude e hello masiŋ oo ;
- keerto-dee ko winndaa koo, mbaylon mbaadi e ayaawo mum ; ina weebi, tee ina yeewti no feewi ;
- eyyoo ! jooni noon, ñifiree masiŋ mon dubbirgel binndangel ngel, to les, bannge nano ;
- kubbitee ordinateer mon kadi, ndewtindo-ɗon ko mbaɗno-ɗon naane koo, mi yeewa so on paamii.
- Haala gasii, jooni mbaawon huutoraade ordinateer mon.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme cadtude dee

tappude : winndude.

dubbirgel : do fedeendu ñoyfirtee

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

dow

ɓosnee

alluwal

hee

diidel

binndol

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere jiidunde firo e :

mbaadi

eɓɓaade

waawde

Winndu e kayee walla alluwal maa, helmere weñondirnde firo e :

weebi

mbaawii

kuɓɓirtee

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **pawee mesalal dubbirgel cettal ekaraŋ.**

Suɓto e majje de njeyaaka e kuutoragol ordinateer, mbinndaa e kayee walla alluwal maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol addanaaɓe ordinateer ?
- Hol ko waɗi ɓe addaneede ordinateer ?
- Hol ko Maari e Paate mbiyi kaaw Alasan ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwal maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Maari e Yero njanngintee ko taro.
2. Maari e Yero njanngintee ko hiisa.
3. Maari e Yero njanngintee ko ordinateer.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.****Jaabto dee doo naamne :**

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko be mbaadata ?

b. Mi jaabtoo**Jaabto dee doo naamne :**

- Hol ko waɗi Maari e Yero njidi janngude ordinateer ?
- Hol ko ordinateer nafata be so be mbaawii dūm ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dīi doo konngi, njokkitiraa dī kelme kaande dee :
(**huutoraade, sehilaabe, waawii, ordinateer, jannginaama**)

Mi haa mi waɗtii ordinateer.
Maa mi janngin am huutoraade
Hay neene..... huutoraade ordinateer.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngal e natal ngal.

- Elewaaji duɗal amen nana pitta duɗal.
- Elewaaji duɗal amen njahii sibeer kafe.
- Elewaaji duɗal amen nana nder dingiral lekkol.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu, e kayee walla alluwel maa, konngol gootol njamiraa nedɗo yo won ko o huutorii e ordinateer.

Telefon portaabal

Yero dañii portaabal kesal, ngal yummum soodani dum ñande mawninta duubi mum 7 ndee. Kono o waawaa tawo huutoraade ngal no haanirta nii. Ko doon funeere makko Maari wiya mo, yummum haalaniino dum no wadirtee.

Maari wiya mo ko nii mbadirtaa :

- Ñif portaabal ngal hade maa fuddaade.
- Ko adii fof, seɗ ngal e kuraa, daccaa ngal sarsa haa batiri oo heewa tep.
- Jooni noon batiri oo heewii, huɓɓu ngal.
- A huɓɓii ngal, jooni noon yah to biro too, cubo-daa toon ayaawo jabbordo mo njid-daa.
- Eto hebtinde maandon kon fof, gootel kala e firo mum.
- So a gasnii subaade ayaawu oo, yiitu tappirde ndee mbele ada waawa tappude niimaraaji telefon dɗii.
- Ko ndee doo dubbirde ngal huɓbirtee walla ñifretee.
- Yeew doo, ko ndee doo dubbirde sawto ngoo beydirtee.
- E biro hee, maanto heen natel potirgal ngal ; maa waaw fotde heen fotooje joodde.
- Doo noon, ko doo cegataa kedtorgel maa.
- Hoto yejjit, telefon maa ko memtol : so a boodnii fedeendu maa e ayaawo hee tan biro ngoo udditoo.
- Jooni noon ko seese mbadataa haa fof digga.
- Hoto wiy ada nanngida fof e hakkille maa e ñalawma gooto hee.
- Haadnu doo hannde.
- Nooto noddaango am tawo.
- So dum yawtii, noddam, mi jaabo maa.
- Eyyoo ! Jooni noon, eto waddude heen aan tan gooto.
- A hokkaama alkabeere, hankadi noon dognan hoore maa !

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

huutoraade : naftoraade, golloraade.

tappirde : ko tappirtee, ɗo winndirtee.

keɗtorgel : ko heɗortee.

nanngida : huɗudoo geɗe keewɗe laawol gootol

I. Mi fira

a. Mi nawda kelme

Waanjito e kayee walla alluwel maa, mbaɗa diidol njokkondiraa kala helmere banngede nano, e nde yahdata ndee, banngede ñaamo.

A. noddam	1. beydirtee
B. dubbirde	2. jaabo
C. sawto	3. ñifretee

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

maanto

uddittoo

yawtii

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

fotde

joodde

sej

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **lonɗu, sarsude, dognude, huɓɓu, ñif, tappirde, leppii, batiri, hofii.**

Suɓto e majje ɗe njeyaaka ɗee e telefon portaabal, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol kolludo Yero no foti waɗirde telefon mum ?
- Hol ko neɗɗo foti adaade waɗde so heɓii telefon keso ?
- Haal geɗe tati taweteeɗe e telefon portabal.

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyɗol ngol.

1. Yero ɗañii oto kesol ñande mawninta duubi mum 7.
2. Yero ɗañii portaabal kesal ñande mawninta duubi mum 7.
3. Yero ɗañii welo kesol ñande udditgol lekkol.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko cukalel ngel jogii e junngo ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko wad'i wi'de kaad'nen doo hannde ?
- Hol ko wad'i Yero waawaa huutoraade telefon ?

c. Mi jekkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa d'ii doo konngi, njokkitiraa d'i kelme kaande dee :
(fotde, huutoraade, janngude, tappirde, dognude)

Maari waawii telefon no haanirta nii.
Yero dubbii telefon oo ngam noddude Binta.
Yero nana eto, mbaalu e telefon mum.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- A. Kummba Sal nana feewna telefon.
- B. Kummba Sal nana sarsa telefon mum.
- C. Kummba Sal nana haala e telefon mum.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-daa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu, e kayee walla alluwel maa, konngol gootol jamiroowol huutoraade kiisorgel.

Naamne e golle

I. Mi fara

a. Mi nawda

E nder kayee maa, yuɓbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta :

1	maa	batiri	hankadi	portaabal	heewii
2	potaabal	e	kuuraa	sej	maa

b. Mi suɓta

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, suɓto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa e kayee maa.

1. pawee, ɓosnira, doombel caabi, diidel.
2. batiri, ɓoggol, noddude, sarsude, ayaawo

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moy'ol ngol.

Winndande adande :

Naamne	Jaabawuuji
1. Hol soodanaabe ordinateer keso ?	a. Maari e Maham b. Maham e Yero c. Maari e Yero
2. Hol ko ordinateer nafata ?	a. ina burti b. ina moy'yi c. baasi alaa heen
3. Hol miiɗo maa e keewal ordinateeruuji d'ii hannde ?	a. fijirde b. jaawnugol golle c. kisagol

Winndannde dɪmmere

Naamne

1. Hol daŋɔ portaabal kesal ?

Jaabawuuji

a. Maari

b. Paate

c. Yero

2. Mbele portaabal na weebi huutoraade ?

a. na newii

a. na sadti

a. maa janngée

3. Jogaade portaabal e nder kalaas na moyɣi ?

a. alaa

b. mi sikkaani

c. eey

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee maa, tonngoode konngol moyɣol jaadowol ngol e kala heen winndannde.

1. Kala janngudo no moyɣi, ina foti soodaneede ordinateer.
2. Paate e Maari njiidi yumma e baaba.
3. Yero adotoo ko sarsude portaabal mum ngal haa ngal heewa.
4. Portaabal alaa seŋorde kedtorgel

c. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

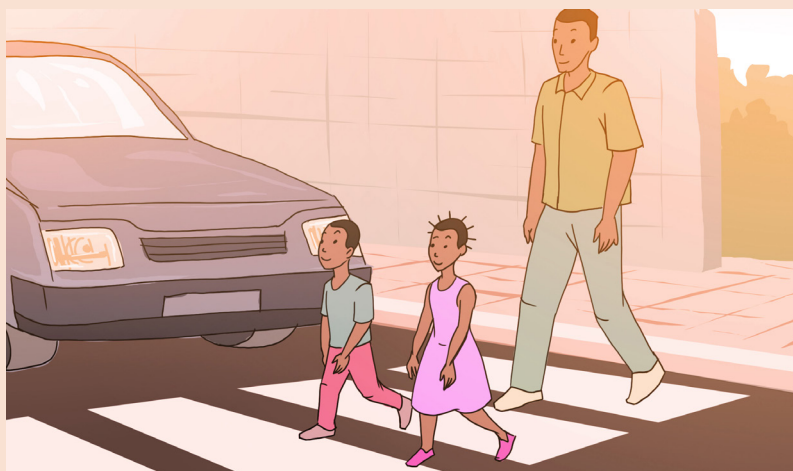
Tar laabi keewɗi, binndande njanngudaa e yontere ndee, e taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndannde heen fof laabi dɪɗi. Labbinaa kelme dee e konngi dɪi, mbaɗtaa hakkille no moyɣi e tobbɛ poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi dɪɗi e kayee maa ekkorɗo, njamiraa heen no deftere huurirtee.

No tali taccirtee

Subaka hannde, Yero e Maari ko yettitoobe laawol lekkol mum'en. Lekkol mabbe heedi ko oya too bannge e tali oo, alaa e sago maa be tacca mo. Yumma mabbe ina waajoo be, o wiya be : «Wonaa do neddo welaa e no weliraa fof taccirta tali».

So odon tacca tali, odon poti :

- taccirde do yimbe njamiraa yo ndew ;
- so duum alaa, njiilo-don nokku do odon njiya no moy'yi e to woddi, banngeji didi fof, so alaa do oto walla moto walla saret arata hee ;
- ndeento-don no moy'yi so on ngonii e dow laawol seppooobe ngol e so on njaltii ngol fof;
- ko adii nde odon pawoo e kallol hee, yeewon bannge mon nano e bannge mon ñaamo, yeewon bannge mon nano oo laawol godngol, haa laabe-don alaa do oto walla moto walla saret arata hee;
- so doon ina wadi jayli, laabitino-dee, so tawii ko neddel gonngel heen ngel goobii ko goobu haako ñebbe : ko ndeen tan, e oon sahaa gooto tan ceppoowo yamiraa yo o taccu. Hay so neddel yeeso mon ngel goobiima haako ñebbe odon potii taccude, laabtindo-dee godngol kadi hade mon taccude;
- so jayngol bodewol ngol hubbii otooji dii potii daraade, hoto taccee so wonaa on njanana otooji dii fof ndartiima;
- hoto ndogee muk so odon tacca, sabu odon mbaawi yande e dow kallol hee.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

subaka : so jamma weetii, puɗal naange faade naange e hoore.
waajoo : waggina, haalana no foti waɗireede.
taccirde : ɗo taccirtee, ina wona kallol walla tufnde walla caaɗngol.

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yubbondir dee ɗoo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

no	otooji	ndeento-ɗon	ɗii	feewi
----	--------	-------------	-----	-------

b. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwal maa helmere jiidunde firo e :
 yumma keeci laawol

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :
subaka moyyi yeeso

c. Mi subta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **teeyde, daagaade, dogde, yananeede, yeewtude, taccitde.**
 Subto e majje ɗe njeyaaka dee e taycugol kallol, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol fotbe yettitde laawol lekkol ?
- Hol gonɗo e waajaade Maari e Yero ?
- Hol ko anndinta taccirde seppooɓe ?

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyyol ngol.

1. So duum alaa, njiilo-ɗon nokku moyyo ɗo ndewaton.
2. So duum waɗii, njiilo-ɗon nokku ɗo oɗon njiya to wodɗi.
3. So duum alaa, njiilo-ɗon nokku ɗo oɗon njiya no moyyi.

I. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.

Jaabto dee doo naamne :

- Hol gede gonde e natal ngal ?
- Do yimbe tacciri kallol doo, no wiyetee ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko wadi yumma mum sukaabe ina waajoo be ?
- Mbele taccugol kallol na weebi ?

c. Mi jokkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa dii doo konngi, njokkitiraa di kelme kaande dee :
(hannde, ndartiima, tacca, njanana, yettitoobe)

Subaka..... Yero e Maari ko laawol lekkol.

Mbadtee hakkilaaji, so odon kallol.

Hoto taccee so wonaa onotooji dii fof

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngol e natal ngal.

- So jayli bofeeji kubbbii, ootooji ina mbaawi daraade e taccirde seppooBe.
- So jayli boneeji kubbbii, ootooji potaani daraade e taccirde seppooBe.
- So maandel neddo wofjii, neddo fotaani taccude kallol.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

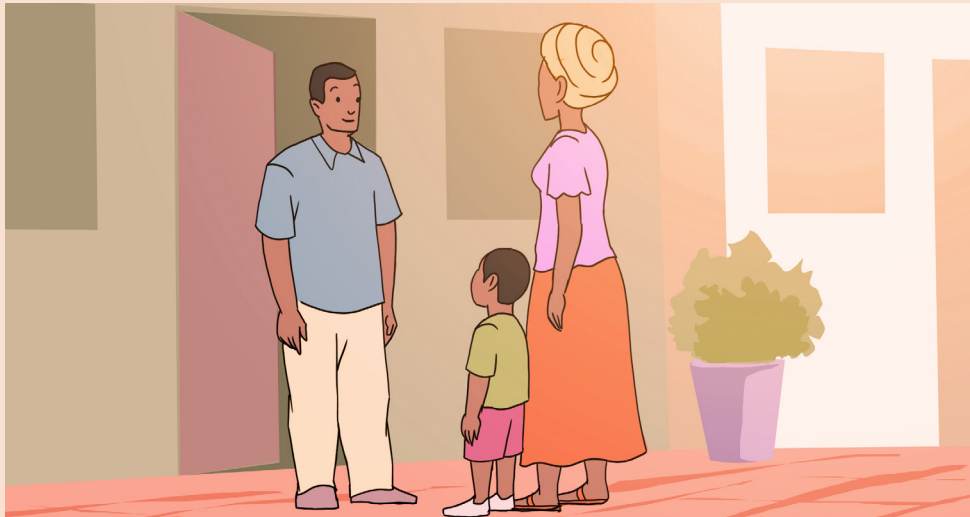
Haal ganndal keɓ-ɗaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngi diidi, ndentinaa no taccoowo tali no foti wadireede.

No neddo foti wonirde e leegal

Maari, cukalel ngel duubi 9 wi'i baamum : «baaba, mbido jogii yeewtere yowitiinde e hol no neddo foti wonirde e nder leegal. Ada waawi wallude mi heen ? » Baaba makko jaabii mo :

« Eey kay binngel am ! »

So yidii wondude e yimbe gondigal moyƴal e nder leegal :

- Sañ jikkondiral moyƴal hakkunde maa e hoddiibe maa;
- Hormo kadi newaade e konngol e to golle;
- Wadtu hakkille e nguurndam hoddiibe maa, mbaɗtaa hakkille e golle mumen (tawi noon wonaa yuurnaade) ngam mbaawaa wallude be heen sahaa;
- Reento haljinirde yimbe dille so ada golla walla so a kewnii e sahaa fooftere;
- Tawtin junngo maa e nguurndam leegal ngal, adda ballal mum so golle taariindi walla pinal ndariima (ko wayi no labbingol nokku walla tutagol ledde);
- Toppito laabal damal galle mum, mbaasaa wadde kala ko keɓ-ɗaa mbeddo-ɗaa dum kala do keɓ-ɗaa, ada tunwina leegal ;
- Yaltin kurjuru e nde yonti e sahaa mo dum foti renndineede, huura dum e feewna hade saraade ;
- Ñiɓnu jikkondiral hakkunde maa e hoddiibe maa tawa ada yilloobe sahaa kala.
- So a tabitinii dee doosde, maa won koddiido moyƴo.

Naamne e golle

Ñalawma 1

Kelme caɗtude dee

haljinde : haɗde yimbe nande

tawtin : waɗtor

toppito : darano

I. Mi fira

a. Mi taftoo konngol

Yuɓɓondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta.

hakkunde

hodddiibe

maa

jokkondiral

maa

e

Ñiɓnude

b. Mi yiyta kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

gondigal

moyfo

laɓɓingol

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

moyyal

renndineede

yaltinde

c. Mi suɓta ko jeyaaka heen

Kelme nani : **kaɓeteedo**, **laaɓal**, **newaade**, **tawtinde**, **tunwinoowo**.

Suɓto e majje de njeyaaka dee e no neddo foti wonirde e leegal, mbinndaa e kayee walla alluwel maa.

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

- Hol ko ñiiɓnata koddigal ?
- Hol ko hodddiibe poti reentondirde ?
- Hol juɓɓinoowo yeewtere ndee ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moyfo ngol.

1. Ko Faati Kebe yuɓɓinta yeewtere ndee.
2. Ko Duudu yuɓɓinta yeewtere ndee.
3. Ko Maari yuɓɓinta yeewtere ndee.

Ñalawma 2

I. Mi faama loowdi winndannde ndee**a. Mi annda ko woni koo e natal ngal.**

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko yiyetee e natal hee ?
- Hol ko woni gondigal moyʼal ?

b. Mi jaabtoo

Jaabto dee doo naamne :

- Hol ko toppitade laaɓal damal galle nafata ?
- Mbele gondigal moyʼal ina nafa e leegal ?

c. Mi jukkita konngol

Winndu e kayee walla alluwel maa ḏii doo konngi, njokkitiraa ḏi kelme kaande dee : (konngol, hoddiibe, moyʼal, tawtin)

Saɓ jukkondiral..... hakkunde maa e..... maa.
junngo mum e nguurndam leegal ngal.
 Hormo kadi newo-ḏaa to..... e to golle.

d. Mi yerondira konngol e natal

Winndu e kayee walla e alluwel maa, alkulal konngol jahdungol ngal e natal ngal.

- Yero walli Faati Kebe yuɓɓinde yeewtere.
- Maari wallaani mo yuɓɓinde yeewtere.
- Baaba nana walla Maari yuɓɓinde yeewtere.

e. Mi haala ko paam-mi e winndannde ndee

Haal ganndal keɓ-ḏaa e winndannde ndee.

II. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, e nder hojomaaji tati.

III. Mi winnda

Winndu e kayee walla alluwel maa, konngol gootol mbaajo-ḏaa koddiido maa no foti wayde e leegal.

Mi reftoo

Naamne e golle

I. Mi fira

a. Mi taftoo

E nder kayee walla alluwel maa, yubbondir dee doo kelme, tafto-daa konngol ngol haa feewta :

- fooftere

haljinde yimbe

reentaade

e sahaa
- nokku do

no moy'yi

odon njiya

tacciree

b. Mi suftoo

Kelme nani e cuuron les kon, e heen cuurel kala, sufto helmere nde jeyaaka heen ndee, mbinndaa nde e kayee walla alluwel maa.

- koddigal, hare, kaaldigal, yeewtidii, laabal
- kallol, oto, reentaade, asamaan, jayli

II. Mi siftora loowdi binndande dee

a. Mi jaabtoo

Tar binndande dee laawol godngol, mbinndaa tonngoode heen naamnal kala, ndeftinaa heen alkulal jaabawol moy'ol ngol.

Winndannde adannde :

Naamne	Jaabawuuji
1. Ko yummum sukaaɓe bee wiya
yo ɓe mbaɗ, so eɓe tacca kallol ?	a. ndogee b. kooyno-dee
c. laaɓtindo-dee
2. Hol e dii nokkuuji taccirteedo no
yumma makko wiiri ni ?	a. geej b. mbedda. c. maayo
3. Ko paddol laawol wiyata
taccooɓe ?	a. hoto ndogee b. hoto ndarto-dee
c. hoto yeewee

Winndanne d'immere

Naamne

Jaabawuuj

1. Ko baaba mum Marii waajotoo dūm ?

a. **koddiigu**

b. **kawgel**

c. **mettere**

2. Ko baaba mum Marii reentinta dūm ?

a. **fitina**

b. **faadeende**

c. **jam**

3. Hol fotbe jogaade koddigal e leegal ?

a. **laamu**

b. **joom wuro**

c. **hoddiibe**

b. Mi subtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa, tonngoode konngol moy'ol jaadowol ngol e kala heen winndanne.

1. Muñande koddiido mum ko hulde reedu.
2. Ko sukaaḃe tan poti reentineede taccugol kallol.
3. So yimbe koddi ina poti wadtondirde hakillaaji.
4. Kala jahroowo koyde ina foti dooftaade jayli kallol.

c. Mi haala ko paam-mi e winndanne ndee

Tar laabi keewdi, binndande njannu-daa e yontere ndee, e taro deeyngo, so a joofnii, kaalaa ko paam-daa heen.

III. Mi tara binndande dee taro regiingo

Tar binndande yontere ndee, e taro regiingo, winndanne heen fof laabi didi. Laabbinaa kelme dee e konngi dii, madaataa hakkille no moy'yi e tobbe joofnirde e poofirde dee.

IV. Mi winnda

Winndu konngi didi e kayee maa ekkordo, ndokkaa miñe yamiroore so omo tacca bolol walla no o foti wondirde e sukaaḃe leegal maḃbe.

Mi tabitina

Ngonka : Caggal nde janngu-daa dumunna, ada foti betde ganndal maa.
A tottaama do les doo winndaande ina wondi e naamne.

Yamiroore : tar winndannde ndee taro deeyngo, ngeto-daa faamde loowdi ndii,
mbadaa golle dee, etee njaabo-daa naamne dee.

No janngirdu men ñiibirta e laabal

Hitaande hikka ndee, tiitoonde yontere jande lekkol tolno lesleso oo faati ko e senaare e nder lekkolaaji. Hooreejo lekkol amen habrii min wonde so hitaande ndee gasii, kala janngirdu burndu ñiibde e laabal, ko ko hokketee njeenaari. Duum addani min etaade yiytude peeje mbele maa min keɓ njeenaari podaandi hikka ndii. Caggal nde min mbaɗi batuuji deggondirdi keewdi, min yetti pelltite garooje les doo dee :

Min nanondirii wonde, so min njidii janngirdu amen nduu heddodoo e laabal ñiibngal, miden poti :

- feccude janngoobe bee e goomuui labbingol ;
- subanaade heen goomu kala jiiloowo golle, o ardinee liggey oo ;
- renndude wada doggol jontande labbingol, e goomuui badaadi dii fof ;
- wadtude hakkille e kala mo ina fitta, yo o suumir kine e hunuko mum cuumirde paddorde-punndi, ko adii nde o fuddotoo pittugol ngol ;
- fidɗude e foppude, ñande kala, pallanteeje, uddorde, e meebe dee (ko wayi no almooruuji, birooji, taabe e joodorde) ;
- wisde ndiyam e nokku oo haa leppa, ko adii nde fittetee ;
- ñoortude geeseje njabala dii, kala do di kuurii ;
- yuppude kurjuru denndinaado oo fof, e nder pubelaaji badaadi dii e nder janngirdu nduu ;
- momtude alluwal janngirdu mawngal ngal subaka fof, tawa huutorii ko ndiyam kesam ;
- reentaade winndude e bale janngirdu dee, kam e taabe joodeteede dee ;
- yettude goomu ngolliingu e oon ñalawma nguu, sabu golle mum peewde de wadi dee.

I. Mi fira

a. Mi timmitina

E nder kayee walla alluwel maa, timminir konngol kala kelme kaande dee : **suudu, janngirdu, heewde, ñiiɓde, njeenaari.**

1. Hikka kalaburndue laabal maa rokketee
.....

E nder kayee walla alluwel maa, timminir konngol kala kelme kaande dee : **jamirooje, pelltite, batuuji, pottitte, keewdi.**

2. Min yetticaggal nde min mbadideggondirdi
.....

b. Mi taftoo konngol

Yubɓondir dee doo kelme, tafto-ɗaa konngol ngol haa feewta.

1.
2.

c. Mi yiya kelme

Winndu e kayee walla alluwel maa helmere jiidunde firo e :

goomuuji
fiɗɗude

Winndu e kayee walla alluwel maa, helmere weñondirnde firo e :

kuurii
yettude

II. Mi faama loowdi winndannde ndee

a. Mi jaabtoo

1. Hol ko woni tiitoonde yontere janɗe lekkol tolno les hikka ?
2. Hol ko hooreejo lekkol oo habri ?
3. Hol ko waɗi ɓe ɓamde ndii njuɓɓudi ?
4. Hol ko punndi waawi bonnande pittoowo ?

b. Mi suɓtoo

Winndu e kayee walla alluwel maa tonngoode konngol moy'ɗol ngol.

1. Ko adii nde aɗa fitta wis lati e nokku oo haa uura.
2. Ko adii nde aɗa fitta wis ndiyam e nokku oo haa leppa.
3. Ko adii nde aɗa fitta wis aaye e nokku oo haa leppa.

III. Mi tara taro regiingo

Tar winndannde ndee, e taro regiingo, y'eewto-ɗaa no moy'ɗi kelme dee e konngi dii. Wawtu hakkille no feewi e toɓɓe poofide dee.

Ngonka

lekkol nana ndaara uddude. Ina waɗi kawgel e jaɗe ndee.
Ngam heblaade, a tottaama ɗee ɗoo binndannde gonɗe les.

Yamiroore

Tar wootere heen kala taro deeyngo, eto-ɗaa faamde, mbaɗaa golle ɗee, njaabo-ɗaa naamne jaadude heen ɗee.

1

Debbo gooboowo

Taanoo Sala Bah, yummum baaba Umaar ko gooboowo. Kala nde neene Ayse yillii mo, o wondat e najoore e comci makko ɗi o goobi, o liiri e liiɗ ɗii. Neene Ayse wona e yeewde taanoo Sala e duubi mum keewɗi : ina golloo, ina momta sahaa kala warɗeende e tiinde mum ɗelkoore ndee. Neene Ayse yeewa kadi conelee ɗe o loowi e potuuji walla e korwe goobirɗe ɗee. O wiyi taanoo : “Mbido yidi goobtude robbo am bulaajo oo.”

Taanoo waɗtii ganjuuji mum, kam e cuuɗirgel kine mum. O yetti beɗuwaar ndiyam, o yuppi heen cekkiri ndii, e segene oo, geɗe ɗiɓooje ɗee goobuuji e comci. Caggal nde o yuppi heen korwe goobu bulo e oolo ɗee, o jolni robbo neene Ayse oo. O huutorii loocol, omo yiilda bagi oo e nder ndiyam goobu ɗam. Goobu nguu woni e futtude paali. Caggal ɗuum, o yaltini ɗum e ndiyam ɗam, o hami ɗi no moyyi. O lalliti ɗi e ndiyam ngodɗam keelelam, o hamti kadi, o liiri e liiɗ. Eskey, jooni en kebi robbo werto joodɗo.

Naamne e golle

a. Jaabo ɗee naamne

1. Hol to taanoo Sala loowata conelee goobu nguu ?
2. Hade taanoo Sala fudɗaade goobde, hol ko o waɗata ?
3. Hol ko taanoo Sala ɗaminii e ko goobata koo ?
4. Hol ko najni neene Ayse e golle taanoo Sala ɗee ?

b. Subo konngol peewngol jahdungol e winndannde ndee

1. Taanoo Sala yetti beñuwaar ndiyam, yuppi heen conndi.
2. Taanoo Sala yetti beñuwaar ndiyam, yuppi heen cekkiri.
3. Taanoo Sala yetti beñuwaar cekkiri, yuppi heen ndiyam

c. Tar winndannde ndee, e taro regiingo, yeewto-daa no moyyi kelme dee e konngi dii. Mbadtaa hakkille no feewi e tobbe poofirde dee.

2

Bitik Alasan

E nder leegal amen, ko bitik kaaw Alasan buri heen mawnude. Bitik oo woni ko e heeltorde mbedda mawdo oo, hucciti e garaas otooji. Omo uddita ñande kala gila subaka haa waktuuji 10 jamma, e sahaa mo koyde ngustii e gaaraas hee.

Njeeygu kala ina tawee e nder bitik hee. Bannge makko ñaamo saakuuji nguura nana leemii e leydi, ina mbaɗi maaro, gawri, ñebbe, pompiteer, basalle, ekn. Bannge nano, ina waɗi balaas e betirde mum. Njeeygu keddiingu kala nana leemaa e pale. Won ko tawetee e les kontuwaar walla e tiruwaaruuji. Hay karte keredi looweteede e portaabal ina ndaño doon. Wonaa kaaw Alasan tan yeeyata e bitik hee. O yetti ko neddo balloowo mo e golle dee. Ina woodi deenoowo joodotoodo e kala sahaa e damal ngal, ina waɗti hakkille e yimbe bee. To nder bitik too, ina waɗi damel jaltungel e suudu wodndu mooftirdu. Ko toon ndesaari marsandiis oo woni.

Naamne e golle

a. Jaabo dee naamne

1. Mo jeyi bitik burdo mawnude e leegal ngal ?
2. Hol to bitik oo heedi e leegal ngal ?
3. Ko waɗi bitik oo ina udda so koyde ngustiima ?
4. Ko waɗi yimbe heewbe ina ngara e bitik kaaw Asan hee ?

b. Suɓo konngol peewngol jahdungol e winndannde ndee

1. To nder bitik too, ina waɗi damel jaltungel e suudu woɗndu lootordu.
2. To nder bitik too, ina waɗi damel jaltungel e suudu woɗndu mooftirdu.
3. To nder bitik too, ina waɗi damel jaltungel e suudu woɗndu ñaamirdu.

c. Tar winndannde ndee, e taro regiingo, yeewto-daa no moyfi kelme dee e konngi dii. Mbaftaa hakkille no feewi e toɓɓe poofirde dee.

3

No otoyel pijirgel feewnirtee

Sukaabe njidiino feewnude pijirkon ngam kawgel potngel wadde biyeteengel kawgel sukaabe haralleebe. Ɓe ɗabbiriino Madam Jallo bagginaali seeda. O wiya ɓe : so on njidii feewnude otoyel, oɗon poti soklude kabirde e doftaade kadi dee ɗoo daawe pacciraade les :

Kabirde

- cukkoode 4 butelaaji palastik
- paali kawsu gutteteedi gammbuui (manka)
- karton cawpoto, mo santimeetuui 7 njaajeendi, e santimeetuui 15 njuuteendi
- korwe bikuuji footor 3
- looci cette 2, di santimeetuui 11
- tayitinon fillifeer 2

Daawe peewnugol

- Yul karton oo guɗɗe 4 yeeso e 4 caggal ; tawa ede ngodɗoo gasnirde ndee 1,5 santimeeter.
- Faw looci cette 2 tammbotoodi kees dii, di cawndoo njaajele 2 dee. Heen banngel fof, yo burtu karton oo santimeetuui 2.
- Habbir cette dee pillifeeje haa tiida.
- Wuurtu cettal e nder korwal biik footor oo, tawa ina burta ko ina tolnoo e 1,25 santimeeter.
- Njulaa cukkoode 4 dee e hakkunde, nguurtaa heen cetton kon.
- Naatnu korwel tataɓel ngel e nder kunungel gammbu ngel, kabbiraa ɗum lastik.

- Haɓɓir korwel ngel lastik e hakkunde karton oo to njuuteendi too.
- Wuttu gammbu oo haa fetoo, cukkaa kunungel korwel ngel; caggal duum faw otoyel ngel e werto fotngo yaajngo.
- Sukkit korwel gammbu ngel.
- oto maa yahii !

Naamne e golle

a. Jaabo dee naamne

1. Hol kabirde potde sokleede e peewnugol otoyel pijirgel ?
2. Hol daawe didi gadiide e peewnugol otoyel ngel ?
3. Hol nafoore kawgel ngel jogi e heblo sukaaɓe bee ?
4. Hol ko waɗi Madam Jallo wiye yo ɓe doofto daawe dee ?

b. Suɓo konngol peewngol jahdungol e winndannde ndee

1. Naatnu korwel tataɓel ngel e nder kunungel gammbu oo.
2. Naatnu korwel nayaɓel ngel e nder kunungel gammbu oo.
3. Naatnu korwel diɗaɓel ngel e nder kunungel gammbu oo.

c. Tar winndannde ndee, e taro regiingo, yeewto-daa no moy yi kelme dee e konngi dii. Mbaɗta hakille no feewi e toɓɓe poofirde dee.